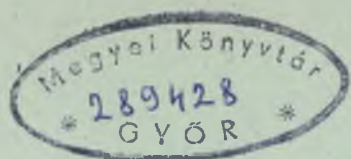

BH 5478

NK-356

Megyei Könyvtár Győr

0 000000 497626

9021 Győr Baross Gábor u. 4.

Pesten, Emich Gusztáv m. akad. nyomdász bet.

H

MAGYAR

TÖRTÉNELMI TÁR.

A TÖRTÉNETI KÚTFÓK ISMERETÉNEK

ELŐMOZDÍTÁSÁRA

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

HETEDIK KÖTET.

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADEMIAI, ÜGY GEIBEL, HARTLEBEN, KILIÁN EGYETEMI, LAM
FEL, LAUFFER ÉS STOLP, OSTERLAMB, PFEIFER PESTI, HAAS BÉCSI KÖNYVÁRUSOKNÁL.

M. DCCC. LX.

H1

I.

A GYŐR VÁRMEGYEI
HÓDOLTSÁGRÓL.

KÖZLI

RÁTH KÁROLY.

1999-05-21

BH 5478

A török által behódoltatott megyék, vidékek és falvak történetéhez itt-ott több adatot találunk ugyan elszórva történetíróink, krónikásaink munkái és egyéb emlékeink, különösen a török basák leveleiben, mindazáltal eddig kísérlet nem történt e tárgyról tüzetesebben értekezni. Ez buzdít főleg engem a hódoltsági állapot bővebb megismertetésére, hogy közelebb ismerje a történetben gyönyörködő azon szerencsétlen helyek történetét, melyek a végelpusztítást kikerülni óhajtván, a töröknek meghódoltak. Noha csak a Győr megye hódoltsági rész történetét fogom taglalni, mindazáltal ebből a haza többi ezen járomban nyögő részeire is vonhatunk következtetést, melyek hol könnyebb, hol nehezebb sorsot tűrni kénytelenek valának.

Értekezésemet három szakaszra osztom :

1. A mohácsi vésztől a zsitvatoroki békéig. 1526—1606.
2. A török által végkép elpusztított várak, kolostorok, mezővárosok, falvak s pusztákról.
3. A zsitvatoroki békétől Székesfehérvár elfoglalásáig 1606-tól 1688-ig, melyben a hódoltsági falvak megszállása, tengése és hanyatlása történetét adandom elő.

I.

Ha Magyarhon földabrájára tekintünk, a déli részen számos pusztá, de annál kevesb falu tűnik szemünkőe, s ha kérdjük mi oka annak, hogy a termékeny síkságot nagyobbára csak puszták foglalják el, könnyű a felelet : a török pusztítás.

Ez tette azt, hogy kivált a sík földön szabadon s meszsze előre látván a portyázó török, nem félt — mint hegyes vidéken — a les- és megrohanástól, azért kénye-kedve szerint egyiránt dült béke, fegyverszünet és háború idején.

A Dunántúli vidék legelőször a szerencsétlen mohácsi vésznap (1526. augusztus hó 29.) után érezte a török pusztítás súlyát, mert a csata utáni napokon Szuleiman szultán lovassága egy részét zsákmányozni szétküldvén, az a Duna és Balaton közti vidéket Győrig ¹⁾, továbbá Somogy, Szala, Vas, és Sopron megyéket tarolta le ²⁾. Győr megyében ez volt az első török pusztítás, mely leginkább a szent-mártoni járást érte.

1529-ik évben szeptember hó derekán Mohammed bég szendrői helytartó a szultán előljáró hadaival megjelent a megyében, és később követte a deréksereg, mely a Tata és Komárom közti téren haladott elő. Győrött ekkor Lamberg Kristóf volt a főkapitány, ki német katonáival Ferdinánd király részére tartá az erősséget. Ez az ágyúkat Bécsbe felküldvén, a várat felgyújtatta s övéivel Bécsbe szaladt ³⁾. Szuleiman az elpusztult Győrt fel sem véve, Mosony megyén, hol Óvárt a német őrség szinte felgyújtotta s belőle kitakarodott ⁴⁾, és Brukkon keresztül Bécs vívására indult ⁵⁾. Hogy e kétszáz ezer emberből álló sereg keresztül-vonulása pusztítás nélkül véghez nem ment, kiki könnyen átláthatja.

Verancsics Antal az 1531-ik évre ⁶⁾ feljegyzé, hogy a törökök Győri Szent-Márton alól igen sok népet hajtottak el rabságra. Többi történet-íróink nem szólnak ez évi pusztításról, Istvánfi az 1530-ik évi Karácson-tájára teszi Mehemet, Usref és Amurat basáknak Vág körüli zsákmánylását ⁷⁾; hihető, hogy később egyik szárnyok csapott a Pannonhalma alatti falvakra.

Szinte Verancsics az 1542-ik évre említi: „Az törökök megrablák farsangban Győri Szent-Mártont, kiket az magyarok

¹⁾ Hammer Purgstall: Geschichte des osmanischen Reiches. II. 55. lap.

²⁾ Verancsics Antal: Öszves munkái II. k. az illető évről.

³⁾ Hammer Purgstall: Geschichte des osmanischen Reiches. II. 69.

⁴⁾ Istvánfi Miklós: Historia Regni Hungariae. Viennae, 1758. Liber X. 99.

⁵⁾ Hammer Purgstall: Geschichte des osmanischen Reiches. II. 69.

⁶⁾ Verancsics Antal: Öszves munkái II. 34 l.

⁷⁾ Istvánfi Miklós: Hist. Regni Hungariae. Liber XI. p. 108.

Kápolnai Ferencz utánnok menvén, és őket elírvén, mind levága fekvő helyeken. A rabokat tulók megszabadítá“¹⁾. A következő

1543-ik évben míg Szuleiman Székesfehérvárt vitta, az alatt Emin krimi tatár szultán és Dewletgirai a dobrudzsai tatárok főnöke 80,000-nyi sereggel pusztították el meszsze a vidéket²⁾, különösen Fehér, Veszprém és Győr megyét. Székesfehérvár, Esztergom és Tata eleste után Szuleiman Győr megyének a Rába- és Dunáig terjedő részét végeltörlés fenyegetésével behódoltatván, a székesfehérvári szándzsáksághoz csatolta, és a falvakat oda örségül helyezett várvédei tisztjeinek — spáhiájának jutalmul elosztogatta, kik eleinte a magyar földesúrnak fizetett adó felével megelégedtek, de idővel a természetményekből is részt követeltek.

Szuleiman a Magyarországon eddig elfoglalt részeket 12 szándzsákságra felosztván, két év múlva 1545-ben Halil defterdárt mint kamara-elnököt Budára rendelé, ki a helységeket sokkal kisebb portákra osztotta fel, mint a magyar, és szultáni adójokat szabályozta. Hammer³⁾ állítja, hogy ezen Halil-könyvének nevezett lajstrom másfél száz évig a török által zsinór-mértékül használtatott, de a megyei levéltár adatai az ellenkezőt győzik be.

1549-ben a székesfehérvári parancsnok Velidsan a helyörségekből összeszedett 4000 törökkel a Győr és Pápa közti vidéket elpusztította⁴⁾, s így a több ízben kötött békeszerződések ellenére nemcsak a hódoltsági földön, hanem a Rába és Rábcza folyamok közti hódolatlan Tóközben is kalandoztak, mit bizonyít a következő jegyzet, mely a sopronmegyei Szóvát helység levéltárában találhatik. Ebben Kóny győrmegyei faluról az 1553-ik évre ez foglaltatik: „naponkint látjuk a kónyi szomszédoknak elpusztult házait, kiket a török elpusztított“⁵⁾. Ez időben tették tönkre Enesét is, azős Enesei ne-

¹⁾ Verancsics: Öszves munkái II. 84.

²⁾ Hammer idézett munkája II. k. 191. és 192. l., és Istvánfynál XV. k. 167. l.

³⁾ U. o. a 195. és 196-ik lapokon.

⁴⁾ Istvánfy: Historia R. Hung. XVI. könyv, 180. lapon.

⁵⁾ Kónyi urbéri per G. betű alatti felperesi okmánya a győrmegyei urbéri törvényszék irattárában.

mes nemzetség birtokát, mely alkalommal levéltárunk is megsemmisült, s így kénytelenek voltak Újlaki Ferencz királyi helytartó, győri püspök s örökös főispánhoz új adomány-levéltért folyamodni, ki azt Pozsonyban az 1552-ik évi májushó 26-án a fő Enesei, s a leányági Nagy, Szabó és Bajcsi családok részére ki is adta, s őket a győri káptalan által bevezetni parancsolta ¹⁾).

Ez idő tájban pusztult el a többek között Kis-Baráti helysége is, mely Sárkány Orsolya Bakits Péterné birtoka volt, ki 1561-ben I. Ferdinánd királytól oly szabadalom-levélet nyert, mely által ezen Kis-Baráti elpusztult falujára új lakosok édesgettettek, az adó alól 6 évre való felszabadulás ígérete mellett ²⁾.

1566-ik évben gróf Salm a győri várparancsnok Veszprém elfoglalása után — az 1558-ban elvesztett — Tatát is megvette julius havában ³⁾, ezt követte Gesztes és Vitán erősegeinek birtokba vétele, miután azokból a törökök kitakarodtak ⁴⁾, mind ennek dacára az 1573-ik s az ezután következő években is a török egész Győrig kalandozott ⁵⁾ rabolva s pusztítva; így történt, hogy számos ősi lakhelyeikből elűzött nemes és földész család a győri vár oltalma alatt Győrött megtelepedett, s miután itt befogadásukra hely nem találtott, az erősségtől nyugotra fekvő a Rába és Rápca folyók által képződött félszigetre vonta magát, védve az erősség és a Rába folyam által, ez által az itt megtelepedett nép alapját veté Győr egyik legderekkabb külvárosának, a tiszta magyar nép által lakott úgynevezett Újvárosnak, mely később meg is erősítettett.

A szent-mártoni járás védelme tekintetéből az országgyűlés 200 magyar forintot rendelt a szentmártoni vár meg-

¹⁾ Az eredeti okmányokat Enesén (Győrmegyében) láttam tek. enesei Enessey Sándor levéltárában.

²⁾ Kovachich : Formulae solemm. styli 83. I. Tud. Gyűjtemény 1829. XII. kötet, Laki Bakits Pál életiratóban.

³⁾ Hammer II. 313. l. és Istvánfynál XXII. k. 287. l.

⁴⁾ Istvánfynál u. o. és Petthő Gergely : Rövid magyar krónika 1729. Kassán, 120. l.

⁵⁾ Horváth Mihály: A magyarok története. Pápa, 1844. III. 105. l.

erősítésére. A törökök 1569-től 1573-ik évig 3000 földmivelő és 600 katonánál többet ejtettek rabságra a magyar véghe-lyiekből ¹⁾, s ezért a Tóköz védelmére Győr megye rendei az 1582-ik évi október hó 13-án tartott gyűlésben elhatározzák, hogy a Rába mellett fekvő Mérges helységtől keletre eső dom-
bon egy váracsát, (castellum) kastélyt építenek ²⁾. Ezen terv végrehajtására Kóny, Fehértó, Markota, Kapi, Réti, Sövényháza, Czakóháza, Bezi, Börcs, Ötevény, Ötevény-Sziget, Abda, Zámoly, Dunaszeg, Ráró, Hédervára, Ásvány, Szabadi, Vámos, Medve, Nyárad, Szap, Patas, Balony, Radvány, Kulcsod, Szögye, Vinek, Szava, Bácsa, Kis- és Nagy-Bajcs, Pataháza, Révfa-lu, Pinynyéd, Ladamér győr megyei helységek rendel-tettek ki, és a győri püspökségi tiszttartó ajánlásából Szovát, sopron megyei helység is. Ezen falvak nemes és nem-nemes la-kosi fegyverrel jól ellátva tartoztak fejenként a munkára meg-jelenni, a megye 152 portájától adó szerint kocsik rendeltet-tek, melyeknek elő- és a munkások kiállítására Mérgesi Poky Ambrus alispán, Kemény András nemesek bírāja, Vince Ba-lázs és Csecske Mihály esküttekkel együtt rendeltettek. A munkások felügyelőjévé Cseszneki György választatott. ³⁾

A kastély csakhamar elkészülvén, a megye által foga-dott iratos ⁴⁾ lovas és gyalog vitézlő nép állíttatott belé, a tó-közi 8 falu pedig tartásukra önkénytes segélykép 32 kepe bú-zát ajánlott ⁵⁾; megengedte azonban a megye, hogy ha az ör-

¹⁾ Adalékok a magyar nemzet történetéhez a XVI-ik században. Szalay László által. 1859. 217. l.

²⁾ Győr megye jegyzőkönyve.

³⁾ Győr megye jegyzőkönyvei I-ső kötete az illető helyen.

⁴⁾ Iratos=zsoldos (Soldner, Soldat) ki beíratta magát s pénzért szolgált, így találom régi magyar levelekben Győr megye levéltárában.

⁵⁾ Patona, Markota, Fehértó 12 képét,

Kóny (a győri oskoláké)	6	"
Kapi (Apáczáké)	3	"
Réti (Poky uraké)	3	"
Sövényháza	4	"
Csecsény	4	"

Összesen 32 képét, lásd az 1590-ik évi sept. hó 6-án tartott megyei nagygyűlés jegyzőkönyvét.

ségbeliek magok szántani vagy szénát gyűjteni akarnának, ez érdemben a földes urakkal egyezkedjenek ¹⁾).

A szigetközi járást a természet által védfalúl szolgáló Kis-Duna oltalmazta, de ha befagyott, a jégen átjártak a törökök rablani és pusztítani, minek akadályozására az 1587-ik évben a december hó 12-én tartott megyei nagygyűlésen a következő végzés hozatott: „a Dunán inneni rész megmentésére, ha a Duna beáll vagy megtorlik, mind a nemesek, mind a nemtelenek (értvén a Szigetköziet) éjjel-nappal örködni tartoznak, nappal különösen vágván a jeget, éjjel pedig szorgalmasan örködvén.“ A csilizközi 8 helység ²⁾ pedig a komárom-megyeiekkal együtt Gönyütől Komáromig segített lekelni s örködni.

Az 1588-ik év május hó 13-án tartott győrmegyei nagygyűlésen Gregoróczi Vince győri alkapitány ajánlatára határoztatott, hogy a tóközi közmunka (gratuitus labor) a mérgesi kastély erősítésére, a többi pedig Győr-Ujváros bekerítésére használtassék. E végre a Tóköz felől a Rábától a Rápczáig sánczot húztak s palánkot állítottak, így mind a nép, mind az itt tanyázó magyar iratos lovasok ³⁾, bátorságban voltak a Rábán átúsztatni szokott portyázó török lovasság miatt, kik ellen — hogy a Rápczán is át ne jöhessenek — Abdán a hid mellett egy örkastélyt ⁴⁾, Börcsön pedig a templomhoz ragasztva egy gömbölyű nagy tornyot építettek, (innét vette a helység német Rundenthurn elnevezését), melynek egy része ezelőtt még 20 évvel fenállott, s hova a lakosok veszély idején vonták és védelmezhették magokat ⁵⁾.

Az 1592-ik év január hó 3-án tartott nagygyűlésen még a tóköziek is — hon némi őrseget hátrahagyva — fejenként a Szigetközbe parancsoltattak lekelni és örködni, az ezt elmulasztó minden napra egy magyar forintot tartozott fizetni. ⁶⁾

¹⁾ Győrmegye jegyzőkönyve, I. kötet, az 1582-ik évről.

²⁾ Most 7 helységből áll, Kenderes-Medve elpusztulván.

³⁾ Győr városa jegyzőkönyve az 1640. évről, és Krekvitz Donauström című munkája 697. lapján.

⁴⁾ A vámház körül állott.

⁵⁾ Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára I. k. 165. l. Győrmegye jegyzőkönyvei, s az öreg lakosok vallomásai.

⁶⁾ Győrmegye eredeti I-ső jegyzőkönyve az 1592-ik évről.

Mielőtt a 15 éves háborúnak megyénkben történt részleteit előadnám, némely hódoltsági helységeknek ez időbeli török adóját kell felemlítenem.

Fel-Péc helységének pénzbeli adója volt 100 forint, Szent-Márton nap fizettek 10 forintot pásztormányért, Szent-György nap vágó marháért szinte 10 forintot, s mézre 6 forintot adtak. Ezenkívül 12 kila lisztet, 12 kila árpát, és 15 pint vaját.

Táp-Szent-Miklós fizetett 60 forintot, ezenkívül valami kevés vaját és mézet szolgáltatott be török urának.

Ság késpénz adója 100 forint volt, továbbá 30 kila búza és 30 pint vaj.

Homoród helysége egyedül 60 forint adót adott a török spáhiának.

Az 1593-ik évben történt sziszeki és székesfehérvári csatavész, részünkről Veszprém és Palota elvesztése a háborút elkerülhetlenné tevén, a hadikészületekről nemcsak a kormány, de magok a megyék is komolyan gondolkodtak. Erre nézve Győrmegye eredeti jegyzőkönyvében érdekes adatokat találni, melyekből a többi megyék készületeire is vonhatunk következtetést.

Az említett jegyzőkönyv szerint az 1593. évi december-hó 11. tartott nagygyűlésen legelőször is határozatott, hogy: minden portától 1 puskás gyalog (az alispán úr által haldéktalanul behajtható 12 forint büntetés alatt) tüstint kiállíttassék.

Hasonlag az egy telkes nemesek minden nemesi curiától egy jól fegyverzett puskás gyalogot adjanak.

Négy armalis nemes szinte egy jól felkészült puskás gyalogot állítson.

Továbbá a földnépe közt maradó és más megyében birtokos nemesek négyen egy-egy puskás gyalogot küldjenek.

Minden birtokos nemes személyesen keljen fel, azonfelül minden akár hódoltsági, akár nemhódoltsági 5 portától egy jól fegyverzett lovast tartozzék adni.

Ezenkívül határozatott, minthogy jelenleg a szegény nemesség és nép erején-fölül készül a törökök ellen, ugyan-

azért az egyházi tagok is minden főtől egy lovast küldjenek ; de a káptalan ezen határozatnak kislelküleg ellenmondott.

Továbbá az egyházi főurak, nagyok és főbbrangú nemesek szolgálatában álló birtokos és armalisták magok helyett mást küldjenek, a nemesekre szóló fentebbi határozat értelmében, szinte az erőtlen, tehetetlen és beteges nemesek, úgy az özvegy nők a többi nemesekhez képest magok helyett mást állítsanak.

Végre Mérgesi Poky Ambrus alispán meghatalmaztatta, hogy mindenkit, bármi karbeli és állású legyen, e határozatok teljesítésére szoríthasson, s a vonakodókon tüstént 12 forint bírságot vehessen.

Az összegyülemelő vitézlő nép kapitányjává Nagy János választatott 16 forint hópénzzel. A kapitány megbízott, hogy maga mellé alkapitányt válasszon, kinek havonként 4 forint díj szavaztatott meg, ezek pedig felhatalmaztattak, a vajdák ¹⁾ és tizedesek megválasztására. Mind a gyalog, mind a lovas zászlótartónak három-három forint, a síposnak ²⁾ szintannyi havi fizetés rendeltetett.

Ezen költségek fedezésére minden úr 2 forinttal, a birtokos nemes 1 forinttal, az egy telkes nemes és armalista pedig 32 denárral hozzájárulni határoztatott. E pénz beszedésére Orros Miklós szolgabíró kéretett fel, kinek fáradságáért 4 forint adatni rendeltetett. Határoztatott továbbá, hogy ezen önkényes adó december hó 18-ik napjáig befizetessék, kik ezt tenni elhanyagolják, a megye jelen rendelete erejénél fogvást kétszeresen vetessék meg rajtok. Orros Miklós szolgabíró kocsikat rendeljen, a hódoltságiak is erejök és körülményeikhez képest ígás ökrök- és kocsikkal járuljanak ezen hadikészületekhez. “

¹⁾ Gróf Kemény József elhunyt tudósunk az 1854-ik évi Új Magyar Muzeum augustus havi füzetében „Magyar hazánkban létező oláhok hajdani Vajdaságairól“ írt cikkében a vajda katonai tisztséggel nincs tisztában ; én a megye és a város régi eredeti jegyzőkönyvei, és gróf Eszterházy Miklós Nádor levelei nyomán tökéletesen meggyőződtem, hogy a Vajda, gyalogsági tisz, százados volt, ezek ismét fő és alvajdákra osztattak.

²⁾ Trombitás.

Szóról-szóra ez áll a megye régi első jegyzőkönyvében, mely a történet nagy kárára itt megszakad, és csak az 1607-ik évben akadunk viszont némi gyűlési határozatokra. ¹⁾

Az így összegyűlt sereg 1594-ben a dunántúli részek főkapitánya Nádasdy alatt részt vett Esztergom vívásában, honnét Komárom majd Győr alá húzódott, követve Szinán nagyvezér 200,000-nyi seregétől, ki Tatát Paksi György és Szent-Márton várát Zádori János parancsnoktól csakhamar megvevén a mérgesi kastélylyal együtt, Győrt is gróf Hardeck Ferdinánd kapitány gyávasága miatt szeptember hó 29-én hatalmába kerítette. A Győr körüli földnép, — kivált a déli két járásból, — már a török jövele ²⁾, a Győr városiak pedig az átadás előtt elfutottak (s csak saját vagyonuk megmentésén iparkodván, a város szabadalom-leveleit, a levéltárral együtt a töröknek zsákmányul hagyák), s elbújdostak az ország nyugoti és éjszaki részeibe ³⁾. Szinán a székesfehérvári szándzsákság Győr felé eső részéből, továbbá a behódoltatott Tó- és Szigetközből egy új szándzsákságot alapítván, ennek és Győrnek parancsnokává Ozman basát tette, s az erősséget 2000 várvéd, 3000 jancsár, 1000 páncezlos helyőrséggel és 300 ágyúval megrakván, visszaindult ⁴⁾.

A székes káptalan sokkal hívebben járt el kezére bízott kincsei megmentésében. Nagy gonddal írt jegyzőkönyveit,

¹⁾ Két helyen van nyoma e jegyzőkönyvekben, hogy egyesektől a megye írásai visszaköveteltettek, először az 1612. évben, a mikor az octoberhó 12. tartott megyei nagygyűlésen határoztatott, hogy Jármán Miklós özvegye- és utóditól a megye jegyzőkönyve visszaköveteltessenek az 1602-ik évi augusztus 5-ki végzés alapján. A második az 1626-ik évben történt, a mikor az örökös főispán a január hó 9-én tartott gyűlésen auctoritásánál fogva megparancsolta, hogy a megye mindennemű írásai, jegyzőkönyvei, pereit, s a közönség egyéb okiratait, melyek az elhunyt Siey János alispán özvegye nemess Vragosits Magdolna asszonyánál vannak, a helyettes alispán, szolgabíró, esküdtek s a megye jegyzője közbenjöttével összeirattassanak, s azok az illető hatóság- vagy tulajdonosoknak visszaadassanak.

²⁾ Győr városa II. jegyzőkönyve az 1603-ik évnél felemlíti.

³⁾ Szinte a városi jegyzőkönyv I. k. az 1601-ik, 1602-ik, — IV. jegyzőkönyv az 1609-ik évnél.

⁴⁾ Hammer : Geschichte des osmanischen Reichs II. 586. l.

melyek 1534-ben kezdődnek, valamint házi levéltárát megmentette. — A székesegyházat a török feltöltötte s Dunára szolgáló ablakaiba ágyúkat helyezett, többi részét istállónak, sekrestyéjét s kápolnáit löportárnak használta.

Újvárost lerontották, a belváros házait pedig magok közt felosztván, Győrt tisztán török katonai teleppé alakították, stb.

Győr elfoglalása után nemsokára Haszan basa Pápát, továbbá a bodonhelyi kastélyt is ¹⁾, melyet a Nádasdy család rábaközi jószágai védelmére és fedezésére épített s őrséggel ellátott, elfoglalta, és hadi néppel megrakta ²⁾. A következő

1595-ik évben Ozman győri szándzsák, az őrség egy részével jelen volt az Esztergomot felmenteni készülő török seregnél, mely augusztus 4. megveretett, s ő neki is szégyennel kellett visszatérni ³⁾. Ez időtájban Fejérvárott lakó Hassan — Dervis aga fia — Csikvánd elpusztult falut benépesítette, kinek a helység 75 forintot és 20 budai pint vaját adott adóképen ⁴⁾. Hassan hitére és emberségére fogadta, hogy holtig ezen állapotban meg fogja őket tartani, de fogadását megszegte, mert csakhamar 2 esztendő múlva 1597-ben adójokon fölül 15 forintot csikart tőlök, melyet gabonapénznek nevezett.

Ravazd helységének a 15 éves háború előtti időben, a mikor mind a falu, mind szőlőhegye ép volt, nem volt több készpénz adója 100 forintnál. Lakosai Győr és Szent-Márton elfoglalása után szétfutottak, de a török császárnak, basáknak, bégeknek, spáhiáknak hitők és fogadásokra ⁵⁾ megszálolták, azonban mindjárt az első esztendőben minden öreg láb-as marhájokat, úgymint 80 ökröt és tehenet, 16 lovat elhajtottak, 6 embert levágtak, egyet pedig rabságra hurczoltak.

Homoród helységének, mely a 15 éves háború előtt

¹⁾ Rába mellett, Sopronmegyében.

²⁾ Petthő Gergely: Rövid magyar krónika. Kassán, 1729. 138. l.

³⁾ Hammer: II. 605. és 606. l.

⁴⁾ 1649-iki sérelmi jegyzőkönyv, eredetie Győrmegye levéltárában.

⁵⁾ 1627. évi sérelmi jegyzőkönyv, melynek eredetie saját okiratgyűjteményemben van.

csak 60 forint adót fizetett, Győr elfoglalása után 40 forintot, 10 szekér szénát, 10 szekér fát, 10 köböl búzát és 10 pint vajat kellett beszoigáltatni. Török földesura ezen állapotban még a zsitvatoroki béke után is jó ideig meghagyta.

Az 1597-ik évben Miksa herczeg Pápát visszafoglalván, innét Komáromhoz vonúlt, honnét Győr alá érkezett oly vidéken keresztül, mint Istvánffy ¹⁾ mondja, mely lakosaitól pusztán hagyatott. Győrt nem sikerült ugyan elfoglalni, de a táborára portyázó szent-mártoni törököket Perstein alvezére visszavervén és erősségökből kirezzentvén, elfoglalta, s 50 hajdú-, 150 német gyalog- s 25 lovassal megrakta ²⁾. A következő

1598-ik évben Pálffy Miklós és Schwarzenberg Adolf ³⁾ megtudván, hogy a győri török őrség egy része élelemszállítás végett Pécsre indúlt, s hogy a pécsi, koppányi és székesfehérvári nőket bíró várvéd és jancsárok közül többen látogatóban vannak, végre hogy Omer a jancsár aga részegségnek adta magát, az örököst elhanyagolja, — Komáromból egy magyar, franczia, vallon és német hadosztálylyal kiindúlt, és csellel a petarda segélyével véres küzdés után martius 29. virradtán Ali basa parancsnoktól megvették a megye főhelyét. Az ellenség nagy részt leöletett, néhány száz rabba tétetett, s a vár — most püspöki lak alatt levő maig is török tömlöcznek nevezett pinczébe zárattak el, honnét elébb a magyar rabokat kibocsáták ⁴⁾. A zsákmánylásban ⁵⁾ különösen kitűntették magokat a francziák és vallonok, kik a házakat elfoglalták és mindenből kipusztították, s így a viasszaszállongó polgárság csak nagy költség és lótas-futás után juthatott pusztá falakból álló házához, mert aprilis hava igen kemény levén, a helyőrség nemcsak a házak belsejében levő faanyagot, hanem még a fedelet is eltüzelte, a viasszajött polgárok pedig, mivel ezt tenni nem akarták, kénytelenek voltak a hideget eltűrni ⁶⁾.

¹⁾ XXX. könyve, 436-ik lapján.

²⁾ Krekvitz : Donaustrom. 1695. 371. l.

³⁾ Életnagyságú képeiket lásd a város házánál.

⁴⁾ A török rabok később elköttyavetyéltetvén, közölök többet a győri polgárok is megvették. Lásd a város eredeti jegyzőkönyveit.

⁵⁾ Krekvitz : Donaustrom. 722. l. Istvánffy XXXI. könyve 443. lapján.

⁶⁾ Győr városa I. eredeti jegyzőkönyve.

Csak lassan kezdtek haza szállingózni Győr városa lakosai, az 1600. év június 5. már 80-nan voltak, legnagyobbbrészt magyar, néhány német, még kevesebb olasz ¹⁾). Ezek augusztushó 15. bírónak megválasztották szegi Szóts Gergelyt, s az ugyanez nap magyar nyelven kezdett városi jegyzőkönyvbe feljegyezték ²⁾). Midőn az 1594-ik év őszén kibujdostak, csak saját vagyonuk megmentésén iparkodván, szabadalmi leveleiket a töröknek zsákmányúl hagyták, s így a nevezetes szabadalmakkal bíró város magát kellőleg nem védhetvén, a győri káptalan urasága alá került.

Az 1601. évben 11, 1602-ben 13 polgár íratta be magát, s így lassanként megszorodván, mind a város, mind Újváros benépesedett. Nevezetes, hogy a városi bíró elnöklété alatt a törvényszék tagjai, a megye alispánja, három szolgabírája, esküttjei, a magyar lovas katonaság kapitánya, hadnagyai, tizedesei, szinte a gyalogság vajdái, tizedesei, a hadbíró ³⁾ sat. valának. A város jegyzője volt egyszersmind a megye jegyzője is, kikből többnyire város bírái, sőt megyei szolgabírák és alispánok is lettek, mint például Vincze Balázs, Farkas András, Csepelényi Ferencz és Örményesi Fiáth János sat.

Azonban térjünk vissza az 1598. évhez. Győr elfoglalásának hírére a mérgesi és bodonhelyi kastélyokat odahagyták a törökök, majd Tatát vette meg a két vezér ⁴⁾), minek következtében Gesztes, Csókakő, Palota, Veszprém, Vázsonykő és Tihany-ból is kitakarodtak a törökök, mely várakat a magyarok újra megerősítvén, őrséggel megraktak ⁵⁾).

1600. juniushó 6-án mintegy 2000 tatár portyázott

¹⁾ Ugyanott lásd neveiket.

²⁾ Legrégibb iratok szerint Győr városa levéltárában. Győr városa jegyzőkönyvei sajnos, hogy csak nagyobbbrészt az urak (város tisztviselői=urai) választása- és perekkel telvék, történetére kevés fényt derítenek.

³⁾ Lásd a város és megye eredeti jegyzőkönyveit.

⁴⁾ Pálffy Miklós és Schwarzenberg.

⁵⁾ Petthő Gergely: Rövid magyar krónika.

Győrig, honnét a lovasörség kirentott ugyan, de a vízáradás miatt összecsapásra még sem került a dolog ¹⁾).

Az 1601. évi szeptember hó 9-én Székesfehérvár viszszafooglaltatván, ennek megtartása lett volna legnagyobb befolyással Győrmegye hódoltsági részére, mert e táj az ottani szándzsáksághoz tartozott, s földesurai az úgynevezett spáhiák ott laktak; azonban már a következő évben a török által bevétetvén, a kevés időre felszabadított falvak újra a török uralma alá jutottak.

A folyton tartó háború annyira elszegényíté a népet, hogy legnagyobb részt odahagyván falvaikat, a férfiak szabad hajdúkká lettek, s családjaikkal együtt részint a török földön, részint a hódolt falvakon élösködtek. Ily nép ezrenként kísérte a hadsereget, sőt magok a hajdúk nem egy ízben hajtottak végre nevezetes fegyvertényt, sőt Tolnáig is elkalandoztak. Ezen állapothoz járult az 1604. év végén a protestantismus és a közszabadság érdekében kezdett Bocskay-féle felkelés, mely napról-napra terjedvén, a következő 1605. évben Némethi Gergely pártvezér egy hadosztálylyal átjövén a Dunántúlba, a többek közt a tatai örség is meghódolt ²⁾). Így nemcsak a török, hanem a belháború lángja is átsapott e vidékre, s a német, vallon, olasz, magyar iratos, felkelő és a szabad hajdú nép a törökkel együtt versenyt diúta és fosztogatta a hazát.

Az 1606. évi juniushó 11-én a szent-mártoni vajdát több győri katonával együtt a tatárok elfogták, később vagy ezeren Győr fehérvári kapujáig száguldozva a mezőn s földéken kün levő cselédek- s asszonyokból kétszázat a csordákkal együtt elhajtottak ³⁾).

Mindezek következtében Győrmegye hódoltsági része ⁴⁾ annyira elpusztúlt, hogy köz és hivatalos néven is pusztai járásnak neveztetett. Ezen letarolásnak részint a bécsi ⁵⁾, de fő-

¹⁾ Ortelius: Chronologia oder historische Beschreibung aller Kriegeempörungen. 1602. 184. l.

²⁾ Petthő Gergely u. o. 166. l.

³⁾ Khevenhiller: Annalium Ferdinandeorum. T. VI. 3076. l.

⁴⁾ A pusztai és sokoróaljai, most szent-mártoni és tétí járások.

⁵⁾ Bocskay István s Rudolf király közt.

képen a zsitvatoroki béke ¹⁾ végét vetvén, a bekövetkezett békés időben a szétszórt és elfutott lakosok felkeresvén romba dült faluikat, megtelepültek. De mielőtt az újonnan megült helységek történetének előadásába bocsátkoznám, a végkép elpusztult várak-, mezővárosok-, kolostorok-, falvak- és pusztákat sorolom elő, melyek még a töröknek e tájróli kiűzetése után sem telepítették meg, s nem állottak helyre.

II.

a) *Elpusztult várak.*

Gyönyüi kastélyt (castellum) említ I. Ulászló király egy 1443. évben martius hó 12. Budán kelt oklevele, megerősítvén a budai káptalannak ez évi január 25. kelt okmányát, melyben Hédervári Lőrinc Nádor és fia Imre macsói bán egy részről, más részről Tamási Henrik — elhunyt János vajda fia — egymás közt oly kölcsönös szerződést kötöttek, hogy ha egyik vagy másik utód nélkül elhal, az élő örökölje annak birtokait ²⁾. 1450-ik november hó 18-án Hédervári Lőrinc nádor maradéki ú. m.: özvegye Blagay Margit, Imre, macsói bán, Miklós és Anglis gyermekei megosztokodván, a többek közt a gyönyüi vár (castrum) fele az özvegy, Miklós és Anglis részére, másik fele pedig Imre macsói bánnak jutott ³⁾.

Mórichidai vár, melyet a győri káptalan egy 1281-ik évben kelt oklevele emleget, ebben Móric — Osl Móric fia — a mórighidai várt, malmot és földeket a csornai Sz. Mihály monostorának hagyományozza ⁴⁾.

Petkevár. Nyul és Écs közti középúttól balra látható egy pusztá rom, (hasznló a Szent-Iván határában levő András-várához), melyet a nép Petkevárnak nevez. A török ezt is, mint a fenebbieket, a XVI. században elpusztította, s róla csak az 1636. évi ápril 5. tartott nagygyűlés jegyzőkönyve

¹⁾ Az előbbiek és a török közt.

²⁾ Hédervári levéltárban, másolata gyűjteményemben.

³⁾ Szinte.

⁴⁾ Fejér: Codex Diplom. T. V. V. 3. 100. l.

emlékezik ¹⁾ a mikor is Szapáry Endre főbíró ünnepélyesen ellenmond bizonyos szőlő-, föld- és réttulajdonosoknak, kik a kilenczedet megadni vonakodnak, noha azt őseik megadták. Nevezetesen megadták a kilenczedet Écs határában levő némely Petkevár alatt levő 5 elhagyott jobbágy telektől és a többi. Vár és falu állott tehát itt hajdan, melyek elpusztulván, területek Écs falu határához csatoltatott.

b) Városok.

Alsók városát (oppidum), mint a pannonhalmi apátság birtokát említi egy 1516-iki oklevél, mely vásárját Sarlós Boldogasszony napján, azaz július 2. szokta tartani ²⁾. 1589-ben még állott, később elpusztulván, az új település idejében azon tájon Szent-Márton városa keletkezett a XVII-ik század első tizedében.

Gönyű mezővárosát (oppidum) a már fenebb említett 1443-ik évben kiadott I. Ulászló-féle oklevél említi, mint Hédervári Lőrincz nádor birtokát ³⁾.

c) Kolostorok.

Bajcsón az 1283-ik évben Gyulai Miklós Pálos kolostort állított ⁴⁾.

Móriczhidai Praemonstratiak Rába melletti Szent-Jakabról nevezett prépostságát és zárdáját 1251-ik évben alapítja Móricz mester nyitrai főispán, királyné főudvarnok mestere Márk testvérjével ⁵⁾, mely alapítványt 1263-ban IV. Béla király megerősít, a főnebbiek által ugyan Móriczhidán szerzett Szent-Móricz apátsággal együtt ⁶⁾. 1393-ik évi november 7-én János móriczhidai Sz. Jakab apostolról nevezett gyülekezet prépostja és János mester fegyveres jobbágyaik- és cselédjeik-

¹⁾ Győrmegye III-ik eredeti jegyzőkönyve.

²⁾ Hú másolata gyűjteményemben.

³⁾ Lásd a kútfőt a gönyűi kastély előadásánál.

⁴⁾ Régi Magyar Nyelvemlékek II. XIV. lap.

⁵⁾ Magyar Tud. Társaság Évkönyvei V. k. 153. l. Cod. Dipl. T. IV. v. 2. 85—90 lapig.

⁶⁾ Cod. Dipl. T. IV. v. 3. 122—125. és 151. lapokon.

kel Kapi helységét hatalmasul elfoglalták Kapi Gergely özvegyétől ¹⁾).

Mező-Örsön — mely Pál országbírónak egy 1332. évi ítéletlevelében Örmsoson ²⁾), később a XVI. században a török elpusztítván Mező-Örsnek neveztetett, a pannonhalmi gyülekezet 1362. évi oklevelének ³⁾ egy 1619-iki régi magyar fordítása szerint ⁴⁾ a határ az akkori terület szerint levén leírva, kolostor is volt, de melyik szerzeté, ki nem nyomozhattam.

Poki monostort említ egy 1251. évi oklevél ⁵⁾).

Pátkai monostor, melyet első remete sz. Pál rendű szerzetesek laktak; csakhamar a mohácsi vész után elpusztult, a megmaradtak Pápára vonták magokat. Az 1641. évi január hó 9-én tartott györmegyei nagygyűlésen Radits Miklós főbíró, Zkothinczki János Alfons, első remete sz. Pál pápai kolostorának priorja nevében tiltja a szomszéd helységek lakosait Pátkai pusztája és erdeje használatától. A török kiűzése után szőlőmivelők szállották meg, II. József alatt a rend eltöröltetvén, most a kegyes alapítvány bírja.

Szerfel (Zerphel) nevű zárdát említ V. István király egy 1271. évben kiadott oklevele ⁶⁾), de a melynek fekvése előttem egészen ismeretlen.

c) *Faluk.*

Alap helysége már II. Endre király uralkodása (1205—1335) alatt említettik ⁷⁾. A pannonhalmi gyülekezet 1362. évi eredetben birtokomban levő határjáró levelében Alapi (de Olup) András király embere hozatik fel. A győri káptalannak egy 1452. évi oklevelében Alapi Miklós, ugyanannak egy következő évi okmányában Rét-alapi Péter király embere említettik ⁸⁾. Szent Péterhez címzett egyházáról Sz. Péter-

¹⁾ Cod. Dipl. T. X. v. 8. 379—381 l.

²⁾ ³⁾ ⁴⁾ Az eredeti levelek gyűjteményemben.

⁵⁾ Cod. Dipl. T. IV. v. 2. 85—90. l.

⁶⁾ Cod. Dipl. T. V. v. 1. 146—150. lapig.

⁷⁾ Czinár Mór Monasteriologiája I. k. 73. l.

⁸⁾ Eredetije gyűjteményemben.

Alapnak és Egyházas-Alapnak is nevezetett ¹⁾, majd Bakocs család birtokába jutván, Bakocs-Alapnak is hivatott ²⁾. Rét-Alap mint szomszédságbeli hozzá tartozott pusztta említettik. Most Püspök-, Rét- és Közép-Alap pusztákra oszlik.

Asszonyfa helysége 1316. és 1357-ben is még Asszony-nak ³⁾, ezen időtől fogva pedig Asszonyfalvának nevezetett ⁴⁾. 1450. egyházát említi egy birtokomban levő eredeti oklevél. 1516. évben egy szinte birtokomban levő eredeti okmányból kitűnik, hogy egyháza sz. Jakab apostol tiszteletére szenteltetett, mely a mostani temető helyén állott. Az asszonyfalvai férfi- és nőághoz tartozó közbirtokosság lakta, Asszonyfalvai Anna Szapáry Györgyné halála után a Szapáry-családra szállt ⁵⁾. Csakhamar a mohácsi vész után elpusztult, Szapáry István — György fia — 1622-ik évben tett végrendeletében azt mondja: „az anyámnak atyjáról való jószág, mely Asszonyfalvai János jószágá volt, t. i. Asszonyfalva, mindenestől ha megépülne lehetne 50 ház jobbágy rajta, azonkívül két nemes udvarhely vagy on rajta, szántófölde, réte, erdeje, szőlőhegye vagy on stb.“ ⁶⁾. Az elpusztulás után a Tápiak bírták bérben ⁷⁾, a törökök kiűzetése után pedig Szapáry leányághoz tartozó családbeliek szállták meg részben és a grófi család, ez utóbbi részt jelenleg Sárosfalvai Bittó László örökösi bírák.

Böny helységében királyi vám létezett az 1437. esztendőben ⁸⁾. A XVI. században a török által elpusztítatván, alsó és felső Bönyi pusztára oszlott, melyek közül Alsó-Bönyt gróf Eszterházy Miklós nádor, Valticher Márk és Szapáry András Győr megye szolgabírájának adományozta az 1635. évi január hó 31-én ⁹⁾, de ezek úgy látszik nemsoká bírhatták, mert az

¹⁾ ²⁾ Győr megye eredeti első jegyzőkönyve szerint.

³⁾ Mind a két eredeti oklevél gyűjteményemben található.

⁴⁾ Számos oklevelek gyűjteményemben, melyek közül többet már az Új Magyar Múzeumban közzétettem.

⁵⁾ Több eredeti és másolatok, meg oklevél-kivonatok (gyűjteményemben), úgy a Mura-Szombati gróf Szapáry család levéltárában levő eredetiek tanúsága szerint.

⁶⁾ Hiteles mása gyűjteményemben.

⁷⁾ Ugyanott.

⁸⁾ Cod. Dipl. T. X. v. 7. 874—876. l.

⁹⁾ Gr. Szapáryak mura-szombati levéltára S. csomag, 17. sz. a.

1649. évi május hó 20-án gr. Pálffy Pál nádor az alsó-bőnyi pusztát Halászy István sz.-mártoni kapitány, és Bencze Mihály a pozsonyi vár szállásmesterének adományozá ¹⁾. A töröknek hazánkbeli kiűzetése után földesurai megszállották.

Csanád nevű győrmegyei helységet említ I. Ulászló királynak egy már többször felhozott 1443. évi oklevele, mint Hédervári birtokot ²⁾. 1471. év május hó 5-én Hédervári Pál vejének, Marczaly Lászlónak győr-, mosony-, veszprém-, pozsony- és vasmegyei javait, melyek közt Csanád, győrmegyei helység is említettik, 3000 arany forintban elzálogítja ³⁾. Ezen zálogba-vetésnek 1476. évben Héderváry Oswald saját, és Héderváry Lőrincz fiai nevében ellenmondott. 1491. évi aug. hó 26-án II. Ulászló király Hédervári Miklósnak, úgy Lőrincz és Ferencz fiainak ősi jószágaikra — ezek közt Csanádra is — új adománylevelet ad, mivel ozorai várukat Miksa osztrák herczeg megvévén, oklevéltárukat elfoglalta ⁴⁾. Mikor pusztult el s hol feküdt? ki nem nyomozhattam; hihető, hogy a török — míg Győrt bírta — pusztította el.

Gug helységet említ Pál országbírónak egy 1332. évi ítéletlevele ⁵⁾. 1267. évben Konrád comes — Gugi Kulcsei fia — rokonitól elkülönített gugi házait és földét a pannonthalmi monostornak hagyományozza ⁶⁾. Gugi Balázs említettik a pannonthalmi gyülekezet egy 1450-iki levelében ⁷⁾, Gugi Péter király embere pedig 1471-ben ⁸⁾. Földdel egyenlővé tett templomának helyét ma is mutogatják, most a Bencze-rend épületekkel is ellátott pusztája.

Hedreh helységet 1443. évben említi I. Ulászló király oklevele ⁹⁾, 1476. Hédernek íratik, a mikor Hédervári Pál elzálogosítja Marczaly László vejének ¹⁰⁾, 1491. Csanáddal együtt említettik ¹¹⁾.

¹⁾ Hiteles másolat T. Ziska József ügyvéd urnál.

²⁾ A gönyői kastélynál idéztetett.

³⁾ ⁴⁾ Az eredetiek a gróf Viczay-féle hédervári levéltárban, másolatai oklevélgyűjteményemben feltalálhatók.

⁵⁾ Eredetie oklevélgyűjteményemben.

⁶⁾ Czinár Mór: Monasteriologiája I. k. 84 l.

⁷⁾ ⁸⁾ Az eredeti levelek gyűjteményemben.

⁹⁾ ¹⁰⁾ ¹¹⁾ Az adatlevelek eredetiei a hédervári levéltárban, másolatai gyűjteményemben feltalálhatók.

Kos helységét említi I. Mátyás király egy 1472-ik évi oklevele, mint a Poki család birtokát ¹⁾. Azon halmon állott, melyet a győr-enesei országút mellett balra szemlélhetni a rába-patonai határban, maig is Kos dombjának neveztetik.

Szent-Lőrincz Nagy-Écs és Szent-Márton közt feküdt, a pannonhalmi apátság birtoka. Sigfrid pannonhalmi apát (ki 1355—1365-ig élt) határit ítéletileg szabályoztatta. Már mint pusztá említették 1591-ben, a mikor a junius 14-ki megyei gyűlésen a veszprémi püspök és győri káptalan, földesurát eltiltják Szent-Lőrincz pusztá bérbeadásától, mivel ők ahhoz mint szomszédok, elsősegi joggal bírnak ²⁾.

Szent-Imre helysége Pannonhalma és Pázmán helysége közt feküdt. Határa Söptér felé terjedett inkább, mi részint fekvéséből, részint onnét bizonyos, mivel az 1616. évi május 28-án tartott megyei gyűlésen Himmelreich György pannonhalmi apát és Altabak János győri kanonok és sz. Adalbert prépostja nevében Syey János ügyvéd megkérte a megyét, hogy Sz. Imre és Söptér puszták közti határt járják meg és különítsék el ³⁾.

Szent-János helysége Böny és Gönyű között feküdt. Földdel egyenlővé pusztult temploma helyét maig is mutogatják. Most Nagy- és Kis-Szent-János, vagy Felső- és Alsó-Szent-Jánosi pusztának is neveztetik.

Megye a csornai Praemonstratiak gyülekezete által 1404. évben birt jószág említették ⁴⁾, 1412-ben határozottan helységnek mondatik ⁵⁾, hol állott (tán Gyarmat környékén?) és mikor pusztult el határozottan, nem állíthatom.

Mesterfalva helységét Erzsébet királyné Pozsonyban 1442. évi július hó 18-án kelt adománylevelében Babnai Jánosnak Rozgonyi János győrmegyei főispán házi emberének adományozza ⁶⁾. Écs falu batarában a szőlőhegyekben egy dülöt maig is Mesterfának hínak, ennek helyén állott Mester-

¹⁾ Gr. Teleki József: Hunyadiak kora. XI. k. 484—485 l.

²⁾ Győrmegye eredeti I. jegyzőkönyve.

³⁾ Cod. Dipl. T. X. v. 4. 340—342 lapig.

⁴⁾ Cod. Dipl. T. X. v. 5. 330—333. 440—443 l.

⁵⁾ Gr. Teleki József: Hunyadiak kora. X. k. 114—115 l.

falva helysége, mely mint Aszszonyfalva Aszszonyfára, úgy ez is Mesterfára rövidítettett századunk elején.

Pok helysége, mely Téttől éjszaknyugotra feküdt, már 1251-ben említették ¹⁾, mint a Bessenyő törzsből való Poki család ősbirtoka. 1472-ben I. Mátyás király egy oklevele szerint Pok helysége, Poki Ferencz királyi kamarás, Péter és Antal birtoka volt ²⁾. Csakhamar a mohácsi vész után elpusztult kolostora- s egyházával együtt, melynek romfalai alatt ezelőtt még 30 évvel a vándor megpihenhetett.

Pátka helysége első remete sz. Pál szerzetének jobbágysaluját a török elpusztítván, miután földesurai a barátok Pápara szaladtak, a jószág világi kézre került. Györmegye jegyzőkönyve szerint 1592-ben Enyingi Török István birtokában találjuk, ki az ez évi június hó 5-én tartott megyei gyűlésen mindenkit eltiltott a pátkai pusztához tartozó erdejének használatától. Fenebb érintém, hogy 1641-ben újra a szerzet birtokolta II. József idejéig.

Szent-Pál helysége Mefő és Szemere közt feküdt, most pusztá, egyik dűlőjét maig is faluhelynek nevezik. A győri káptalan birtoka.

Sebes Koronczó és Gyirmót közt állott. Említi a pannonthalmi gyülekezet egy 1448. évben kelt oklevele ³⁾. I. Mátyás király 1472-ben mint Poki család birtokát említi ⁴⁾.

Táplán helyén hajdan *Fejéregyházának* nevezett — s mint neve is mutatja — egyházzal bíró helység állott ⁵⁾.

Tarján helysége a mostani tarjáni majornak helyén terült el, s már II. Endre király alatt említették ⁶⁾, valamint 1316-ban is egy birtokomban levő eredeti oklevélben. 1362. évben már két, Kis- és Nagy-Tarján helység jö elő a budai

¹⁾ Fejér : Cod. Dipl. T. IV. v. 2. 85—95 l.

²⁾ Gr. Teleki József : Hunyadiak kora XI. k. 484—485 l.

³⁾ Gr. Teleki : Huny. kora X. k. 239—240 l.

⁴⁾ Ugyanott a 484. és 485. lapokon.

⁵⁾ Györmegye 1670-ik évi jegyzőkönyve világosan mondja : „Fejéregyház másképp Táplán.“ I. Lipót király 1701-ben kelt eredeti, és ehhez másolatban csatolt egy 1220-ik évben kelt oklevelek szerint.

⁶⁾ Czinár Mór : Monasteriologia I. k. 73 l.

káptalan egy határjáró oklevélben ¹⁾. Tarján helységében az 1516-ik évben ²⁾ Csajtai Bálint deák birt több jobbágyhelyet. A mohácsi vész után elpusztult több körüle fekvő falvakkal; 1617 ben Hathalmi Sándor veszprémi lovas kapitány birta. 1628-ik évi augusztus hó 26-án tartott megyei gyűlésen ugyan az előbb nevezett Hathalmi Sándor és Tóti Lengyel Miklós a pannonhalmi apát úr ellen tiltakoznak, ki tarjáni elhagyott falujok területéről sok képét elhordatott. Később már a Bencze-rend birtokában találjuk.

Told helysége — Asszonyfa szomszédságában — már H. Endre király alatt szent Üdvözítő tiszteletére épített egyházzal birt ³⁾. Oklevél-gyűjteményemben levő 1377., 1422. és 1435-ki eredeti okiratok szerint a pannonhalmi apátság birtoka volt. 1588 ban már mint elpusztult helység említetik, s birtokosai Asszonyfalvai István és Szapáry István voltak ⁴⁾. Asszonyfával határos levén ⁵⁾, ennek határába olvadt.

Utal Bezi és Hugat közt állott, s most Bezi határának egy részét teszi. E helység I. Mátyás király egy 1472-iki oklevele szerint a Poki család birtoka volt ⁶⁾. 1549-ben még itt laktak saját curiájokban Mérgesi Poki Gáspár, Gergely és Józsa ⁷⁾.

Szent-Vid helysége Győr és Bácsa, határának déli része pedig Győr és Gönyű közt terjedett el. Szent Vít tiszteletére épített egyháza még 1593-ban állott, de a helység már pusztá volt; ekkor Lipcsei János birta, ki 200 magyar forintért zálogba adta Vajda Kristóf- és Torkos Jánosnak ⁸⁾. Vagy török átcsapás, vagy, mint hihetőbb, a német sereg pusztítása következtében enyészett el — kik gyakran a Szigetközben vonultak vissza. Templomának csak helyét mutogatják.

¹⁾ ²⁾ Hiteles másolatai oklevél-gyűjteményemben.

³⁾ Czinár Mór Monasteriologiájának I. k. 73 l.

⁴⁾ Győrmege I. jegyzőkönyve szerint.

⁵⁾ Oklevélkivonatok az 1509-ik évre levéltárumban.

⁶⁾ Gr. Teleki József: Hunyadiak kora XI. köt. 484—485 l.

⁷⁾ Eredetie az Enessey család levéltárában; másolata gyűjteményemben.

⁸⁾ Győrmege I. jegyzőkönyve szerint.

Elpusztult praediumok.

Arnoldföldje nevű a győri káptalan által bírt pusztá említtetik két, 1332. és 1362-ik évi eredeti s birtokomban levő oklevelekben, melyekből az is kitűnik, hogy Mező-Örs mellett feküdt.

Katl pusztá már II. Endre király uralkodása alatt említtetik ¹⁾. 1332-ben Kachl néven jö elő s mint Gug, Mindszent és Néma szomszédja ²⁾. Kálti Miklós — egy 1515-ki gyűjteményemben levő eredeti oklevélben hozatik fel.

Örkény. I. Mátyás király egy 1466-ik évi oklevele ³⁾ Örkényi Imre király emberét említi. A győri káptalan 1516. évi okmánya Örkényi Bollobás király emberét hozza fel ⁴⁾. 1586-ban Örkényi Imre Győrmegye törvényszékére idézteti Szapáry István, Asszonyfalvai Boldizsár és Tamást Néma falu határában elfoglalt 10 jobbágYTELEK miatt ⁵⁾.

Picsurdi pusztá, melyet Zsigmond király egy 1424. évi eredeti s birtokomban levő oklevele szerint a picsurdi nemes nemzetség bírt. Picsurdi Mihály és Péter király-emberei említtetnek a győri káptalan egy 1453. évi okmányában ⁶⁾. 1509-ben Picsordi János, továbbá itt levő nemesi curiák, házak, szőlőhegy és erdő is említtetik ⁷⁾. Később a Picsordi család elcserélte, s 1582-ben már Szapáry István birtokában találjuk ⁸⁾. Péterd veszprémmegyei helység és Ravazd közt feküdt, Asszonyfától nyugotra ⁹⁾. Határa Péterdhez csatoltatott s a pannonthalmi apátság tulajdona lett, de mikor és mily joggal? adatok hiányában megmondani nem tudom.

Kis- és Cseb-Ravazdi nemeseket említi a győri káptalan

¹⁾ Czinár Mór. *Monasteriologia*. I. k. 73—75 l.

²⁾ Az eredeti oklevél gyűjteményemben.

³⁾ Teleki: Hunyadiak kora. XI. k. 173—174 l.

⁴⁾ Másolata gyűjteményemben.

⁵⁾ Győrmegye I. jegyzőkönyve szerint.

⁶⁾ Eredeti gyűjteményemben.

⁷⁾ Egy oklevélkivonat-gyűjtemény birtokomban.

⁸⁾ Győrmegye I. jegyzőkönyve.

⁹⁾ Bíróság útján eszközölt határjárás 1752. évről. Asszonyfán t. Szluha Pál úr birtokában.

egy 1363-ik évben kiadott s eredetben gyűjteményemben levő oklevele. Kis-Ravazd határa I. Lajos király idejében ítéletileg meghatároztatik ¹⁾). A győri káptalan egy 1452 ik évi oklevelében Kis-Ravazdi István király embere fordul elő ²⁾). Kis-Ravazdi Loránt István özvegyét Dorottya asszonyt említi egy birtokomban levő eredeti 1496-iki oklevél.

Tínyői pusztát Szapolyai János király Szerdahelyi Horváth Orsolyának és Katalin — Szarvaskendi Sibrik Oswald nejének — adományozta az 1528-ik év február hó 11-én Esztergomban kelt levelében. E birtok később a Sibrik családra szállt, a XVII. században pedig a pannonthalmi apátság tulajdona lett ³⁾).

Újfalu és Lász, (Fejértó- és Kónynyal határos), Szent, másképp Szent-Szapud, most Sövényház határában foglalt puszták Szentí Bán család ellenében I. Mátyás királytól 1489-ben Enyingi Török János és Borbálának ítéltettek, s az esztergomi káptalan által be is vezettettek ⁴⁾). 1536-ban Enyingi Török Bálint bírta, 1580-ban pedig Hathalomi Hathalmi Miklós ⁵⁾). Török dúlás folytán lakatlan puszták, s határaik más helységekébe keblezve, nevök is elenyészett.

Említhetnék még több elpusztult helység- és praediumot is, mint például Berencs, Bodon, Haraszi, Hamvas, Némavölgye, Sison, Sikeföldre, Szolnok, Komboldos ⁶⁾), Illok, Pante, Százló, Selyemsuk és Zelebért ⁷⁾), de miután bizonyosan állítani nem merem, hogy e helyek a Tatárok vagy Miksa népei, (1491.) vagy a XVI. században a törökök által pusztítottak el, itt csak felemlítem.

III.

A Zsitvatoroki béke után a szabad hajdú, az iratos, az elsőledt jobbágy és zsellér nép a magyar és török földesúr

¹⁾ Czinár Mór: Monasteriologia. I. k. 89. l.

²⁾ Eredeti gyűjteményemben.

³⁾ Győrmege levéltárában levő adatok szerint.

⁴⁾ ⁵⁾ A csornai gyülekezet levéltárában.

⁶⁾ Lipót ezelőtt Pozsony, most Mosonymegyébe kebeleztet helység területébe foglaltatott.

⁷⁾ Hédervári levéltár-, Czinár Monasteriologiája- és egyéb emlékeinkben hoztatnak fel.

által megbízott egyénektől összegyűjtetvén; a pusztá falvakat megszállották ¹⁾), hitlevelek mellett, melyben adó és tartozásaik meghatározottak, s így mind a két urokkal szerződésre léptek. A szerződés (hitlevél) egyik főpontja volt rendesen, hogy néhány évig, míg meggyarapodhatnak, adómentesek leendnek.

A török földesurak-, vagyis ispáják-, spáhiáknak fizetett adó eleinte (a XVI. század 5-ik tizedében) csupán pénzbeli volt és pedig egy öszszegben, mire ugyan később is lehet példát felhozni (mint Homoród 1592. Tét 1606. Malomsok, Gyarmat 1611. Mező-Örs 1622. Gönyű 1628.), *később hozzájárult a porta- vagyis szultán-adó* (például Fel-Pécz 1606. Kis-Pécz 1609. Gyarmat 1614. Szent Márton 1619. Écs 1626. Mindszent 1629. Ravazd 1649-ben), *azután a vaj-adó* (mint Fel-Pécz, Táp-Szent-Miklós, Ság 1592. Csikvánd, Homoród 1595. Nagy-Nyúl 1607. Koronczó 1608. stb.), *majd adójokból valamit engedvén, vágó-marhát vagy pásztorlevélért pénzt követeltek*, (például Fel-Pécztől 1592. Écs 1606. Káptalan-Nyúl, Táp-Szent-Miklós, Tét 1627. és Nagy-Barátitól 1649.), *vagy fát, szénát, lisztet, búzát, árpat és zabot kértek*. (Fel-Pécz 1592. Szent-Márton 1606. Nagy-Nyúl 1607. Rába-Sz.-Mihály 1608. Kis-Pécz 1609. Gyömörő 1610. Móriczhida 1611. Kis-Barát 1621. Kajár 1622. Szemere 1624. Gyirmót, Malomsok, Nyalka, Mező-Örs sat. 1627.). *A rendes adózáson kívül kellett fizetniük szolgállevélért, adónyugta-kiállításért, mint például Nagy-Barátinak, Táp-Sz.-Miklósnak 1649-ben, továbbá követköltségre* (például Móriczhidának az 1641-ik esztendőben), *nyargulópénzt és minden kigondolható bírságot*.

Ajándékban kellett adni bárányt (mint Táp-Szent-Miklósnak 1649-ben), *pénzt*, mint mikor a malomsoki spáhia Hali aga fiát körülméltette, *kést* (1626-ban R.-Patonától, 1649-ben Malomsokiaktól követelt a spáhia) *kocsikast*, (1642-ben egy rába-szent-mihályi lakostól), *kezttyűt* (1620-ik évben Rába-

¹⁾ Ilyenmő szerződést közöl az 1858-ik évi Új Magyar Múzeum 315-ik lapja. Sitkei Nagy Sándor levéltára Kis-Sitkén Vas megyében 30 csomag 651. sz. a., mely oklevélben Sitkei Ádám Gyűrűs pusztá falu megtelepítését Kovács Gergelyre bizza.

Patona adott a Pénzes rétért), *kocsikereket* (1649-ben Malomsokiaktól).

Némely helység tartozott adni diót (Szemere 1624. Táp helysége 1627.), *aszúgyümölcsöt* (Rába-Sz.-Mihály 1608. Sz.-Márton 1619.), *eczetet* (Tápiak), *kását* (Malomsokiak), *mézet* (Táp-Sz.-Miklós, Fel-Pécz 1592. Táp 1649. Szemere 1649-ben), *bort* (Szent-Márton 1641. Kis-Baráti 1621. Nyalka 1627. Táp 1649-ben), *sert* (Szemere 1624-ik évben), *lencsét*, *borsót* (Szemere 1624. Kajár, Táp 1627. Kis-Baráti, Ság 1649-ben), *sajtót* (Mező-Örs 1623. Szemere, Táp-Sz.-Miklós 1627.), *rókabőrt* (Felpécziek), *posztót* (1606-ban Fel-Pécztől 1 vég kentula posztót, 1611-ben Móriczhida 1 vég karasia posztót, Rába-Patona 1 vég kentula posztót, szinte ezen helység 1626-ban 7 tallér árú saja posztót tartozott adni), *ónpalazkot* (1626-ban Patona helység), *Bethlen Gábor hadakozása óta* tábori kocsit majd minden helységtől, későbbben gerendát, léczet, deszkát s az építésre szükséges költséget.

Terhelték a szegény hódoltsági népet malomkö-vittel (például Ecs helységét), rosz pénznek jóvali kiváltásával, mint például Kajárt 1627-ben, tallér-agióval, (például Szerecsen, Gyömörő, Homoród, Szemere, Kis-Baráti helységeket), aranyagióval (mint Fel-Péczet).

A spáhiák magok is bérelvén szőlőket, azokat magyar jobbágyaikkal kapáltatták (például Tápiakkal 1627-ben), valamint földeket, s ezeket velök szántatták, a gabonát learattatták és kinyomtatatták (Gyirmót 1648. Táp 1627. 1649.).

Az elrabolt menyecskéket, leányokat, de különösen a gyermekeket bármennyi váltságot ígértek is érettök, ritkán bocsátották szabadon, ezekkel kedveskedtek a főbb tisztek, különösen a budai basáknak.

Mindezekről és a hódoltsági nép számtalan terheltetéséről részletesben az illő helyen szólандok.

A helységek birtoklása szállott:

1. Firól fira, ugyanis a Győrmegye levéltárában levő 1641. és 1649-ik, úgy a birtokomban levő 1627-ik évi török sérelmi jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy a rába-sz.-mihályi török földesúr halála után fia Tobak Ibraim, a kajári spáhia

Hali aga zain után fia Ismail aga, a kis-baráti török úr elhúnyta után, szinte ennek fia urasága alá jutottak.

2. A férjről nejére, mint például a kis-péczi birtokot 1649-ben Durgud spáhiáné, a Pázmándit Memhet aga halála után ennek neje örökölte.

3. A vőre, mint Nagy-Nyúl Ali csausz török ura halála után ennek Izlan nevű vőjére szállott.

Egy helységet legtöbb esetben csak egy török spáhia birt, 1649-ben két ura volt Koronczónak, Kis-Pécznek és Mező-Örsnek; 1641-ben három volt Pázmándnak, 1617-ben pedig négy, kik vetekedve nyomorgatták és zsarolták.

A falukat bérbe is kiadták, mint például Káptalan-Nyúlt és Tétet egy ideig zsidó birta, s ezért a tétiek néhány évre el is bujdosnak.

Egy spáhia több falut is birt, kivált a főbb basák, így például 1649-ben a fejevári szandzsák bég Nagy-Baráti, Ság, Föl-Pécz és Móriczhida helységeit, az Eming Káptalan-Nyúlt, Csanak és Écset; Tobak Ibrahim Kis-Barátit és Rába-Szent-Mihályt, ifju Memhet aga a patonai Pénzes rétet, Szemerét és Szent-Mártont, Abdi spáhia Mindszentet és Pázmánd egy részét birta stb.

A győrmegyei hódoltság — mint fennebb is mondtam — a székesfejevári szandzsáksághoz tartozott, és török földesurai az itteni őrség tisztjei valának, a spáhiák közül azonban Pázmánd, Táp-Szent-Miklós és Tété Budán, Gyömörőé Saban Cseri basa Csókakő várában lakott.

Legtöbbet raboltak a fejevári, azután a budai, végre az esztergomi és tolnai törökök.

Legjobb földesurak voltak a gyömörői és kajári spáhiák, kik csak egy ízben verték fel adójok- és természetményi tartozásaikat, a többiek többé-kevésbé zsarnokok valának.

Az 1606-ik évben Szent-Márton, Föl-Pécz, Écs, Táp-Szent-Miklós és Tét helységeit már megszállva találjuk. Sz.-Márton adója 20 forint, 22 szekér fa, ugyanannyi széna, 2 és $\frac{1}{2}$ mérő búza, annyi árpa volt.

A föl-péczi spáhia a falu adóját — a 15 éves háború előtt volt — 100 forintról 120-ra emelte, ezenkívül 18 forint szultán-adó- és 1 vég bécsi kentula posztóban alkudott meg.

Écs 25 forint adót és 1 vágó tinót adott.

Táp-Szent-Miklós birtokosa Budai Ali Effendi volt, ennek fizettek 140 forintot, terményekben 25 mérő búzát, 35 szekér szénát, 40 szekér fát, 40 mérő zabot, 35 pint vajat és 35 pint mézre való pénzt.

Tét helységét Budai Nazur bég hitlevelére megszállották, s csak 20 forint adót fizettek.

1607-ben már Ság ¹⁾, Homoród ²⁾ és Nagy-Nyúl ³⁾, 1608-ban Koronczó ⁴⁾ és Rába-Szent-Mihály ⁵⁾, 1609-ben Kis-Péc ⁶⁾, 1610-ben Szemere ⁷⁾, Gyömöre ⁸⁾ és Kis-Baráti ⁹⁾, 1611-ben Gyarmat ¹⁰⁾, Móriczhida ¹¹⁾ és Malomsok ¹²⁾ helységei telepítették meg.

Az 1612-ik évben egy csapat szerb Veica Szava (Sabas) vezérlete alatt a győri káptalan, a városi előljáróság és az erősségi parancsnokok beegyezése folytán Győr újavárosába befogadtatott s azon részen telepítettetett le, melyet maig is

¹⁾ Győr városa IV. jegyzőkönyve szerint.

²⁾ Homoród tartozása szintannyi volt, mint az 1595-ik évben

³⁾ Nagy-Nyúlt fejérvári Ali csauz birta, kinek 75 forint adót, terményekben pedig 30 mérő búzát, 30 m. abrakot (zab), 30 szekér fát, ugyanannyi szénát s 30 pint vajat adtak 1618-ban történt haláláig.

⁴⁾ Koronczó adója 15 forint, szultán-adója 12 forint és 8 pint vaj.

⁵⁾ A Rába-Szent-Mihályiak Amhat bég jelenlétében Tobak Saban Ibraim spáhiájjokkal megalkudtak 7 kila búza, 7 k. árpa, 18 pint vaj s egy köböl aszúszilvában; mivel messze estek Fejérvártól, sem fát, sem szénát nem szállítottak, azért több adót azaz 80 forintot fizettek.

⁶⁾ Kis-Péc helysége fejérvári Mustafa aga spáhiának 70 forint adót, 32 forint szultán-adót, 30 szekér fát és 30 szekér szénát szolgáltatott.

⁷⁾ Györmegye I. jegyzőkönyve.

⁸⁾ Gyömörö fizetett 140 forintot, továbbá adott 60 szekér fát, 60 szekér szénát, 28 k. búzát, 28 k. zabot, 25 pint vajat, és 1 szekeret, 1 emberrel küldött Fejérvárra 15 napi szolgálatra.

⁹⁾ Győr városa I. jegyzőkönyve szerint.

¹⁰⁾ Gyarmat csak 140 forint adót fizetett.

¹¹⁾ Móriczhida adója volt 1 vég karasa posztó, 1 vágó tehénért 10 forint, 10 kila liszt, 10 kila árpa, 20 pint vaj és 20 pint méz.

¹²⁾ Malomsok ez évben telepítettetett meg, a fejérvári bég földesurának általában csak 70 forint adót fizetett.

Rácz-útczának nevezünk. Még ezen évben Gyirmót helysége telepítettett meg, s török urával 33 forint adó-, 10 szekér széna-, annyi fa- és 16 győri pint vajban alkudott meg.

1613-ban Győrmegye az Andrásvára- és Tarisznyavár-nak nevezett kastélyokat kiigazítani rendeli. — Andrásvára egy dombon feküdt Szent-Iván helysége határában, a Kiskut, a likócsi csárda és vaspálya közt; ezelőtt 15 évvel még fél öl magas fala látható volt, most csak kincskeresők látogatják a fűvel benőtt pusztá romot. — Tarisznyavára romjaira a kismegyeri kápolna építettett. E dombról igazgatta 1809-ben József főherczeg néhai nádorunk a magyar felkelő sereg s az olaszországi armadia romjaival a francziák ellen vívott kismegyeri híres csatát.

Ezen palánkkal megerősített kastélyok az előőrsök tanyái voltak, a hová a Győr alá száguldozó túlnyomó török lovasság elől megvonták magokat. Építésök évére nem akadhattam, noha Győrmegye jegyzőkönyveit az 1580-ik évtől fogva gondosan átnéztem.

Az 1614-ik évben tétetik legelőször említés Győr-Szigetről ¹⁾. Nyalka ²⁾ és Gyarmat ³⁾ adóját már szedték a török földesurak.

Az 1615. évi junius hó 19-én tartott győrmegyei gyűlésen Breiner János, a győri Véghegyek parancsnoka követelte, hogy a pápai erősséghez szolgálendő önkénytes munkát (gratuitus labor) egy a Világos hegyen építendő örökastély felállítására fordítsák. A Sokoró hegyének ezen orma épen Csanak, Méfő és Kis-Baráti helységek határai szögellésénél esik, s messze-messze bájoló kilátást nyújt a szent-mártoni, de kivált a tétí járásra, honnét az örök jó-messziről kivehették a portyázásra indúlt törököt. Most pusztá rom, helyén némi ködarabok láthatók, s legújabbán egy kereszt állíttatott. Ez

¹⁾ Győr városa I. jegyzőkönyve szerint.

²⁾ Nyalka adója 56 forint, 14 szekér fa, annyi széna és 14 győri pint vaj volt.

³⁾ Gyarmat fizetett földesúri adót 100 forintot, szultán-adót 18 forintot, — de ezt 27-re verték fel; továbbá 15 győri pint vaját adott s 6 embert küldött 6 szekérrel 10 napi szolgálatra.

idő óta három, az andrásvári, tarisznyavári és világosvári örkastélyok vették körül fél körben a győri erősséget.

Ugyanez évi december hó 29-én Győr városa polgárai összeirattak, s a városban levő 206 házban 230, az újvárosi 92 házban 93 találtatott, ez utóbbiak közt egy vendégfogadós is ¹⁾).

1617-ben a pázmándiak Halil és Szakat Ibraim fejevári, — kis Ali csausz budai, — és Saban aga csókakői — négy spáhiájokkal ugyan Csókakő várában adójok- és tartozásaikra nézve 100 forintban, 40 szekér széna-, 40 szekér fa- és 40 pint vajban megegyeztek. Ezelőtti évben Ibraim és Bekits bégek birták, de elhalván, ezek négy utódjára szállott ²⁾).

A zsitvatoroki béke után a török legelőször az 1618-ik évben adta jelét a hódoltsági faluk lakosain elkövetett kegyetlenségnek. Ugyanis a tápiak Székesfejevárott lakó Fer aga spáhiájokhoz az adóval beküldvén néhány lakost, közölők visszajöttökben a törökök hatot levágtak. Gyanújuk volt Fer agára, kinek értésére esett, hogy ők a szandzsáknál ellene panaszt emelni akarnak. Majd később 100 forintból álló adókat 125, 140, végre 180 forintra verte fel ³⁾ s ezzel megkezdette a malomsoki ⁴⁾ és nagy-nyúli ⁵⁾ spáhiáktól legelsőben kezdett s mindnyája által utánzott s gyakorlatba vett adófelszöktetést, melylyel alább annyszor fogunk találkozni.

Győrmegeye levéltárában egy 1619-ik évre szóló portaösszeírást találtam, melyet — mivel mind az alakuló, mind a létező helységek nagyságát és földesurait megemlíti, — betűrendben ide íglatok.

¹⁾ Győr városa IV. jegyzőkönyve.

²⁾ E két spáhiának 1616-ban csak 50 forint adót, 40 győri pint vaját, 40 szekér szénát, ugyanannyi fát adtak, ezen fölül szolgálatra 6 szekeret küldöttek.

³⁾ Táp egyéb tartozása 20 szekér fa és széna, továbbá 40 pint méz és vaj volt.

⁴⁾ Malomsok 1611-ben csak 70 forint adót, 1618-ban Hali spáhiának 90 forintot, 15 forint szultán-adót, 20 szekér fát és szénát tartozott beszolgáltatni.

⁵⁾ A nagy-nyúliak spáhiája az 1607-ben adni tartozott 30 mérő búzát és abrakot 35 mérőre, a 30 szekér fa és szénát 35 szekérre, a 30 pint vaját 35 pintre verte fölebb.

Pusztai vagy sokoróaljai járás :

Kis-Baráti Laki Grebecsi Gásparé 2 portás falu.

Nagy-Baráti Pannonhalmi apátság és

csornai prépostságé 1 " "

Csanak pannonhalmi apátságé . . 1 1/2 " "

Török adója 70 frt, pásztormányért

10 forintot fizettek s 7 pint vajat szolgáltat-
tak, kocsi-adással akkor tartoztak volna,
mikor a török szultán hadba jár, de azért
minden esztendőben 10 frtot kell fizetniök.

Csikvánd közbirtokos nemeseké . . 2 " "

Écs közbirtokosoké 2 " "

Gyarmat csornai prépostságé . . . 7 " "

Gicz Syey Jánosé, most veszprémme-
gyei közbirtokossági pusztá ; szabad telepe-
dési idejük még ez időben le nem telvén,
adót nem fizettek, különben is hamar el-
pusztult s nem említettik.

Gyömörő Nyári családé 3 " "

Gyömörő, máskép Várfalva Laki Gre-
becsi Gásparé 2 " "

Mind a két falu, valamint területe is,
összeolvadt s csak Gyömörőnek neveztetett
s neveztetik maig is. Fejérvárott lakó tö-
rök uroknak fizettek 140 forintot, 60 sze-
kér fát, ugyanannyi szénát, 28 köből búzá,
28 k. zabot, 25 pint vajat, küldöttek továb-
bá Fejérvárra 1 szekeret 15 napi szolgálat
teljesítésére.

Gyirmót győri káptalané 2 1/2 " "

Homoród közbirtokosságé 1 " "

Kajár (Sokoró) bakonybéli apátságé 5 1/2 " "

Koronczó közbirtokosságé 1 1/2 " "

Kerek-Szent-Miklós (most Rába-Sz.-
Miklós) a győri püspökségé, adó-mentes
évei még nem teltek el, csakhamar elpusz-
tult, mert az 1627-iki sérelmi jegyzőkönyv-
ben még neve sem említettik.

Mező-Örs helysége benépesített ugyan, de még ekkor adót nem fizetett.

Malomsok Marczaltőy és Amade családoké 3½ portás falu.

Móriczhida. Nyári Pálnak van itt 2 portája, a pannonhalmi apátságnak ½, a nagyszombati apácáknak szinte ½, összesen . 3 " "

Mérgecs curialista nemeseké.

Nyalka pannonhalmi apátságé, a töröknek ugyan már fizetett, de magyar urának még nem.

Nagy-Nyúl veszprémi püspökségé . 2½ " "

Káptalan-Nyúl győri káptalané, ebben az évben kezdte szolgálni földesurait. Török ura ekkor Budán lakott, s fejevári zsidónak adta 29 forintért árendába . 2½ " "

Kis-Nyúl veszprémi püspökségé . 2 " "

Pázmán pannonhalmi apátság- s pápóczi prépostságé 5 " "

Pátka Pápán lakó remete szent Pál szerzetéé, meg volt telepítve ugyan, de még nem adózott; csakhamar elpusztult, mert az 1627. évi sérelmi jegyzőkönyv nem is említi.

Föl-Pécs

Kis- vagy Al-Pécs közbirtokosoké . 5 " "

Ravaszd pannonhalmi apátságé . . 4 " "

Rába-Szent-Mihály Nádasdy Pálé . 3½ " "

Ság néhai Enyingi Török István örökösé 2 " "

Szemere közbirtokosságé 7½ " "

Szerecsen Nyári Pálé 3½ " "

Táp Nyári családé 6 " "

Táp-Sz.-Miklós néhai Enyingi Török István örökösé 4 " "

Tét közbirtokosságé 3 " "

Szigetközi járásban :

Ásvány helységében a Héderváry család 2, a Rárói család 3 portát birt, összesen	5	portás	fal.
Dunaszeg a Hédervári és Rárói családoké	2 $\frac{1}{2}$	"	"
Hédervár a Hédervári és Rárói családoké	2	"	"
Kenderes-Medve a Hédervári és Rárói családoké	1	"	"
Kucsod pannonhalmi apátságé	$\frac{3}{4}$	"	"
Ladomér a Hédervári és Rárói családoké	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Egyházas-Medve a Hédervári és Rárói családoké	1	"	"
Nyárad közbirtokosságé	$\frac{3}{4}$	"	"
Otovány a Hédervári és Rárói családoké	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Patas pozsonyi apáczáké	2	"	"
Ráró a Hédervári és Rárói családoké ; egészen leégett, tehát portája nincs.			
Radvány közbirtokosságé	2	"	"
Szögye csornai prépostságé	1	"	"
Szent-Pál a Hédervári és Rárói családoké	1	"	"
Szabadi a Hédervári és Rárói családoké, még nem volt portája meghatározva.			
Újfal a Hédervári és Rárói családoké, adómentes éveit nem folytatták le.			
Vámos győri káptalané	3	"	"
Vének pannonhalmi apátságé	1 $\frac{1}{4}$	"	"
Zámoly a Hédervári és Rárói családoké	2 $\frac{1}{2}$	"	"

Tóközi járásban :

Börcs győri püspökségé	3	"	"
Bezi curialista nemeseké			

Csécsey Sibrik családé	2	portás	fal.
Fejértő győri káptalané	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Kóny győri oskolaké	4	"	"
Kapi nagy-szombati apáczáké	1	"	"
Markota győri káptalané	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Öttevény a Hédervári és Rárói családoké	7	"	"
Öttevény-Sziget a Hédervári és Rárói családoké	2	"	"
Patona győri káptalané	7	"	"
Réti a Laki Grebecsi Gáspár- és Balogfalvai Syey Jánosé	1	"	"
Sövényháza Pázmán Ferenczé	2 $\frac{1}{2}$	"	"
Összesen : 150 $\frac{1}{2}$		"	"

E szerint a hódoltsági Pusztai járásnak 89

Tóközi járásnak 28 $\frac{3}{4}$

Szigetközi járásnak 32 $\frac{2}{4}$
portája volt.

E helységek nagyságra nézve így következnek :

Szemere	7 $\frac{1}{2}$	portás	fal.
Gyarmat	7	"	"
Patona *)	7	"	"
Öttevény *)	7	"	"
Táp	6	"	"
Kajár	5 $\frac{1}{2}$	"	"
Kis-Pécz	5	"	"
Pázmánd	5	"	"
Gyömörő Várfaluval	5	"	"
Ásvány *)	5	"	"
Kóny *)	4	"	"
Táp-Sz.-Miklós	4	"	"
Ravazd	4	"	"
Rába-Sz.-Mihály	3 $\frac{1}{2}$	"	"
Malomsok	3 $\frac{1}{2}$	"	"
Szerecsen	3 $\frac{1}{2}$	"	"

Tét	3	portás falu.
Móriczhida	3	n n
Vámos *)	3	n n
Börcs *)	3	n n
Sövényháza *)	2 ¹ / ₂	n n
Zámoly *)	2 ¹ / ₂	n n
Dunaszeg *)	2 ¹ / ₂	n n
Gyirmót	2 ¹ / ₂	n n
Káptalan-Nyúl	2 ¹ / ₂	n n
Nagy-Nyúl	2 ¹ / ₂	n n
Ság	2	n n
Nagy-Écs	2	n n
Kis-Nyúl	2	n n
Kis-Baráti	2	n n
Csikvánd	2	n n
Radvány *)	2	n n
Hédervár *)	2	n n
Patas *)	2	n n
Csécsény *)	2	n n
Öttevény-Sziget *)	2	n n
Lodomér *)	1 ¹ / ₂	n n
Otovány *)	1 ¹ / ₂	n n
Markota *)	1 ¹ / ₂	n n
Fehértó *)	1 ¹ / ₂	n n
Csanak	1 ¹ / ₂	n n
Koronczó	1 ¹ / ₂	n n
Vének *)	1 ¹ / ₄	n n
Szőgye *)	1	n n
Kenderes-Medve *)	1	n n
Szent-Pál *)	1	n n
Egyházas-Medve *)	1	n n
Kapi *)	1	n n
Réti *)	1	n n
Nagy-Baráti	1	n n
Homoród	1	n n
Kucsod *)	3/ ₄	n n
Nyárad *)	3/ ₄	n n

*)-el jelöltek hódolatlan faluk.

Az 1582. évnél említém, hogy Györmegyének ekkor 152 portája volt, ebből a bekövetkezett háborús időben a zsitvatoroki békéig elpusztult két harmadrész, ez időtől 1619-ig mint összeírásunk mutatja, majdnem (1 és $\frac{3}{4}$ hiányával) megközelítette az 1582. évi 152 porta számot. Ezenkívül állott Győr városa, Győr-Ujváros, Mérges, Szent-Márton mint örségi helyek, és Révfalu, Pataháza, Györsziget, Bezi, Pinnyéd részint taxás, részint curialista nemes helységek.

Említendő még, hogy az 1619. évben *Szent-Márton* városa török földesurának 28 forint földesúri, 3 forint szultáni adót, 28 szekér fát és szénát, 3 kila búzát, s mikor a gyümölcsnek bősége volt, valami kevés aszú száraz gyümölcsöt tartozott beszállgatni.

1620-ban Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hadakozása idejében Karakas budai helytartó basa Vác alá szállott, s azt hitre megvevé; ezen zavarosbani halászáson a végbeli törökök vérszemet kapva, ez időtől fogva el-eljöttek portyázni Győr alá, s ez évtől kezdve alig van év, melyben városiakat s kin a kertekben vagy mezőn levő marhát zsákmányul ne vittek volna el. 1625-ig bezárólag Győr mezejéről 258 darab szarvasmarhát hajtottak el, 3 ökrész gyermeket rabságra hurczoltak, 1 öreg polgárt levágtak, a Rábán inneni hódolatlan ikrényi pusztáról Karcsai János győri polgárnak 6 ökrét 2 cselédjével együtt elhajtották, sőt oly merészek voltak, hogy a katonasággal megrakott Andrásvára, Tarisznyavár és világosvári kastélyok közt éjjeli időben belopódzván a sokorói most fejevári kapu előtt elterülő győri kertek ¹⁾ közé, Bekaria Virgil olasz eredetű győri polgárnak 40 darab marháját hajtották el saját majorjából.

Rába- vagyis Káptalan-*Patona* a Rábán belül hódolatlan földön lévén, a zsitvatoroki béke szerint adóval nem tartozott a töröknek; de mivel a Rábán túl a pusztai járásban az úgynevezett Pénzes-rét, határa egy részét tette, azon darab földnek ifjú Mehmet aga zaim spáhiája szerződni kényszeríté őket; meg is alkudtak 1 pár keztyűben, de azután evvel nem elé-

¹⁾ Azon helyen, hol most a Nádor-város állottak, a győri belvárosiak majorjai és kertjei.

gedvén meg, egy vég kentula posztót kért, s kénytelenek voltak megadni, attól tartván, hogy szénatakarás idején levagdálja őket.

1621.

Mily akadályai voltak a törökkeli kereskedésnek, a következő eset bizonyítja. Latos Mihály győri polgár Kis-Karácson napján Csurgóra ment ökröket vásárolni, s a mint hazahajtatni akarja, fejérvári Csorba Ali elfogatja, de mivel komáromi embert akart fogni, elbocsátotta; azonban e dolog Durguz spáhiának értésére esvén, mivel ő neki Vasvári István és Vámi Ferencz győri polgárok adósok voltak, Latos Mihályt elfogatta, s mindaddig nem bocsátá el, míg a fenebb említett győri polgárok adósságát ki nem fizette. Haza kerülván, kénytelen volt pörrel keresni Győr városa törvényszékén az illetők helyett kifizetett adósságot ¹⁾:

Az esztergomi törökök hol egyszer, hol máskor *Pázmándról* 55 lovat s gulyabarmot hajtottak el, melyeket a falu kérelmére Halil spáhiájok felkeresett ugyan, s a rablóktól árát felszedte, de abból a káros embereknek egy fillért sem adott, sőt azt állította, hogy keresése sikertelen maradt, azonban másik spáhiájok Ali csauz földesúr társának csalását a pázmándiaknak elárulta.

Kis-Baráti ez évi adója ekkor 40 forint, 10 pint vaj, 10 mérő zab és búza, 20 szekér fa és széna, és 2 akó bor volt.

Az 1622-ik évben a fejérvári bég személyesen vezérelt csapatával *Borba* nevű s csak pár évvel ezelőtt telepített helységre rohant, az ott lakó magyar földesurat Szapáry Pált levágatta, s a 28 jobbágyból álló falut elpusztította s népét rabságra hurcolta. Azóta pusztán állt, romtemploma köveiből építtetett az asszonfai templom a XIX. század elején. E pusztító csapat még Ság mezejéről 9 lovat, Böny tájáról 4 tehenet 1 szolgálával együtt hajtott el.

Mező-Örs török adója 250 forint volt egyedül, lakosai

¹⁾ Győr városa IV-ik 1608–1624-ig terjedő eredeti jegyzőkönyve.

birták még a körül-fekvő Gúg és Néma györmegyei, Ölbő, Vasdinnye, Tarcs komárommegyei pusztá faluk határait.

Kajár helysége török adójára nézve Hali aga zain spáhiájával megegyezett, s pecsétes maga keze irásával ellátott alkulevelet adott ¹⁾. *Pel-Péc* ²⁾ és *Koronczó* török urai pedig időről-időre főlebb verték az adót ³⁾.

1623-ban ifjú Memhet aga zain több emberével együtt magyar ruhába öltözködven, fényes nappal *Putona* helységére ütött, s sok gyermeket felkapdosván lovaik farára, Fejérvárra vitte őket, honnét szülők sok száz forinton váltották ki; a váltságbér bevitele alkalmával pusztítással fenyegetven a falut, ennek kikerülése végett 70 forint adó fizetésben megegyeztek, fizették is 3 esztendeig, a mikor 100 forintra emelte.

Szerecseny török földesura fejérvári Saban aga Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hadai mellé rendeltetvén, Morvaország határán történt portyázás közben elveszett. A helység ekkor a fejérvári Cseri basa Hozmannak urasága alá került, ki a régi szerződés ellenére minden tartozásaikat főlebb verte ⁴⁾.

Móriczhida lakosai a gyakori bégváltozást s evvel jární szokott adófelverést és súlyos szolgálatot nem tűrhethvén, Ibraim fejérvári pap bég spáhiájok alatt pusztán hagyták a falut, ekkor 2 gyermeket fogtak el a törökök, kiket 12 forint nyargaló

¹⁾ *Kajár* tartozása ekkor 30 szekér fa, 40 szekér széna, 60 kila zab, 40 pint vaj volt.

²⁾ *Fel-Péc* adóját 120 forintról 240-re verték, ezenfölül 30 forint szultán-adót, szent György napi vágó marháért és pásztormányért 20 helyett 30, kentula posztóért 26 forintot kellett fizetniök; midőn Ferhad aga spáhiájok Bethlen Gábor mellett hadakozott, azon idő alatt családja két ízben összesen 120 forintot esikart ki tőlök.

³⁾ *Koronczó* adóját Olaj bég spáhiájok 30 forintra, Ali spáhla 60 forint, 10 mérő buza, s 10 szekér szénára verte fel, ez évben kénytelenítették 100 forint adót, 16 mérő gabonát, 16 szekér fát s 25 pint vajat adni.

⁴⁾ *Szerecsentől* nem egy vagy két, hanem 5–6 szolgáló szekeret is követelt; elholt spáhiájoknak 1620-ban 90 forintot, ekkor 200 at, 15 forint kocsipénz helyett 45-öt kellett fizetniök, azelőtt fát, szénát 30 szekérrel, ekkor mindeniket 40 szekérrel, 20 pint vaj helyett 40 pintet kellett beszolgáltatni.

pénzen váltottak ki. Durgund spáhia közbenjárására azonban még az évi aratás tájban visszahíván őket, megegyezett velök : hogy míg Fejérvár és Móriczhida leszen, 120 forint földesúri adóval, szultán munkája (török közmunka) helyett 10 forintnyi összeggel megelégszik, miről még maradékait is befoglaló hitlevelet adott; de fogadását még az évben avval szegte meg, hogy hadi kocsiért 35 forintot, s más ízben 40 forintot vett rajtok.

*Koronczó*¹⁾ és *Mező-Örs*²⁾ adóját spáhiák nemcsak hogy főlebb verték, de még különféle szín alatt kocsit, úti abrakot, lisztet követeltek tőlök.

1624.

Mindszent napján virradóra egy portyázó török csapat *Csécény* hódolatlan helységet, mely a Szarvaskendi Sibrik család birtoka volt, megrabolta; három embert levágtak, s tízet elevenen elfogtak, kiket nagy összeg pénzen váltottak ki; ugyanezen évben egy *ravazdi* gyermeket kaptak el, Győr alatt pedig Vida Istvánt Katus húgával együtt elfogták, magát nagy sarczon kiváltotta, de húga a ravazdi gyerkőcczel még 1642-ik évben is rabok voltak.

Szemere helysége Halil aga spáhiájával e kor kifejezése szerint megsommál 200 forint, 2 akó ser, 30 szekér fa, 40 szekér széna és 40 pint vajban, ezenfölül egyszer mindenkorra 1 szép s minden szerszámmal ellátott tábori kocsit kért. A falu megvevén 48 forinton, beküldötte, azonban ezt oda vesztvén más kocsit követelt, s vele 4 hónapig járt, melyért a felfogadott kocsis embernek 24 mérő búzát s 8 forintot kel-

¹⁾ *Koronczó* spáhiájának táborba-való kocsit kellett beküldeni, s noha nem ment el, 9 köböl úti abrakot és 2 köböl lisztet követelt, a kocsit 2 gyalog emberrel 4 hónapig magánál fogta, mi 100 forintnál többbe került, ezenkívül méltatlan vett rajtok 12 forint bírságot.

²⁾ *Mező-Örs* Fejérvárott lakó Mehemet aga zain és Mustafa zain spáhiái a falu adóját 250 forintról 300-ra emelték, ezenfölül a körülbelől használt 5 pusztá faluért 100 forintot, 60 pint vajat, 1 csőbör juh-sajtot adtak, 40 napig szénát hordtak, s ha a török császár hadba menne, 2 élés-kocsit tartoztak küldeni; s hogy többet nem követelnek, hitlevelet is adtak.

lett fizetni; egyéb zsarlásait itt elhalgatva ¹⁾, ez évre még *Mező-Örs* ²⁾ és *Gyirmót* ³⁾ helységek tartozásai főlebb ennelését kell főlemlítenem.

1625.

A május hó 26-án kötött köhíd-gyarmati béke daczára egy portyázó török csapat Győr alá ütött, hol 2 szolgát levágtak, s Tolnai János deákot elfogták. E csapat elűzésére a győri erősségbeli magyar iratos lovas vitézek kirentottak, de Saffarits Mihály hadnagy, Laki Grebecsi Bencze — az alispán testvére — sok fő vitézekkel elhullván, nagy veszteséggel tértek vissza.

Breiner János győri generalis kapitány sürgetésére a megye a mérgesi kastélyt kijavíttatá ⁴⁾.

1626.

Szent István király nap előestjén 1500 lovas török megereztett zászlókkal a szabadhegyi halmokon megjelent, s a szántással s kölesaratással foglalkozó mintegy 200 férfi, asszony s leánynépet rabságra hurczolta ⁵⁾, ezenkívül 1500 juhot, 100 szántó ökröt, lovakat, a városnak 1000 darabból álló tehén-csordáját elvitték, s Mező-Örsön keresztül visszavonúl-

¹⁾ A *szemerei* spáhia a mondottakon fölül egy 2 ökrös szekeret követelvén, midőn beküldték, nem lévén reá szüksége, haza üzte és 12 forintot vont rajtok, azután 3 gyalog embert kért, kik mivel a rendelt napra be nem mentek, 15 forintot vett a falun; még ugyanezen évben 2 szekérért küldött, melyekkel 5 egész hónapig dolgoztatott, a szekereknek minden hónapra 12 m. búzát s 8 forintot fizetett a falu, s így összesen 60 m. búzát s 48 forintot. Evvel sem elégedvén meg, ismét 6 szekeret s 6 gyalog munkást kért 15 napi szolgálatra, s be kellett állítaniok. A rendes tartozáson kívül 1 mérő szilvát, 1 mérő diót, 2 köből lencsét s 2 köből borsót vett rajtok esztendőnként.

²⁾ *Mező-Örs* 300 forint adóját, 350-re verték fel.

³⁾ *Gyirmótnak* 1612-ben meghatározott adóját 130 forint, 80 szekér széna- s 28 szekér fára verte föl.

⁴⁾ Győr megye II. jegyzőkönyve szerint.

⁵⁾ A foglyok neveit az 1642. évi megyei panaszgyűjteményben nagyobbbrészt feljegyezve találai.

tak; egy más portyázó csapat Patonát akarta kirabolni, de a velök volt ifjú Memhet aga zain spáhia eléjük állt, s nem engedte adófizető faluját elpusztítani, mert akkor nem lett volna mit fejni, a mint hogy a múlt évben is három ízben 72 forintot, ez évben 2 pár keztyűt, 1 kést, 1 ónpalaczkot ¹⁾ s egy dolmányra való 7 tallér árú saja posztót csikart ki a helységtől.

Néma helységét, mely csak ezen évtized elején építetett, fejevári Huszain herczeg ²⁾ földesura az adó fölszigázása- és gyakori szolgáltatással addig sanyargatta, míg ez évben a lakosok elfutottak, a következő évben egy részök visszatért ugyan, de ezek is szélylyel mentek s pusztán hagyták a falut örökre ³⁾. Imaháza azon helyen állott, melyet ma is Szentegyházi-dülőnek neveznek, a fűvel benőtt templom-rom maig is mintegy 5 láb magas.

A *gyirmótiakat* köppányi Ibraim bég spáhiájok nemcsak mindenféle bírsággal sanyargatta, hanem a szultáni közmunkát annyira felcsigázta, hogy az egész falu sem tett annyi emberszámot, a mennyit munkára bekívánt tőlök, mit el nem viselhetvén, a lakosok egy része a faluról elfutott ⁴⁾.

A *pázmándiakon* ⁵⁾ elkövetett kegyetlenség, *Écs* ⁶⁾

¹⁾ Összesen 4 tallért adtak ki ezen czikkekért.

²⁾ Így írja a panaszjegyzőkönyv.

³⁾ Győrmegeye II. jegyzőkönyve az 1627-ik évnél már praediumnak mondja.

⁴⁾ *Gyirmótnak* 1626-ban 170 forint volt az adója, ezenkívül 10 szekér széna, 10 szekér fa és 10 pint vaj. A múlt háború alkalmával egy 25 forintot érő kocsit kellett adniok.

⁵⁾ Két *pázmándi* embert a fejevári bég haragjában addig veregett, míg se élők se halók nem lettek.

⁶⁾ *Écs*, mint főlebb az 1606-ik évnél érintve volt, Bocskai István hadakozása után megtelepült, de változván Emingje, az adót 35, 55, 60 forintra verték, mely utóbbi összeget 3 évig fizették ugyan, de azután 80 forint adót, pásztormányért 10 forintot, 10 pint vaját, 10 szekér szénát és fát (vagy 10, 10 forintot) kellett beszoigáltatni, majd evvel sem elégedvén meg, 140, 160, 170, 180, 190, 200 és 1626-ban 205 forintra verte fel az adót, a falu-biráknak sok verése, taglása és kínzása után. Szultán mivére (munkára) azelőtt soha sem mentek, most azt is kétszer szolgáztatják meg velök; azelőtt 3 szultán adó volt (egy 3 forintjával), most hatra emelték, s így fizetnek 18 forintot. Egy ízben kocsiért 23 forint bírságot vett spáhiájok.

és *Kajár* ¹⁾ helységeinek zsarolása szintén ez évben történt.

Ugyanezen esztendőben kezdték a lakosok a távolabb eső hódolt vidékeket a török zsarnoksága miatt elhagyni, s magokat bátorságosabb helyekre vonni; így Csútról Fejérmegyéből 4 család cselédestül, barmostul együtt Györbe jött, s szívesen fogadtatva, Újvárosban letelepedett ²⁾, s a család fői polgárokká lettek.

Részint az erdélyi fejedelem ellen, részint a török pusztítások meggátlására, Eszterházy Miklós nádor személyes felkelést parancsolt, s Györmegye nemessége szeptember hó 17-én Györ-szigetben meg is tartá a szemlét. A november hó 14-ki gyűlésen a szigetközi járás védelme tekintetéből elhatározott, hogy Kis- és Nagy-Bajcs, Bácsa és Szava helységek fegyverfoghatói fejenként, a többi járási falu pedig 21 fegyveres gyalogot állítson, és november végétől fogva kikeletig a Duna kelőinél őrködjenek ³⁾.

1627.

Nem csak Györ, hanem az egész magyarországi megyék hódoltsági része ily zaklatásoknak, pusztításoknak volt kitéve, mely a nevezett föld véginységét idézte volna elő, ha a kormány a zsitvatoroki béke megújításán nem munkálkodott volna; s azért gróf Eszterházy Miklós nádor kis-mártoni várában ápril hó 12-én kelt levelében felhívja a megyét, hogy mivel a király a törökkeli alkudozásra főbiztosít már Komáromba küldötte, „szükség annakokáért — írja levele végén — hogy onnét is az kegyelmetek vármegyéjéből válaszsza bizonyos atyjokfiait kegyelmetek a commissarius urak mellé, az kik által injuriáit s kiváltképen az rabok számát, az kit onnét az kegyelmetek vármegyéjéből az török elvitt volna, és az erdélyi fejedelem első kijövetelétől fogvást az minémü falukat behódoltattak, azokat vegye mind számban, és küldje az com-

¹⁾ A *kajár* török úrnak 1622-ben megállapított egyességét fia Ismail aga meg nem tartván, 50 szekér fát, 50 szekér szénát, 50 öreg pint vaját, 50 öreg kila zabot (mely 100 mérőt is teszen) kíván tőlök.

²⁾ Györ városa II. jegyzőkönyve szerint.

³⁾ Vezéröknek Orros János és Varin Máté deák neveztetett ki.

missarius urak kezében, informálván mindenképen ő kegyelmeket egyéb dolgokról is, melyet végben vivén az kegyelmeknek atyjafiai, meg vissza mehetnek, ha kegyelmeteknek úgy tetszik, hogy ne szaporítsák költséget¹⁾ sat. 1).

Győrmege az april hó 21-én tartott kisgyűlésen Visi Nagy Pál hadbíró kinevezte a nehézségek összeírójául, ki mind a győrvárosiakat, mind a faluk véneit kihallgatván, készített egy panaszjegyzőkönyvet, mely a törökkel alkudozó biztosokkal közöltetett²⁾. E jegyzék a hódoltsági faluk ez évi állapotát egyről-egyig leírván, érdekessége miatt értekezésem végén ide iktatni jónak látom.

Csikvánd török ura 1597.-től fogva megvette rajtok a 15 forint gabonapént, s ennek lefizetéséig ha falubelit vagy marhájokat megfoghat, nem bocsátja el, míg a pénzt be nem viszik; az előbbi spáhiának 20 budai pint vajat adtak, a mostani koppányi pinttel veszi meg, mely két annyit tesz. A szokott munkánál többre erőlteti őket, és gyakran történik — írja a panaszkönyv — hogy midőn a szultán munkájára beküldik szekereiket, először magának szolgáltatót, azután a szultán mivét is el kell végezni. Az *écsiek* a sok elszenvedhetlen adózás miatt már annyira el voltak keseredve, hogy csak a jelen alkudozás kimenetelét várták, hol ha valami könnyebbség nem eszközölthetetik a hódoltság részére, készek voltak a falu elhagyására.

Gyirmót lakosinak legnagyobb része az előbbi évben elfutván, ez időben nem volt több lakos a zsellérekkel együtt 8 háznál, ezektől Rozman török urok kívánt újabban 28 székér szénát, ugyanannyi fát, 28 öreg pint vajat, mely kétannyi mint a budai pint; és így — vallomások szerint — ha valami könnyebbségek nem leend, azon kevés hazaszállott is újra elfog széledni, s pusztán marad a falu.

A *gyarmatiak* fejevári Hussain bég földesurok törvénytelen és szokatlan adóztatása és szolgáltatása miatt elhagyták a falut, s nem is szállanak haza mindaddig, míg jobb állapotot és állandóbb megmaradást nem reménylhetnek.

¹⁾ Győrmege levéltárában.

²⁾ Egy azonkori eredeti csonka példánya gyűjteményemben.

Gyömörő ez idő tájban Berhan Cselebia ispájának 200 forintot fizetett, terményekben pedig búzát, abrakot 50—50 köböllel, 50 nagy pint vajat (nagy pint 2 győri pintet tesz), a szolgáló- vagyis ajándék-szekeret most nem 15 napig, hanem majd mindig ott tartja; az elmúlt utolsó háborúban egy tábori kocsiért, azon Landorfehérvárra sétálván — mint a panaszkönyv mondja — egyik lovokat oda rontotta, azelőtt 4 ökröket és 1 szekeröket vesztette oda; mely sok szolgálatast ha le nem szállítják, pusztán kell a falut hagyniok, és kényszerítettnek magokra gondot viselni, mert a sok sanyargatást tovább el nem szenvedhetik.

A *koronczóiak* adóját és terménytartozásaikat évről-évre feljebb veri földesurok annyira, hogy ha könnyebbségek nem leend, el kell távoznioik.

A *kajári* spáhia a már 1626. évben felvert tartozásai-
kon fölül, lencsét és borsót minden évben 3 kilával vesz rajtok; azelőtt 3 szekeret kért, most a mennyi csak szükséges neki, sőt történt az is, hogy 2 ökröt és 1 embert egész nyáron foglalkodtatott Fejérvárott. Valami 15 forint árú rossz pénzt csapott a falu nyakába, noha nem ők hanem másонnan hozhatták neki, s helyette jó pénzt kellett adniok; mely húzavonát el nem szenvedhetik, s ha az előbbi állapotra nem juthatnak, kényszerítve lesznek falujokat pusztán hagyni s elfutni.

Malomsok adóját Hali aga 90-ről 115 forintra, a 13 köböl zabot 20-ra emelte, ezenkívül 25 szekér fát és szénát veszen; mikor a fiát körülmetéltette 15 forintot, múlt évben tábori kocsiért két ízben 64 forintot követelt, az ő garast 4, későbbben 3 pénzben vette el, mely miatt 50 forint kárt vallottak.

Mindszent jelen állapotjáról így szól a panaszkönyv: „ezeknek ispájajok Fejérvárott Szakad Ibraim, ki noha őket az velök kötött summálásban imígy-amígy megtartja ez ideig, mindazonáltal mivelhogy csak két házас ember lakja az falut és keveset, fizethetnek, ugyan el vonta 1 lovokat bírságnak színe alatt, és most is nála tartván, sőt fenyegetéssel és rút undok szitkokkal rettentí őket, hogy az faluról elfussanak és pusztán hagyják, mert ő neki az pusztá faluról lenne több haszna, ha ők ott nem lakanának, és ugyan nem is lakhatnak

rajta, ha adójakat és szolgáltatjakat az régi állapotra nem osztatják“.

Móriczhida helységétől török ura 25 szál építeni-való fenyő gerendát kért, melyet midőn meg nem adhattanak, (mivel sem fenyűs, sem egyéb olyasmit termő erdejök nincs), 25 forintot vett hatalmasúl rajtok. Terményi tartozásaikat, adójakat feljebb verik s veszik meg a változó bégek, mely türhetetlen nyomorgatást el nem viselhetik, hanem újabban el kell pusztúlniok.

Nyalkának Becsét aga spáhiája Budán lakik, adója 90 forint, 35 szekér széna, és ugyanannyi szekér fa, meg 30 pint vaj, ezenkívül hatalmasúl 5 akó bort kér, mely soha sem szegődségökben nem volt, sem nem ajánlották, mely túlságos követelések miatt már egyszer el is hagyták falujokat.

Káptalan-Nyúl török ura ekkor Budán lakott s katona ember volt. 1619-től fogva — a mikor csak egyedül 29 forint volt adója, noha többen és jobb állapottal voltak — jelen ideig már hét urok volt, s adójakat 85 forintra verték, vaját 15 pintet, pásztormányért 15 forintot vesznek, tábori kocsiért 20 forintot kellett beszolgáltatniok, továbbá mivel a nagy-nyúliakkal egy határban laknak, az ottani Ali csausz ispája azon területen levő csekély szőlőjöktől adót kér, mely miatt most kevesebben, és nyomorultabb állapotban is levén, el kell pusztúlniok.

Mező-Örs adóját ez idén fejevári Memhet aga 350 forintról 400-verte fel, ezenfelül kért 20 szál öreg gerendát, házépületre való fát, 4 szál öreg szalu fát, 40 kötés kisebb szalu fát, melyet megadni vonakodván, minden javokból tizedet kért, ezenkívül tartoznak még beszállítani minden háztól 2 szekér tüzi fát, 2 szekér szénát, 1 magyar forintot s 1 pint vaját, mely képtelen kívánsága s különbségekfele új és felcsigázott adózás miatt kénytelenek lesznek elfutni falujokból.

Pázmánd adóját 1617-től fogva a 4 ispája közül Halil mindig főlebb-főlebb viszi, ez évben 150 forint, 66 szekér fa és széna, s 3 itczés fazékkal mért 75 pint vaját kellett beszolgáltatni. E felett midőn Fejervárott rendes szolgáltatjakat elvégzik, mindig hol 1 hol 2 szekeröket emberestül együtt hatalmasúl ott fogja, s azokat 5—6 nap, 1 hétig és tovább is tar-

tóztatja, szolgáltatja. Hasonlókép cselekszik velök Csókaköben Saban aga is, midőn Fejérvárra a császár munkájára szekerüket beküldik, mely dolog ezelőtt egyszer, most kétszer történik, Halil ispája hol 4, hol kevesebb hol több szekereket embesestül ott fogja a végzett császár munkája után, és magának szolgáltatja. Az elmúlt háborús időben 1 három lovas vasas kocsijokat fél évig tartóztatta Fejérvárott és szolgáltatta, noha a táborba nem ment, azután a lovakat haza eresztvén a kocsit ott fogta és oda rontotta. Végre Halil ispájának istentelensége, szidalmi, verekedési és taglása miatt 16 öreg értékes jobbágyok hagyták el Pázmándot: „kiknek elmenetele után — írja a jegyzőkönyv — immár szintén megpusztult a falu, és a többi is utána megyen s pusztul, mert Saban aga is, hogy táborba való kocsit nem adhattak, 10 forint bírságot kér rajtok. Lehetetlen dolog, hogy ily nyomorú falu négy hatalmas török ispáját eltarthasson, táplálhasson és szolgálhasson.“

Fel-Pécz adóját ez évben ismét fellebb veré a fejérvári bég Ferhad aga, ki tábori kociért a falun 40, következő évben ismét 50 forintot vett, a hadakozás idejétől mostanáig minden évben 50 forintot, továbbá 20 köböl lisztet s 20 köböl árpát, mézet és pásztormányért 15 forintot kell adniok, mely zsarások miatt pusztuló félben vannak; a mint hogy a falu megszállásától fogva több mint 30 házas ember távozott már el.

Ravazdról hadd szóljon maga a jegyzőkönyv: „most sem a falu, sem pedig a szőlőhegy nem ép, mégis az ispája 150 forintot kér rajtok, 30 pint vajba szerződtek meg, most 60 somogyi pintet veszen, ezenkívül 50 szekér fát, 50 szekér szénát, 40 mérő buzát, 40 mérő árpát kér (vagy terem vagy nem); midőn elsőben táborba ment, 4 ökrös szekeret s 2 gyalog embert kellett kiállítani 3 hónapra, s noha ezek miatt semmi kárt nem vallott, mégis 10 forint bírságot kellett fizetni; utolsó táborba-indulásakor adtak 4 ökröt s 1 szekeret, s mivel a gyalog embereknek nem fizethettek, az ispája nem küldötte vissza, ezenkívül szüntelen szolgáltat és bírságolja őket, mely miatt el kell pusztulniok“.

Ságnak ez időben Fejérvárott lakó Kaszab Hassan — Cseri basa veje — volt ispájája, kinek 60 forintot, 50 mérő buzát, 35 mérő zabot, 24 pint vaját, 43 szekér szénát, 35 sze-

kér fát kellett beszolgáltatni, e mellett 2 esztendei szekerezésre többet költöttek 100 magyar forintnál; most 9 telkes gazda helye üres a faluban, a többi is eltávozik, ha valami olthatom nem történik megmaradásokra nézve.

Szemere helységének fejevári lakos Halil aga Zain földesura a kialakított 30 szekér fa helyett 50, 40 szekér széna helyett 50, 40 pint vaj helyett 50-et vesz, az egy-egy köből dió és szilva helyett kettőt, azonkívül 20 sajtot, (melyet 25 forintért meg nem tudnak szerezni), 2 köből lencsét és 2 köből borsót kér tőlök esztendőnként. Számtalan nyomorúságaikhoz járul, hogy szolgát sem tudnak ispájijok miatt tartani, mert mind örökkéig veri és szidja őket, csak egyszer is 24 emberöket verette meg, mely nagy inségök folytán lehetetlen, hogy megmaradhassanak falujokban.

Szerecsen nehézségeit az 1623-ik évi állapottal kapcsolatban már fenebb előszámláltuk.

Rába-Szent-Mihálynak Tobak Saban Ibraim spáhiája első szerződését meg nem tartván, adóját ugyan 10 forinttal alább 70-re szállította, de a vajat 18-ról 20 pintre, 7 kila árpát 14 kilára, 7 kila búzát 14 kilára, 1 köből aszúszilvát 2 köbölre verte, ezenfelül 20 szekér szénát s 15 szekér fát követelt, táborba küldött 2 lovokat és 1 kocsijokat magánál fogta, a szegénységnek nagy kárára.

Táp török ura fejevári Fer aga adójakat immár 200 forintra, 20—20 szekér fát és szénát 60—60 szekérre, 45 pint vajat és 40 pint mézet öreg veszprémi vagy somogyi pintre verte fel, ezenfelül bér földjeit szántatja, s fejevári szőlejét kapál-tatja velök, továbbá diót, szilvát, borsót és lencsét kér tőlök szerződés ellenére, s ha nem adnak, a bírakat vereti és undok szidalmakkal illeti. Minduntalan kocsit kér, ha csak Budára igyekszik is, s ha nem küldenek, bírságot kell fizetni. Mind ezek miatt ha jövőben könnyebbségek nem leend, el kell pusztúlniok.

Táp-Szent-Miklós mostani spáhiája kis Ali aga vágó marháért évenként 12 forintot, adót 200 forintot követel, — a mézet természetben veszi meg, noha ők méhet nem tartanak. Elődje Buda körül kaszálót bérelt s szénáját betakaríták, a mostani nem bérelvén, 40 szekér szénát kér tőlök, melyet a

Bakonyban szerezhetvén meg, onnét kell néki behordaniok. Az előbbi spáhiának mind szénáját, mind fáját 15 nap alatt betakarították, a mostaninak 6 hétig sem tudják, mert kinek szekere dől el a nagy útban, vagy az erdőség miatt a kocsiról a széna lehidortatik; — ezenfölül midőn a szekerek takarúnak Budára, hol ide hol amoda küldözi egyéb szükséges dolgaira s e szolgálatot semmibe sem tudja, mely miatt a széna- és fahordással igen megkésnek, s akkor hol 20, hol több, hol kevesebb szekérrel adóssá teszi őket. Az előbbeni spáhiának 1 forint ára sajtot adtak s bevette adójokba, a mostani egy tungot küld, melyet 9 forint árával sem bírnak megtölteni, és semmibe sem tudja. Szekerezésért 40 forintot, kapálásért esztendőnként méltatlan és szokáson kívül 9 forintot vesz; — ezen zsarlások, továbbá rút szidalmazásai és verekedése miatt sem magok, sem cselédjeik már tovább nem állhatják ezen inséget, hanem pusztán kell hagyniok a falut.

Tét spáhiája a budai Nazur bég, ki csaknem minden évben másnak, hol töröknek, hol zsidónak árendálta, s így az eredetileg 20 forint összeget tevő adóját 40-re, Hussein Oda basa 100, 150, 200-ra, azután a budai Eming 250-re s ez évben már 300 forintra verték fel, a bírának és esküdt embereknek sok verése és kínzása után. Továbbá — írja a sérelmi jegyzőkönyv — sem vágó marha, sem pásztormány felől a hitlevélben említés sincs, mégis a basának és bégnek ellenire az Eming 30 ftot vett rajtok s így évenként 330 ftot fizettetett, szinte a vajadó sincs szerződéslevelökbe beiktatva, mindazáltal minden esztendőben 20 pint vajat vesz az öreg mértékkel, mely mi nálunk kétannyit teszen. Ezzel sem elégszik meg a spáhia és egyéb gondviselők, hanem minden hónapban, valamikor a szegénység beküld hozzájuk Budára, embert fognak ott, s vasba vervén, sanyargatják, mely nagy inséget, adó-felverést, kínzást, verést a falu már soká ki nem állhatja, hanem természet szerint való földesúrnak ¹⁾ nagy kárára és magának nagy romlásával el kell pusztulni, ha könnyebbségek nem leend.

Ily állapotban volt a megye hódoltsági népe, midőn

¹⁾ A tétí közbirtokos nemesek értetnek alatta.

september hó 13-án a szőnyi béke megkötött, melynek ötödik és következő cikkei helyzetük könnyítésére vonatkozik.

1628.

A szőnyi béke 5. cikke alapján Eszterházy Miklós nádor megparancsolta Györmegyének, hogy a király által kinevezett Eszterházy Dániel főúr s a nátori biztosok mellé a megye egy követet küldjön Körmendre, hol a szultántól megbízott Kapucsi basa- s a budai vezértől rendelt török biztosokkal a hódoltsági faluk és az itt lakó s megadóztatott nemesség panaszait megvizsgálják, adójokat, szolgálataikat szabályozzák.

Györmegye a birtokomban levő 1627-ik évben összegyűjtött panaszok jegyzőjét Visi Nagy Pál seregbíró-t küldé a körmendi összejövetelre, hol a szőnyi békében nem tárgyalt hódoltsági ügyek elintéztettek.

Mily sok kiadással járt a fel s alá járó főkövetek tartása, bizonyítja a megyei jegyzőkönyv, melyben feljegyezve találjuk, hogy az ez év végén Bécsbe igyekvő török követnek 50 előfogattal, saját és kísérete számára elégséges lúd, tyúk, kappan, tojás, kenyér s egyéb ennivalóval, lovaik számára pedig 10 szekér széna-, 35 köböl zabbal kellett gazdálkodni.

A gönyői pusztát Ali csasz török és szerezsenyi Szeghy Katalin magyar földesurai lakosokkal megtelepíték, és spáhiá-jokkal 60 forint évi adóban egyezkedtek meg.

1629.

Alig kötött meg a béke, már a következő 1629-ik évben újra elkezdték a törökök a rablást s a szegény hódoltsági nép zsarolását, mely 1641-ig ezen században már másodszor annyira eltűrhetlenné vált, hogy a király kénytelen volt újra egy szőnyi értekezlet létrehozásáról gondoskodni.

Egy portyázó csapat a Rábán átúsztatván, a győri városi kertekig haladt, hol 2 polgárt levágtak. A föl-pécziek későn vivén be adójokat, spáhiájok haragjában 5 lovas törököt küldött rájuk, hogy vagdaljanak le közölök; ezek Föl-Pécz mezejére érkezvén, Györök Benedek oda való jobbágnak

fejét megsebesítették s fél kezét elvagták, ezzel sem elégedvén meg, 2 szántó gyermeket elvittek, kiket — 30 forintot fizetvén nyargaló pénzül — nagy fáradság után válthattak ki, az érettek menüket pedig addig verette, hogy lábokon haza sem jöhettek.

Ez évben Gyarmat ¹⁾ és Pázmánd ²⁾ adóját verték fel ³⁾.

Ezen 1629-ik évben a hódoltságnak 107, a tó- és szigetközi járásnak (Csilizközzel együtt) 59 portája volt; az 1619-ki összeíráshoz képest a hódoltsági 18-al szaporodott, a szabad porta szám pedig 2₂ és $\frac{1}{4}$ -el fogyott.

1630.

Szent István király nap tájban egy rabló török csoport a győri mezőre ütött, s innét néhány embert s mintegy másfél száz barmot hajtott el, s Örsön keresztül — honnét szinte egy embert hurczolt rabságra — visszavonult. Egy másik osztályok a Rábán átúsztatva, 2 tehenet és 11 ökröt zsákmányolt az újvárosi mezőről. Nagy-Baráti helység Veli bég urának 8 forintot, 13 pint vaját és 2 rókabőrt adott adóképen. Tápiak tartozását főlebb verte spáhiájok ⁴⁾.

1631.

Húsvét tájban egy 22 emberből álló győri erősségbeli katonai kémcsapatot Acs és Bana között a rablásra indult törökök levagdaltak. Más ízben a győri kertek közé belopódzva 2 kertészt (egyiket feleségestül) és 14 barmot elhajtottak. A

¹⁾ Gyarmat adóját 140 forintról a spáhia 180-ra emelte.

²⁾ Pázmándét 150 forintról 170-re.

³⁾ Kis-Nyúl tartozása 60 forint, 15 győri pint vaj, (de a spáhia veszprémi pintt l méreti), 15 szekér széna, 20 szekér fa s 10 mérő abrak zab) volt. A mindszentiek adója 36 forint, szultán adó 4 forint, 10 fejevári pint vaj, 15 szekér fa és ugyanannyi szekér szénából állott.

⁴⁾ A Tápiak széna és fa tartozásukat tízzel-tízzel verte főlebb spáhiájok, ezenfölül 80 pint vaj helyett 100-at kért, s 10 napig szántat velök, a helység kovácsát. Fejevárra rendeli s ott dolgoztat vele miért már azt sem tarthatnak.

fejérvári bég pedig hadastúl feljövén, Varsányban Piriti Imre győri katonának fejét vetette, Csesznek helységében a református lelkészt nejével s sok falubeliekkel, úgy marháik nagy részével elhajtatta ¹⁾).

Minthogy a törökök a Rábán is átjöttek rabolni, s a bécsi útát veszélyeztették, s a kevésbé erősített Újvárost is pusztulással fenyegették: a győri várparancsnok felkérte a megyét, hogy az ez évi közmunkát Győr-Újváros elromlott palánkja és kerítésének kijavítására fordítsa, melyre a szeptemberhó 12-én tartott nagygyűlésen el is határozottatott, hogy a szüret után a palánk és kerítés helyreállíttassék.

Kis-Baráti török ura ez évtől kezdve 2 akó bort követelt a falutól.

1632.

A török portyázók a Győr városi kertekből 2 polgár gyermekét elvitték, majd a Rábán átúsztatván, Kisasszony-nap tájban szeptemberhó elején az újvárosi kertekből — hódolatlan helyről — 15 tehenet és 30 tulkot hajtottak el, ez után ugyanezen csapat Encsére rontott, s onnét Nagy Istvánnét született Pethe Katát, édes anyja- és gyermekével együtt rabságra hurczolta, honnét idővel nagy sarczon váltattak ki.

Mindezen és a többi megyékben is történt ragadozások, pusztítások következtében gróf Eszterházy Miklós nádor Lakompakon szeptemberhó 12-én kelt levelében megparancsolta a megyéknek: „hogy azért örökké való gyalázatunkkal és kárunkkal összetett kézzel ne láttassunk nézni mindezeket, szükség felette igen, hogy a mi oltalommal lehetünk magunknak, el ne mulassuk, mivel a miatt contemnáltatunk most is tőlök, hogy oltalom nélkül látnak bennünket s tudják a végbelieknek is az resistentiára való elégtelenségöket. Cselekedje azt azért kegyelmetek, hogy mingyarást vévén ez levelünket, hirdessen gyűlést és sub poena is statutionibus Regni expressa appromptálja a particularis expeditiót, minden 4 portától egy lovast és két gyalogot állatván, úgy, hogy készen lévén azok,

¹⁾ Ugyanekkor egy ott lévő móríczhidai legényt is elvittek.

oda fordíthassuk, az hová az szükség kívánja, főképen pedig az végházakban, a melyek az végbelieknek kevés és fogyatkozott voltak miatt inkább periclitálnak“ sat. ¹⁾).

1633.

Az örködő és előre látó nádor múlt évi parancsának nem engedelmeskedvén Győrmegye rendei s a portáktól kiállíttatni rendelt 42 lovast és 225 gyalogot ²⁾ nem gyűjtven össze, a megye védelem nélkül állott. Ezt jól tudván a török, nemcsak hogy Győr alól 47 darab marhát elhajtott, hanem egy nagyobb sereggel a Rábán átúsztatván Patonát megrohanta, s mivel rendes adó és természetmény adására nem vehette a falut, s így nem hódolt meg, minden marhájokat elhajtották, a lakosok közül sokat levágtak és sokat rabságra hurczoltak, ezután Enesére mentek s azt végkép elpusztították, égették, azolta pusztán állott. Martiushó 25-én a szemerei útra ütöttek, hol több utas győri, pápai polgárt és kereskedőt levágtak, másokat árúik- és marháikkal együtt elhurczoltak. Ekkor kezdett a megye mozogni, s a nádor által a dunántúli megyékkel tartott lósi május 22-iki gyűlésen követei által 25 lovas és 25 gyalog tartására megkivántató hópénzt ajánlott; melyen a nádor megfogadván az iratosokat, a hódolatlan részek oltalmára felállította, ennek azon jó következése lett, hogy a következő

1634-ik évben legkisebb kárt sem tett a török Győrmegyében, mit részben a követjárásnak is kell tulajdonítani. Patonánál egy kastély építtetett, hogy vész idején az ottani őrséggel együtt oltalmazhassák magokat. A megye itt 2 magyar

¹⁾ Eredetie Győrmegye levéltárában. — Rába-Szent-Mihály helysége Fejérvárott lakó spáhiájának 30 forint adót, 15 szekér fát, 15 szekér szénát, 15 mérő búzát és 15 pint vaját szolgáltatott.

²⁾ 107 hódolt porta (a legrégebbi szokás szerint minden kivetésnek csak felét adta) tartozott volna 26 lovast és 53 gyalogot, az 59 szabad porta pedig 15 lovast és 118 gyalogot, Győr városa s a taxás helyek pedig a többit kiállítani; mely 260-on fölül levő sereggel a portyázást meg lehetett volna gátolni.

forint hónapontai zsolddal ellátott 4 hajdút tartott, a többi a győri erősségből küldték ki.

Megemlítendő, hogy ez évben a hódoltsági rész 102, a szabad 53 $\frac{1}{4}$ portából állott, így tehát mind a hódoltsági, mind a szabad porták száma öttel-öttel fogyott meg.

1635.

Húsvét tájban egy leányt 6 tehénnel együtt a győri keretből elhajtottak ¹⁾, ősszel pedig egy 500 füből álló lovas dandár Szarvaskendi Sibrik Pál győri vicegeneralis kapitánynak 44 jobbágyházból álló jó módú Csécsény nevű hódolatlan falujára ütött, s a népet hódolásra felszólította, s miután azt megtagadták, a falu több helyen felgyújtatott s többül elégettetett; a lakosok közül kettőt levágtak, 34-et rabságra hurezoltak, 2 asszonyt a házban ben égettek, s 250-ből álló marhájakat elhajtották. Elégett az uraság malma, melyből évenként 1000 köböl búza jövedelme volt, 27 búza, rozs, árpa és zab asztagja, a jobbágyoknak is kinek kettő, kinek három, összesen 80 asztag. Elhajtották 300 gulya-barmát, 150 darabból álló ménesét; — a jobbágyokéval együtt 2000 juhot, mely kárát Sibrik Pál letett hite szerint 20,000 magyar forintra vallotta. A helység sok esztendeig pusztán állott.

1636.²⁾

A patonai kastélyban levő német muskatérosok temérdek károkat tévén a helységbelieknek, ellenök a győri káptalan mint a helység földesura a megyei gyűlésen panaszt emelt ³⁾ s a megyétől segédkezet kérve s nyerve a Tököz védelme tekintetéből Patona helységét árokkal, karózat- s erős kapukkal megerősítette, s miután a budai basa Pest, Tolna és Eszék

¹⁾ 1635-ben még Ságon valami Fábián Benedek nevű győri katonát fejeztek le a törökök.

²⁾ Egy kisebbszerű portyázás alkalmával 1 újvárosi polgárt fiával együtt elfogtak és 10 ökröt hajtottak el, továbbá egy kis-nyúli asszonynak fejét vették.

³⁾ Győrmegye jegyzőkönyve az 1636-ik évről.

körül seregőszpontosításokat rendelt s Eszterházy nádor ennek ellensúlyozására a nemességet fegyverbe szólította, a győri felkelő sereg Patonánál, a Mosonyiak Mérgesnél fogtak állást, de a török nem mozdult, tehát haza oszlottak.

1637.

Több rablást ¹⁾ és zsarolást ²⁾ nem is említve meg kell jegyeznem, hogy részint győrmegyei ³⁾, részint távolabb eső hódoltsági helyekről elbújdosnak a lakosok és biztosabb menhelyre vonták magokat. Győr városa II-ik jegyzőkönyvében a többek közt következőt olvashatni: „1637. 7. Decembris. Décsi Pál és Polyányi György Ráczeviből nagy szerencsésen az pogány igájából kihozván feleségöket es gyermeköket, ezen böcsületes helt Nagy-Győrt megszállván, adták be magokat az város köziben, ajánlván minden hűségöket és szolgálattokat az városnak; vetettenek be az város köziben, annyival is inkább, hogy Segesdi István városi bíró uram, az uraknak ⁴⁾ az dolgot értésére adta“.

1634. és 1637. közt a porta-szám szaporodását vehetni észre, ugyanis a hódoltsági 102 porta 104-re, a szabad 53 és $\frac{1}{4}$ porta 55-re nevelkedett, így tehát 2 hódolt és $1\frac{3}{4}$ szabad portával gyarapodott Győrmegye; de ezen időtől fogva a folytonos csökkenés döbrentőleg tűnik fel.

1638.

Győr városa jegyzőkönyve említi, hogy nemcsak Ekecs, Bottyán, Enying, Peremarton és Mocsa helységeiből, hanem még Kecskemét városából is jöttek fel lakosok s vonták meg

¹⁾ October hó elején Baranyai Dávid szent-mártoni őrségi hajdút szőlőpinczejéből elvitték, novemberhó derekán a győri mezőről 15, Gyirmótról 50 lovat rablottak el, melyeket nagy összeg pénzen válthattak ki.

²⁾ A kajáriak 6 török portájokat a szultán deákja (adószedője) 10-re verte fel, s ez idő óta mindig e szerint vették meg adóját.

³⁾ Szerecsen-, Koronczó- és Kis-Barátiról.

⁴⁾ A győri káptalanbelieket mint földesurakat érti,

magokat Győr falai között. Több rabláson kívül ¹⁾ Győr mezejéről 82 ökröt és tehenet, Nagy Balázs polgárnak 67 daraból álló gulyáját hajtottak el, sőt a Kis-Dunán átúsztatva a hódolatlan Szigetközbe is beütöttek, és Szava alól a kis-bajcsi-, szavai-, vámosi és nagymegyerieknek 70 ökrét 2 pásztorral együtt elrabolták, és a Dunán átvérven, tulajdonosi többé vissza sem vehették.

1639.

A megye levéltára és jegyzőkönyvei telvék a király, nádor és kerületi kapitány intő, sürgető levelei- és ezek kivonattal, hogy a határőrség fizetése- és élelmezésére fordítandó összeget szedjék be, nehogy a végőrségnek magáról kelljen gondoskodni. De az erszénynyitás soha sem volt a megye ínyére, s így történt, hogy a török portyázása által nagy kárt kellett szenvedni. A fizetetlen végőrök, különösen a kastélyokból, holmi csavargókkal szövetkezve el-eljártak a török birtokába rabolni. Váltig tiltá ezt a király és nádor, s meg is parancsolták a megyéknek, hogy az ilyen közbéke-zavarókat, ország-kóborlókat elfogassák s érdemök szerint büntessék meg, de más részről szemet húnyni kénytelenítették, mert a végőrségbeliek semmiből nem élhettek. A magyarok rablóka-landjait a török természetesen viszonzta. Császár és Kis-Bér közt egy portyázó csapatot 24 hajdút levágtak, ugyanekkor a szent-mártoni szőlőkből 2 hajadont és 1 asszonyt negyed magával együtt rabságra hurczoltak; más alkalommal a győri kertekből 6 ökröt elhajtottak, ismét a pátkai határban négy kajári protestans deákot vittek el, egyiket 200 tallér sarczon bocsátották el, egy elszökött, kettő még 1642-ben is raboskodott. Ilyen volt a belélet Magyarországon, s a békét nem is tartották megszegettnek, ha ágyúmoraj nem hangzott a dülők puskaropogásai közé, s ebbe a lakosok annyira beletörődtek,

¹⁾ Szent-Márton alatt az ottani kapitány Halasi Gergely ne-jének Zsuzsánna nevű öcscsét, Pázmánd körül pedig 2 szent-mártoni őrségi katonát fogtak el, kettőt pedig kegyetlenül levágtak. Egy győri polgárt a Balaton mellett fogtak el.

hogy még a történetírók, krónikások is – mint Petthő Ger-
gely krónikájának folytatója az 1628-ik évről ezt írja: „Ma-
gyarországban ugyan szép békeség, támad“ —
mintha teljes csendesség lett volna a hazában.

A nádor az év utolsó hónapjaiban részletes felkelést s a
megyének Csécsény és Bodonhelyezi kiszállítását parancsolta,
de a megye inkább tartván a kevésbé pusztított déli Sziget-
köz megrohanásától, mint a már letarolt (Enese, Patona, Csé-
csény) Tóköz meglepésétől, a Duna mellett Pataházától Véné-
kig három kis tábornot állított, mindegyikben 18 gyalog és 2
lovassal, mindössze 60 ember állott készen a Duna kelői védel-
mére és télen a befagyott víz lekelésére. E három tábornak
Bicsa, Kis- és Nagy-Bajcs s Vének helységek lakosi tartalé-
kát képezték; — mindamellett a Tóköz védelméről sem fe-
lejtkezett el a megye, mert az egész tóközi részletes felkelést,
25 gyalogot és 2 lovast, Patonához rendelte.

Megjegyzendő még, hogy a történt pusztítás követke-
ztében Csécsény 2 portája semmire, Patona 7 portája 5-re, Rá-
ba-Szent-Mihály 3½ portája 2½-re, Kispéc 5 portája me-
gyeileg 4-re szállítattott le. Rába-Szent-Mihályt hihető akkor
érte a pusztulás, mikor Csécsényt, mert csak a Rába folyama
és egy kis füzes választja el, különben is útjokban esett. Kis-
Péc romlásáról hallgatnak emlékeink.

A hódolt helységek török portái sokkal kisebbek voltak
mint a magyar porták, ezeké mindig kevesbültek, míg a tö-
rök mindig fölebb verte. Így történt Tápió helységgel. 1619.
6 magyar portája volt, török pedig 7; ez évben azt 10-re ver-
ték, s minden portától tartoztak 1 gyalogot küldeni a szultán
munkájára, (ugyanekkor történt, hogy a csókakői várban kú-
tat ásattak velök s e munkában egy emberök elveszett), azon-
fölül még 2 szekeret s 3 gyalog embert kellett Budára küldé-
niök 10 napi munkára.

1640.

Még eddig úgy látszott, hogy követjárás ideje alatt bé-
késen viselték magokat a törökök, de a jelen évben tán épen
akkor, mikor Ibrahim új szultán trónra léptét és békés érzel-

meket tolmácsoló követe Győr körül járt, a fejevári bég portyázói a nyúli hegyre ütöttek s 2 gyermeket rabságra vittek. III. Ferdinánd még a török követet el sem fogadta, már april hó 25-én a végek jó karba helyezését megparancsolta ¹⁾, s még ezután 5 nappal későbbén május elején ereszté maga elé a török követet ²⁾, majd Regensburgba indult a birodalmi gyűlésre, honnét juniushó 23-án kelt levelében a végbeliek fizetését beszedetni parancsolja ³⁾. Az előrelátó nádor egy osztály ⁴⁾ gyalog és egy osztály lovas kiállítását hagyja meg a megyének önvédelmök tekintetéből, de — noha a szemle augustushó 13-ra ki is tüzetett — úgy látszik abból mi sem lett, mert a török szabadon dült s fosztott a megyében. Ugyanis septemberhó végén a szüret idején egy török csapat feljövén a szüretelőkre portyázni, Szent-Márton alól egy embert elhajtottak, tovább menve néhány nagy-baráti embernek dolmányát levonták és lovaikat elvitték, s nagy költségen kellett visszaváltaniok; — Győr alól 2 polgárt és 32 ökröt elhajtottak; innét Csanak felé fordúlva 6 győri és 1 csanaki embert ⁵⁾, 1 asszonyt gyermekével együtt rabságra hurczoltak, egy embert pedig levágtak, (mely miatti félelmökben a falubeliek elfutottak); majd a Sokoró hegyeni szüretelőkre rohanva (hol a Győrvárosiak szőlőket bírtak), többet levagdaltak, sokat pedig rabbá tettek. — A nádori parancsnak nem engedelmeskedő megyének III. Ferdinánd Regensburgban octoberhó 25-én kelt levelében ⁶⁾ újra meghagyja a portás lovasok kiállítását, de ennek sem engedelmeskedtek. Ugyan az utóbb említett levél kelte napján a győri mérnökkari őrnagy ⁷⁾ felkérte a várost, hogy — mint a városi jegyzőkönyvben olvashatni — az

¹⁾ Eredetie a megye levéltárában.

²⁾ Hammer: Geschichte des osman. Reiches III. k. 216 l.

³⁾ Eredetie a megye levéltárában.

⁴⁾ Szinte.

⁵⁾ 63 forint váltságon szabadult meg.

⁶⁾ Eredetie Győrmege levéltárában.

⁷⁾ Polgári mérnökök ez időtájban nem létezvén, (ilyesek mint minden a megyei nemességből kerülvén ki, mint a század elején történt Rába szabályozásakor Simándi István erdélyi czimzetes püspök és csornai prépost volt a fő munkavezető biztos), ekkor a katonai mérnököket *fundálló mestereknek* nevezték őseink.

mostani török hírekhez képest Újvárasban bizonyos állásokat csináltatna, és arra 6 taraczkot akarna vonatni oltalomnak okáért, mely épületre hogy mi is valami kevés contributióval lennénk, kívánta tőlünk; látván mi is, hogy azon állásoknak megcsinálása és a taraczkoknak arra fölvonása magunk és hazánk oltalmára szükségesek legyenek, azért accedáltunk, hogy az Újvárosban lakozó városi emberek az magok oltalmára azon állásoknak megcsináltatására contribuáljanak, az melyet Varga György uram újváraszi esküdt szedjen ki és hozza bíró uram kezéhez, ő kegyelme küldje Istrázsa-mester uram kezéhez. Minthogy azon Újvárasban lakozó vitézlő rend is contribuált arra az épületre ilyen okkal, hogy ez contributió ususban ne menjen jövendőben ¹⁾“ s ennél egyebet nem hozhatok fel a megye védelmére vonatkozót, és mind ezt a török jól tudta, s azért Fejérvárról novemberhó derekán feljövén rabolni, Banánál 24 portyázó hajdút levagdalt, majd éjjeli időben belopódzván a Győr városi kertek közé, 10 embert és 116 barmot hajtott el ²⁾. Ekkor fogták el Szirczi Ferenczet Szapáry András győrmegyei alispán banai jobbágját ³⁾, kit Zsámbékra, majd Esztergomba, végre Budára hurczoltak, s kit Bana helysége sok költség, fáradság, ajándék-osztogatás és hitletétel ⁴⁾ mellett a spáhia kiszabadított, de marhái közül keveset adtak vissza kezéhez ⁵⁾.

A haza véghelyei ily siralmas állapotában III. Ferdinánd király kénytelen volt még a birodalmi gyűlés befejezése előtt

¹⁾ Győr városa 1630—1647-ik évig terjedő (negyedréti) jegyzőkönyve.

²⁾ Ezek közt volt 5 szolgalegény, 2 polgár, Szirczi Ferencz banai lakos, 1 leány és egy gyermek, ki később Niemcz bosznákországi városban raboskodott.

³⁾ 38 ökrével együtt, mely számból csak 12-tőt kapott vissza.

⁴⁾ Szirczi Ferencz maga mentségire és hódolt állapota bebizonyítására Berkes András kis-baráti lakosra hivatkozott, kit fejérvári Veli bég behivatván bizonyosság-tételle, 20 nap kalodában tartotta és 70 tallér bírságot vett rajta.

⁵⁾ Még azonfölül Bana helységétől 100 tallér nyargalópénzt követelnek. — Táp helységétől török fuldesura ez évben kétszer kért kocsit, s mivel másodszor nem küldöttek, 19 forint 50 denár bírságot vett a helységen.

egy békés hajlamot tanúsító követet küldeni Konstantinápolyba ¹⁾), ki a szőnyi béke megerősítésén fáradozott, azalatt az

1641-ik évi

február hó 18-án Regensburgban kelt levelében ²⁾) megparancsolja a megyéknek, hogy a török portyázók ellen erőlesen védjék magokat s a falukat behódoltatni ne engedjék, s mivel a megyéktől a portás katonaság kiállítását nem reménylhetette, azzal biztatta őket, hogy a kamara költségén minden kerületi kapitány mellé 1000 lovast fogadtat. De ez is elmaradt, mert az egész év pusztítás és rablás közt folyt le. Így mindjárt kikeletkor Kis-Barátin Fejér István győri katonának fejét vették, egy másikat darabokra vagdaltak, 3 győri embert, a nyúli hegyből 2 győri kapást rabságra hurczoltak, és Nagy-Barátin is raboltak ³⁾).

Májushó közepén a tolnai Jeming egy csapatja a győri kertekből 2 szolgálégénnyt és 38 marhát elhajtott, egy szolgát levágván.

Májushó végén Kis-Bérnél 13 hajdúra bukkantak, kik közül négyet levágtak, ötöt és velök levő 2 asszonyt rabul vittek, a többi négy megmenekült.

Junius végén a szent-iványi pusztáról 13 ökröt elhajtottak.

September elején a szemerci harasztnál Enesei Balázst elfogták, többet levágtak vagy rabságra hurczoltak.

Ez időtájban érkezett meg III. Ferdinánd királynak Regensburgban augusztushó 27-én kelt levele ⁴⁾), melyben a béke megújítását kilátásba helyezi, a szőnyi értekezletre biztosok küldését és a töröktől szenvedett károk összeírását megparancsolja. E közben folyt a rablás, mert nemcsak hogy Győr alá csaptak és marhát zsákmányoltak, hanem octoberhó derekán Mérges határában egy pásztort levágtak, s többi társait a gulya-, csorda- és ménessel együtt elhajtották.

¹⁾ Izdencki Endrét.

²⁾ Györmegye levéltárában.

³⁾ Nagy-Barátin a bíró napja ládáját feltörték s ruháit elvitték.

⁴⁾ Eredetie Györmegye levéltárában.

November 13-án Laki Miklós győri iratosnak öcsését, 400 birkáját a juhászszal együtt, valamint szintazon hétben Pálfi István iratos lovasnak 2 paripáját, 5 ökrét és 40 darab-ból álló gulyáját vitték el a törökök. E közben a szőnyi me-zőn megkezdett az alkudozás, s a visszatért király Bécsben november hó 23-án kelt levelében ¹⁾ — nehogy azt a mieink portyázása megnehezítse, a törökrei kapdosást megtiltotta.

A panaszkönyv a szent-mártoni várban az 1642-ik évi januárhó 16-án elkészítettén ²⁾, Győrmege Szapáry Endre alispán és Torkos Péter által Komáromba küldötte, kik a kö-vetek mellé rendelt megyei biztosok minőségében ott is ma-radtak. Azonban hagyjuk a követeket tanácskozni, és nézzünk széllyel s ismerkedjünk meg a hódoltsági helységek ekkori ál-lapotával, s panaszaival.

Táp-Szent-Miklós, földesura vitézlő Horváth Péter ³⁾. A régi megszállás idején 5 török portájok volt, most az adót 9-től fizetik, ez (1641.) évben minden portaszám mellé egy ezüst tallért csikart spáhiájok, melyet maga is bitang pénznek nevezett. A fejevári bégnek a szolgálatot kétszer-háromszor is kell teljesíteniök; egy ízben az adóval bemenő bírájokat sokan elkísérték, hogy a latrok meg ne foszszak, ekkor a tö-rökök ezen kísérekéből tízet vagdaltak le; más ízben a bárso-nyosi földről 6 ökrüket hajtották el. Ez utolsó évben budai spáhiájok a török pribéket reájok küldötte, s bírájokat, es-küdtjeiket a csepkével halálra verette, s így annyira jutottak, hogy most a bíróságot senki sem akarja elvállalni.

Mező-Örs, földesura szinte Horváth Péter ⁴⁾. Adójok 350 forint; a követelt 50 szekér fát megadni vonakodván, Betszer Zain spáhiájok 25 tallér birságot vett rajtok, ezután Kar Ali 10 rőf karazsia posztót követelt szinte azért birságul; egyszer a szultán számára 5 szál fát kértek Budára szállítani, s azt be-vitték, de a vonós marhák által megevett szénáért 10 tallért csikart ki tőlök, a fejevári Olaj bég malosi Memhet aga pe-

¹⁾ Eredetie Győrmege levéltárában.

²⁾ Radits Miklós főbíró, Torkos Endre és Peresztegi Endre me-gyei tisztviselők által.

³⁾ ⁴⁾ Úgy látszik, hogy csak zálogba bírták Eszterházy Miklós nádortól.

dig minden szál fához még 2 tallért vont rajtok. Ölbő pusztáért fizettek 20 forint árendát, 1640-ben 20 tallért, most 1641-ben 25 tallért követeltek s egy vágó marhát. Betszer Zain és Kar Ali 40 helyett 80 napi szolgálatot végeztet. 1640. 4 hódotlan cséplő embert vittek el; közülök ki kiváltotta magát, ki maig is (1641.) raboskodik; ugyanakkor Kovács Gergely nevű urasági tisztet elvitték 70 tallért érő lovával, kit nagy fáradsággal 140 forint költséggel hoztak vissza. Ugyanazon tájban a szent-mártoni barbélyt és közülök egy 3 napos gyermekágyas asszonyt vittek el, kit sok költséggel hoztak ki; Szász Lőrinczet mező-örsi lakost a faluban levágták. Valótták végre, hogy 1640-ben Bánk veszprémmegyei helység a sok nyomorgatás miatt elszegényedvén, nem állhat helyre.

Táp földesura Bekaria Virgil árvái és a győri jezsuiták collegiuma. 1641-ben elvégezvén szolgálatjokat a mi igaz császár munkája volt, azonfelül 10 napra 2 szekeret kellett bebocsátani, és még 10 ezüst tallért s 1 vágó marhát, melyet 9 talléron vettek, kellett adniok. Azelőtt két-két mérő aszalt szilva- és dióval tartoztak, most 4—4 mérőt kíván, s midőn könyörögnek, hogy ne cselekedjék így velök, mert elpusztúl a falu, arra azt feleli „pokolban fejetek, akárhova menjetek“.

Kajár, földesura Kopcsányi Mihály szerémi címzetes püspök, mint bakony-béli apát; török ura fejérvári Halil aga az utolsó 5 év alatt vitetett Budára két izben 35 singes öt-öt gerendát, ezzel sem elégedvén meg fejérvári Veli bég, az öt gerenda mellé 5 tallért vett, melyet maga is bitang pénznek nevezett. 1641-ben a fejérvári törökök egy győri cséplő embert vittek el tőlök.

Écs közbirtokosok helysége, török ura Salu basa. Ezelőtt egy 5 forintos vágó tehenet adtak, most már minden évben 15 forintot kell helyette adniok. Az idén (1641.) adójokon főül 15 mérő búzát, árpát és kölest, s egy be nem küldött kocsiért 12 forintot, s a csausz járaskor 3 forintot vett rajtok. Malomkö-vitelre és egyéb munkára elhajtja őket; egy écsi rossz emberre hírok nélkül marhákat bízott, ki velök elszökvén, kára térítéséül két écsi embert megfogatott Salu basa spáhiájok, azokat vasazta, sanyargatta, s a helységen a marha áráért 500 tallért vévén, ezenfölül még 125 forintot költöttek

el e dolog miatt. Vallották továbbá a falu vénei a szent-mártoni bizottmány előtt, hogy a szent-mártoniak marháit több ízben elhajtották, s hogy Csanak, Kis-Nyúl, Káptalan-Nyúl, Nyalka, Néma, Enese, Csécsény és Patona győrmegyei, Lázi, Bánk, Vanyola veszprémmegyei falvakat elpusztíták.

Ság, földesasszonya Orosztói Zsuzsanna. 3 török portájokat 4-re verték, adójokon kívül sokszor Budára a császár számára fát vitetnek velük.

Szerecsen, földesura gróf Csáky László. Török urok fejérvári Cseri basa Hozman spáhia, ki az 1627-ik évi szőnyi béke után a fát és szénát 5 kocsival, a vaját 5 pinttel szállítá alább, de 7 szál gerendát vitetett velük, s ugyanannyi ezüst tallért esikart ki tőlök. Somogymegyei birtokáról 30 kila árpát szállíttat velük, a hány szekér fát be nem visznek, annyi forintot, a szénáért ugyanazon esetben 120 pénzt vesz rajtok, s a tallért 120 pénzben veszi el tőlök.

Gyömörő helysége Acsádi, Csabi s több közbirtokosoké. Fejérvári Irom spáhiájoknak ha apró pénzzel fizetnek, egy tallérért 150 pénzt kíván.

Homoród Teveli és Poki nevű közbirtokos nemeseké. Most 15 szekér fával adnak többet, mint azelőtt, a tallért 125 pénzben veszik el.

Koronczó Ölbei, Jagasits családok és a győri káptalan közbirtokosságé. Az 1622-ik év utáni évek valamelyikében Juszup és Ali spáhiák 6 török adó- vagyis portára verték föl, adójokat 160 forintra, továbbá 32 kila gabnát, 32 kila zabot, 45 pint vajat, 40 szekér fát, 40 szekér szénát kellett beszolgáltatniok. Vallották továbbá, hogy biráikat és jobbágytársaikat kalodázza, vereti, a miért most is többen betegek; épületre való fát kíván és minden szál fa mellé 2 tallért veszen, mely miatt rövid nap elpusztúlnak.

Szemere Balásfy, Vásárhelyi, Rumi, Ölbei és Kutasi közbirtokos nemeseké. A török spáhia adójokat 30 forinttal verte fölebb; ezelőtt 2 akó serrel tartoztak, most minden idén 6 akó bort vesz helyette. Jelen évben 8 szál épületre való gerendát és 10 ezüst tallért vett rajtok, a tallért adójokban 120 pénznél fölebb el nem veszi, apró pénzt pedig 1 forint 50 denárt kér egy tallér számban.

Fül-Pécz helysége Somogyi, Acsádi, Kisfaludy és Radics közbirtokos családoké. A mostani (1641.) bég elődje 120 forintra verte árendájokat, mely összeget a mostani is megveszi. Vallották továbbá, hogy adóban garast el nem vesz, a tallért 1 forint és 15 pénzért, az aranyat 1 forint 80 denárért veszi el.

Kis-Baráti helysége Hédervári Istváné. Török urok az apja idejében meghatározott 40 forint adóval nem elégedvén meg, esztendőnként főlebb verte annyira, hogy most már (1641.) 150 forintot fizetnek. 1631-ben 2 akó bort kért, most 5 veszprémi akót kell adniok, mely $7\frac{1}{2}$ közönséges akót teszen. Ezelőtt hol 10, hol 15 pint vajat adtak, most 80 pintet is vesz, a tallért 150 pénzben nem veszi el. A török pribékek=rablók még a hódolt embert is elviszik a mezőről, sőt a faluból is.

Csanak helysége a pannonhalmi apátságé.

Gyirmót a győri káptalan faluja. Spáhiájok az 1624-ik év után valamelyik esztendőben adóját 130 forintról 170-re, 30 szekér szénát 44 re, 28 szekér fát 30-ra verte föl, a be nem küldött kocsziért 10 tallért, 2 szál épületre való fáért 8 tallért vett rajtok.

Nagy-Baráti a pannonhalmi apátság és csornai prépostság faluja.

Kis-Pécz Sztetzer György özvegye, Megyeri Jakab, Ásványi László és Acsádi Balázs tulajdona. Annakelotte 190 forint, 1 vég morvai posztó, 30 pint vaj és 30 szekér fa volt adójok, most fizetnek 300 forintot, és 40 szekér szénát, annyi fát, 52 pint vajat, mely körülbelöl 75 pintet tesz.

Ravaszd a pannonhalmi apátság helysége. Portájokat egyel főlebb verte, adójokon kívül Budára, Fejérvárra szekérrel szolgáltatják őket, ezentúl kértén-kérnek szekereket tölök, s ha nem küldenek, 4—5 tallért von rajtok.

Pázmánd a Szent-Mártonról nevezett pannonhalmi apátság és pápóczi prépostságé. Török uraik Mehemet? Fendi és Memhet aga Budán, Kurtali Cseri basa Fejérvárott, Ibrahim aga Csókakőben 150 forint adójokat 170, majd 200 forintra verték, 40 forint császár-adóját 55 forintra. Fapénzt 10 tallért vettek, ezenkívül sok szolgálatot kell végezniök, s mégis ütik,

verik, tagolják s tömlöczözik őket, mely miatt ha könnyebbségük nem leend, el kell pusztúlniok.

Szent-Márton a pannonhalmi apátság birtoka. Adójok 80 forint, 40 szekér fa, annyi széna, 15 pint vaj, 15 mérő búza, 14 mérő árpa. Egykor kéremésképen, ajándékba kért fél akó bort a spáhia, immár 4 akóra verte fel, s vagy terem, vagy nem, pénzül veszi meg rajtok. Kápolnai Mártont elfogván, nagy sarczon megszabadult, azután nejét és gyermekeit vitték el, nejét ugyan kiválthatta, de gyermekeit ott fogták. A várbeli katonaság marháit több ízben elhajtották. Vallották továbbá, miszerint a Bakonyban 3 tápi, és Fejérvárról jövő két szent-mártoni lakost levagdaltak.

Nagy-Nyúl a veszprémi püspökség birtoka. Török ura Izlan, ki a már 1618-ik évben főlebb vertadó- s tartozásaikat 120 forintra, 40 mérő tiszta búza, 40 mérő árpa, 40 szekér széna, 40 szekér fa, 45 öreg pint vajra, mely 70 közönségest teszen, emelte. 4 török portájokat 6-ra csigázta, ezenkívül minden évben három helyre, ú. m. Buda, Fejérvár és a csóka-kői várba elküldi a császár munkájára őket, a Budára küldött gerendák mellé ugyanannyi tallért csikar ki s veszen meg rajtok. Az 1641-ik évben erővel 80 szál gerendát és léczet szekereztetett velök Budára.

Káptalan-Nyúl a győri káptalan faluja. Spáhiájok adóját 86, majd 171 forintra, a 8 közönséges pint vajat öreg pintre emelte, mely 30 budai pintet is teszen, a kikötött 2 szekér szolgálattal meg nem elégszik, ezenkívül Buda-, Fejérvár- és Bottyánba háromszor szolgáltatja őket esztendőnként.

Kis-Nyúl földesura a veszprémi püspökség. Adója 60 forint, 20 mérő búza, 16 pint vaj; fa árában azelőtt 8, most 16 forintot vesz, a 15 szekér szénát 22-re verte föl, minduntalan szekereket és gyalog munkásokat kér, miért pusztán kell hagyni a falut.

Rába-Szent-Mihály Nádasdy Ferencz birtoka. Spáhiájok elhalván, fia Tobak Saban Ibrahim adójokat 40-ről 75 forintra, 15 szekér szénát 20-ra, 15 szekér fát 20-ra, 15 pint vajat 25 pintre, 15 mérő búzát 40-re verte föl.

Malomsok Amade Leonhard és Marczaltövy István bir-

toka. Török urok adójokon fölül 20 mérő zabot, s egy-egy épületfa mellé két tallért csikart rajtok.

Csikvánd Kisfaludy István és Vali Ferencz birtoka; a töröknek most 70 forint helyett 100 forint adót, 20 szekér fa helyett 30-at, 20 szekér széna helyett 30-at, 20 pint vaj helyett 30-at kell adniok.

Móriczhida a pannonhalmi apátság, apáczák és gróf Csáky László faluja. A fejevári bég levén földesura, s azok gyakran változván, főlebb-főlebb verik adójokat, s így az már 120 forintról 172 forintra emeltetett. Veli bég megparancsolván, hogy követ számára pénzt és ajándékot vigyenek, (1641) de mivel nem tartoztak, nem is vittek, azért 40 forint birságot vett szegényeken.

Gyarmat a csornai prépostságé.

Téten birtak Marczaltöy Miklós özvegye, Sey János özvegye és Jagasits Péter. Török ura budai Nazur bég egy bosniai töröknek árendálta, ki adóját az 1627-ben fizetett 330 forintról koronként 500-ra emelte, vágó tehénért nem 7, hanem 15 forintot, 20 pint vajat koppányi pinttel vesz be; kocsier 30 forintot kér, melylyel sohasem tartoztak. Spáhiájok oly kegyetlen, hogy ha adójokat napjára nem vihetik, bírásokat vasra vereti, s most is ha akárkit megfoghat közülök vasra veri, s ha csak egy szempillanatig ül is a vasban, 1 forint lefizetése előtt nem bocsátja szabadon, ha pedig több nap tartja vason, dolgoztat vele, és minden napra 15 pénzt von rajta, a miért el is mentek falujokból, s pusztán hagyták 1646-ig ¹⁾.

A győriek vallották továbbá, hogy a sokorói hegyen levő szőleiket bátran nem használhatják, mert gyakorta rájok út a török, rabokat visz és sokat levagdal, végre a Dunántúl lakó hódolatlan rész (Szigetköz) főképen téli időn bátorságosan nem lakhat úgy annyira, hogy ha egész teletszaka Győrtől Komáromig a Dunát nem lekelik és őrzik, a török a jégen átmegy s nagy rablást visz véghez; sokszor vak hírre is megmegfutamodnak faluikból.

Az 1649-iki panaszkönyv s Győrmegye 1642. és 1644-ik évi jegyzőkönyvei.

1642.

Az alkudozás ideje alatt mind a két részen folyton folyt a dúlás. A törökök által Zala-Egerszeg felégettetett, Batthyányi által pedig Somogy megyében fekvő palánkkal ellátott Igal és három falu ¹⁾; azonban a béke martius hó 19-én 20 évre megkötöttén, III. Ferdinánd király már Bécsben martiushó 21-én és ismét laxenburgi várában májushó 5-én ²⁾ kelt leveleiben megtiltotta a portyázást, s keményen megparancsolta a megyének, hogy a merészkedőket megbüntesse. Hasonló tilalom történt a török részről is, mert az egész évben csak 2 malomsoki lakoson ³⁾, egy rába-szent-mihályi jobbágyon ⁴⁾, és Móriczhida helységén ⁵⁾ követtetett el némi zsarolás, mely bajokat csak a kisebbek közé lehet sorolni a múltban elkövetettekhez képest. A faluk közül Kis-Nyúl egyezkedett újra török urával s nevezetes elengedést nyert ⁶⁾.

A következő 1643-ik évben a hódoltságiaknak semmi bajok sem történt, hanem két szigetközi ifjút vittek rabságra, kiket a hódoltsági részen fogtak el és kik még 1649-ben is raboskodtak Fejérvárott.

1644.

Február havában az erdélyi fejedelem I. Rákóczy György Magyarországra ütött, mire III. Ferdinánd Bécsben februárhó

¹⁾ Hammer : Geschichte des Osmanischen Reiches III. 218. 219. l.

²⁾ Eredetiei Györmegye levéltárában.

³⁾ A malomsoki molnárt neje- és gyermekével együtt elvitték a föl-pécsi hegyről a törökök, kikért a molnár bátyja bemenvén Fejérvárba, azt is ott fogták, és a gyömörői Irom spáhia csak 24 forint lefizetése mellett bocsátotta őket szabadon.

⁴⁾ Rába-szent-mihályi jobbágy Deák Benedeket Tobak Saban Ibrahim spáhia meglátván a fejérvári mezőn egy kocsin, a kas neki megtetszett s kérte tőle, de mivel nem adta, 9 tallér bírságot vett tőle.

⁵⁾ Veli szandzsák bég megvevén már rajtok a szultán adóját, a deák (szultáni adószedő) újra 22 forintot csikart ki tőlök.

Kis-nyúliak 120 forint adó-, és 16 forintért kibérlendő 2 rétben egyeztek meg.

17-én kelt levelében a györmegyei nemességet is martius 15-re a nyitrai táborba szólította, de addig kérték a nádort, míg az általa kért 80 lovas hópénzének megajánlása mellett otthon maradhattak.

A megyei jegyzőkönyv tanúsága szerint Káptalan-Nyúl helysége pusztá volt ¹⁾. A rába-szent-mihályiak is ott hagyták falujokat, mert spáhiájok erejökön fölül zsarolta, azonban alább szállítván tartozásaikat, megint letelepedtek ²⁾. A ságiak pénz és természetményi adóját is főlebb rúgtatták ³⁾.

1645.

Mind a király mind a nádor többször felszólíták a megyét, hogy a nemesség táborba szálljon, de ők addig jártak keltek, míg végre a Nádor Fraknón július 14-én kelt levelében kinyilatkoztatta, miszerint ha a nemesség fel nem kel, 100 lovasra hópénzt küldjön, mit meg is cselekedtek, s így megmenekültek a táborozástól.

A nép sokat szenvedett gróf Batthyányi Adám dunántúli kerületi kapitánynak Hagymásy János által vezérlett s a felső táborból január hó elején téli szállásra visszatérő hadaitól ⁴⁾. A hódoltsági résznek ez év nyarán 50 kocsi fát kellett

¹⁾ Szelepcsényi György korbátnok, ezért a győri káptalant mint földesurat megintette, hogy a szétfutott jobbágyságot gyűjtse össze, nehogy a szomszéd helységeknek kelljen helyettök is a közmunkát (gratuitus labor) elvégezni.

²⁾ A rába-szent-mihályi spáhia nem csak természetményi, de 80 forint pénzadókat is (150-re) főlebb verte. A visszatérés után megalkudott velök 50 forint készpénz, 15 mérő búza, 15 mérő árpa, 15 szekér széná, 15 szekér fa és 15 koppányi pint (30 győri) vajban, s hogy ebben 1649-ig megtartotta őket, kitűnik az ez évi panaszalajstromból.

³⁾ Ság adóját fejérvári Mustafa spáhia

60 forintról 100 forintra, a

40 mérő búzát 50 kilára, a

35 „ abrakot 50 „ a

24 győri pint vajat 30 fehérvári pintre (mely 60 győri pintet teszen)

a 35 szekér fát 44 szekérre

a 35 „ szénát 40 szekérre verte föl.

⁴⁾ Györmegye eredeti 1645-ik évi jegyzőkönyvei.

behozni a Győrbe hozott korona öreinek tüzelőül ¹⁾, a törökök 7 egyént hurezoltak rabságra ²⁾, s a rába-szent-mihályi bírót török földesura halálra verette ³⁾, a ságiak 12 forint szultán-adóját 24 forintra verték fel ⁴⁾.

1646.

Az országhóborlók különösen ezen esztendőben sok pusztítást, zsarolást követének el, ugyanazért a megye a nagy-prépost- és Kun Miklós főbíró gróf Batthyányi Ádám kerületi generalis kapitány- és Nádasdy Ferenczhez küldé velök tanácskozendő ezek kiirtására nézve. Más felől a török sem nyugodott, hanem rabokat vitt ⁵⁾, a kis- ⁶⁾ és nagy-barátiakat ⁷⁾ meg a móriczhidaiakat ⁸⁾ túlságos szekerezésekkel és szolgálatokkal terhelte, az ezt tenni vonakodó felpéczieket ⁹⁾ és gyarmatia-

¹⁾ Győrmegye eredeti 1645-ik évi jegyzőkönyvei.

²⁾ János (törökül Izlan) pribék egy kis-káptalan-nyúli asszonyt gyermekével együtt rabságra hurezolt, s Budán rabszolgának eladták őket. Váti Mihók pribék 1 kis-nyúli embert vitt el nejével együtt, kik még 1649-ben is raboskodtak. Egy nagy-nyúli embert elfogtak s 12 forint váltságért bocsátották el, szinte elvittek két gönyüi szolgaleányt, egyiket 60, a másikat 4 forint 50 denárért eresztették szabadon.

³⁾ Egy másik falujabeli társával az adót Tobak Saban Ibrahim spáhiának bevívén, mivel az adó és természetmények főlebb veréséért tavál elfutottak a faluról, s hogy visszatérjenek, újra kellett neki sokat elengedve megalkudni, a bírót halálra verette.

⁴⁾ Mustafa spáhiájok ez összeget az ezutáni években is megvette.

⁵⁾ A kis-káptalan-nyúliak spáhiája fejérvári Szalu basa emeng Horváth Mátyást nyúli szölejéből rabságra vitette Fejérvárra, de az elszökvén, a falunak békóváltságért 41 tallért és 1 forintot kellett fizetni. Sági Somodi Jánost Budára hurezolták, honnét a falu 50 forint váltságért hozta vissza.

⁶⁾ Kis-barátiak a császár munkájára bemenvén Fejérvárra, noha ekkor a spáhiának semmi szolgálattal nem tartoztak, 2 szekeret 2 ifjú legénnyel földet hordani küldött, hol az ásás közben a földpart reájok szakadván, a két legényt agyonütötte, szekereket összetörte 2 ökröt pedig ugyanekkor elloptak.

⁷⁾ Nagy-barátiakkal Mustafa basa spáhiájok 20 szekér fát hordatott Pestre, mely fáért Fejérváron 20 tallért is megadtak volna.

⁸⁾ Móriczhidaiakkal 16 szekér fát és vesszőt vitettek Fejérvárra.

⁹⁾ A fel-péczieeknek fejérvári Mustafa nevű spáhiájok fa- és széna-vitelre akarván őket szorítani, mivel nem mentek, 100 ezüst tallért vett rajtuk.

kat ¹⁾ pénzbírsággal büntette; egy beteges tápi legényt, ki a budai hévízi fürdőt használta egészsége helyreállítására, a budai csonkatoronyba záratott. A tétiek magyar földesuraik kényszerítéséből újra megszállották a falut ²⁾, és tartozásaikra nézve megegyeztek.

1647.

Néhány százból álló török csapat a Rábán innen hódolatlan földön, az úgynevezett Tóközben fekvő rába-patonai kastélyt megrohanva, azt megvette, s földig lerontotta, mi alatt a lakosság szétfutott; ezután a falut felgyújtván, földig égették, ötöt rabságra hurczoltak marháikkal együtt; evvel sem elégedvén meg, Kóny nevű helységeire ütöttek, azt kirablották és pusztították, 16 jobbágyot és szolgálégynt, 3 asszonyt, 7 leányt és gyermeket vittek rabságra. A szétfutott patonai lakosság nagy része a hódoltságon Koronczón, Szemerén és Gyirmóton húzta meg magát, de itt sem hagyták békével, ugyanis Koronczóról 1 férfit, 5 asszonyt, 5 leányt s 3 gyermeket, Szemeréről 2 férfit, 4 asszonyt s 12 gyermeket hajtottak el rabságra, s azonfölül a szemereieken, hogy be nem jelentették ifjú Memhet aga fejérvári spáhiájoknak, miszerint bujdosó patonaiak telepedtek le a helységben, 16 tallért vettek.

A patonai végkastély elpusztítása s a nagyobb tömegben véghez vitt rablás folytán, a győri erősség parancsnoka András-vára és a világosvári kastélyok helyreigazítását kérte a megyétől, s az a szüret után véghezvinni meg is ajánlotta, viszont kívánván, hogy a közmunka egy részét Újváros véd-

¹⁾ A gyarmatiakat szekerezésre híván be Fejérvárba Veli bég spáhiájok, mivel ezt tenni elmulasztották, 26 forint bírságot fizettetett velök, és azután is parancsolta a szekerezésre; félvén a sok bírságlástól meg kellett adniok.

²⁾ Adójok	100 forint,
szolgálatért	25 "
császár adójáért	25 "
vágó marháért	6 "
császár muokájáért	25 " lett.

művei kijavítására fordítsa ¹⁾. October hó elején a belváros nagy része a város tornya- és órájával együtt elégett.

A győriek is tartottak az egy idő óta elmaradt rablás megújulásától annyira, hogy mint a városi jegyzőkönyvekben írva találom, a fejérvári kapu és kertek között maig is tartott rendes vásártéren a kereskedők töltött fegyverrel jelentek meg ²⁾.

A török még a főlebb megemlített pusztításon kívül több zsarlást követett el a megye hódoltsági részén, így a kis-káptalan-nyúliakat ³⁾ és kis-barátiakat ⁴⁾ megsarczolta, 4 nagy-nyúli ⁵⁾ és 1 nagy-baráti embert ⁶⁾ rabságra hurezolt, a gyirmótiakkal pedig szolgálatjuk lerovása után 18 napig erővel szántatott.

1648.

A végörség fizetetlensége miatt a dunántúli kerület határvárai a legelhanyagoltabb állapotban voltak. Győrre azonban meglehetősen gonddal volt a kormány, sőt a nádor a hiányos és elrepedt ágyúkat a komáromi öntödébe parancsolta vitetni kiigazítás kedvéért, mire azonban — a szegény földnépének nagy szerencséjére — szükség nem volt.

¹⁾ Győrmegeye ez évi jegyzőkönyvei a september hó 27-én tartott kis gyűlésen.

²⁾ Ide tartozó szavai a jegyzőkönyvnek: „az töröktől való félelem és vigyázás miatt, lévén lövöldözésre való puskák is elkészítve velek, ha az szükség kívánta volna.“

³⁾ Szalu, Mustafa eming Szabó Márton és Tóth György kis-káptalan-nyúli lakosokra azt fogván, hogy egy Horváth János nevű pribéket ők szöktettek ki Magyarországra, azért a falun 28 tallért vett, ugyanez évben Mustafa aga ravazdi erdőbérért, melylyel nem tartoztak, 5 tallért csikart ki tőlük.

⁴⁾ Kis-baráti Kovács Balázs, Mészáros Mihály és Ács Jánosra egy beteges keresztény rabját reájok kötötte, hogy kihozzák, mert ott úgy is meghalna; ezen rab tőlök elszökött, s noha kezesek nem lettek, a három embertől 225 ezüst tallért csikart ki.

⁵⁾ Szabó Andrást a maga nyúli szölejéből elvitték a törökök, a spáhia fejérvári Izlan 16 forintot vett rajta és úgy bocsátotta el. Mészáros Balázsnak két, Török Farkasnak 1 szolgáját Izlan nevű török pribék rabságra hurezolta Fejérvárra, honnét egyik elszökött, másik kettő még 1649. évben is raboskodott.

⁶⁾ Horváth János nevű hódolt legényt elvittek, kin fejérvári Mustafa basa spáhiájok szabadulása díjában 100 ezüst tallért vett.

A patonai kastély a helységgel együtt együtt romban hevert, — Kapi, Réti és Bezi falvakon kívül — az egész tóközi járással együtt ¹⁾. A törökök ez által sem szárny-, sem hátban fenyegetve nem lévén, a múlt év őszén elégett Győrt rohammal elfoglalni akarták, mihez nagy csapattal felkészülvén, nemcsak a Rábán, de még a Rápczán is átmentek, azonban erélyes ellenállásra találva, még csak a palánk- és sánczczal védett Újvárosnak sem árthattak, azért bosszújokban mind a győr-szigeti, újvárosi és erősségbeli egész marha-csordát ²⁾, mind a szomszéd Csanak helységének legelőjéről 83 darab barmot elhajtottak, a csordást levágták, 2 gyermeket ³⁾, valamint a Gyirmóton tengődő patonaiakat ⁴⁾, végre az év különféle szakában több écsi- ⁵⁾, nagy-baráti- ⁶⁾, táp-szent-miklósi- ⁷⁾,

¹⁾ Enese, Kóny, Csécsény pusztán állt; Fejértón volt 3 egész, 4 fél helyes gazda, 4 zsellér s 10 puszta ház, — Markotán volt 3 egész, 5 fél helyes, 2 puszta hely, 4 puszta zsellérhely, 2 puszta jobbágy- és 1 puszta zsellérház, mely utólsóban egy szegény nyomorult ember lakott, — Bődögén 1 egész, 2 fél és 1 fertályos hely, 3 puszta hely, 3 puszta ház. Sövényházán volt 8 puszta hely, ugyanannyi puszta házzal, és 2 puszta zsellérház. Lásd a főbírói összeírást a megye levéltárában.

²⁾ Egy gyermeket levágtak, 1 győri és 1 gyarmati cinbert fogságba vittek, az utóbbiért bíráik 9-szer fáradtak Fejérvárra bebizonyítani, hogy hódolt ember, még sem bocsátották ki budai fogságából.

³⁾ Egyik csanaki gyermeket 3 forintért kiadták, a másik még 1649-ben is fogságban volt Törökországban. A marhák sem kerültek vissza.

⁴⁾ Gyirmótról october hó végén Pete Pál pribék több törökkel együtt 2 patonai asszonyt, 1 fiút és 1 leányt vitt el. Ezenkívül spáhiák 18 napig szántatott velök, az esztergomi törökök pedig egy Banán cséplő Farkas János nevű jobbágytársokat vitték fogságba, honnét csak 25 forint lefizetése után bocsátották el.

⁵⁾ Ecsről egy jobbágyot feleségével együtt, és 1 árva leánykát vittek el, noha az illető adót 1642-től fogva érte rendesen fizették.

⁶⁾ Nagy-Barátiról september hó elején egy jött-ment tót asszonyt elhurczoltak, kinek vádlására egy ott lakó hódolt Illés János nevű embert feleségestül be kellett vinni, — addig bírájokat fogva tartotta — de Illés János ártatlanságát bebizonyítván, kiszabadult, mely esemény miatt 80 forintot költött a helység.

⁷⁾ Egy táp-szent-miklósi leányt Pete Pál pribék rabságra hurczolt.

mindszenti-¹⁾ és ravazdiakat²⁾ is rabságra hurezoltak. Az elszegényedett homoródiak még rozsbábbul jártak, ugyanis fejérvári Ozlopi Ozman spáhiájokhoz terheik könnyebbitéséért folyamodván, a helyett hogy segített volna rajtok, tartozásait még főlebb csigázta! mit szegények egy ideig türtek ugyan, de az 1654-ik év után helységeket pusztán hagyván, elbújdostak, oda vissza nem térendők. Malomsok helységén Marczaltő pusztá helység adóját megvették, mivel szomszédok volt³⁾.

A porták száma általában véve fogyott, ugyanis 11 év alatt a hódolt porták száma 104-ről 114-re szaporodott ugyan, de a szabad 55 porta 38 és $\frac{2}{4}$ -re szállván, 16 és $\frac{2}{4}$ -del fogyott, mit különösen a Tóközben elkövetett pusztítás okozott.

1649.

Májushó 18-án Pozsonban a karok és rendek a 75 pontból álló országos nehézségek jegyzékét benyújták a királynak. A 73-ik pontban a győri német főparancsnok ellen a következő vád olvasható:

„A győri káptalan által bírt Patona helység több ízben nevezetes kárt vallván a portyázó töröktől, ugyanazért töközi jószágai védelmére az említett patonai lakosokat bizonyos feltételek alatt határőrségi lábra állította, dékánja által igazgattatta, a megerősített kastély- és faluba vajdát nevezett parancsnokul. 1645-ben a győri főparancsnok muskétásokat (puskás gyalog németeket) küldött ki a helységbe, kik erőhatalommal összehajtván a határőri jobbágyságot, bekísérték Győrbe, hol saját parancsnoksága alá esküdtetvén őket, a káp-

¹⁾ Mindszentről egy árva leányt vittek el, kinek megszabadításában 4 forint 50 denárt költött a falu.

²⁾ Ravazdon egy Polgár Farkas nevű szegény ember jobbágnak beadván magát; nejével, házas leányával és unokájával együtt elvittek a törökök; magát feleségestül 50 forintért kibocsátották ugyan, de leányát ott fogták.

³⁾ A Fejérvári eming a malomsokiak bíróját megfogta, s addig nem bocsátotta el, míg Marczaltő pusztá helység területétől, — mely szomszédságban van ugyan (Veszprémmegyében), de semmi közük sincs hozzá s nem is használták, — 10 forint adót em fizetett.

talantóli függéstől eltiltotta, holott ekkor a hazában nemcsak a király, hanem világi- és egyháziak is — mint például a zágrábi káptalan Sziszekén, a veszprémi püspök Sümegen, az esztergomi káptalan Szent-Benedeken (Barsmegyében), a türjei prépost Türjén (Zalamegyében), gróf Nádasdy Bodonhelyen és Árpáson (Sopronmegyében), s így a győri káptalan Patonán tart s tartanak saját birtokaik védelme tekintetéből váraik- és kastélyaikban a királyi kapitányoktól nem függő őrseget¹⁾. Kérven a királyt „hogya a győri káptalant előbbeni jogába állítsa vissza“²⁾. Az ez évi országgyűlés 50-ik törvénykezike nemcsak hogy felépíteni engedte a patonai kastélyt, mely 1647-től romban hevert, hanem a káptalannak még törvénykezési és hadi függetlenségét is biztosította³⁾. A patonai kastélyon kívül a szent-mártoni vár is megrakatott őrséggel, melybe a nádornak bajmóczi várában september hó 16-án kelt⁴⁾ meghagyása folytán gróf Batthyányi Ádám kerületi főkapitány 50 lovast helyezettett.

Ez évben a portyázók a győri mezőről 13 egyént⁵⁾; — budai törökök az ácsi mezőről⁶⁾, Örsről⁷⁾; fejeváriak Kis-Baráti-, Nagy-Nyúl- és Gyirmótról⁸⁾; — csókakői törökök

¹⁾ A Győr megyét is érdeklő sérelmi pontok a megye levéltárában.

²⁾ . . . cum plenaria Jurisdictione independenter, sine omni Generalis Jauriensis impeditioe aut dependentia gubernare valeat atque possit . . .

³⁾ Eredetie Győrmegye levéltárában.

⁴⁾ 3 polgárt, 7 szolgát és 3 szűcs inast.

⁵⁾ Almási Mózesnek 16 éves fiát Györgyöt, és 12 esztendőös Őrszike leányát vitték el, kiket a budai basának ajándékoztak. 1647-ben Mustafa basa pesti lakos czímeres pecsétje alatt kiadott hitlevele mellett Szabó Péter Föl-Péczen letelepedett, kit 1649-ben feleségével együtt az ácsi mezőről elvittek a törökök, magát az útból hazabocsátották, de a feleségét ott fogták; a föl-péczi bírák mind a budai vezérnél, mind a fejevári bégnél több ízben könyörögtek kiadásaért, de másfél száz tallért kértek érte. Gönyüi Főris Mihály hódolt legényt szinte az ácsi mezőről elvitték a belgrádi fogságba, kinek megszabadítása 100 forintba került. Szinte az ácsi mezőről vitték el kis-nyúli Sípos Jánost, szabadítása 6 forintba került.

⁶⁾ Mező-örsi lakost Nagy Pétert rabságra hurczolták.

⁷⁾ Tobak Ibrahim kis-baráti spáhia több törökkel együtt feljövén

Pázmándról ¹⁾, több pribék Nyalkáról ²⁾ hurezolt rabságra 26 férfit, 5 gyermeket, 2 asszonyt és 3 leányt, összesen 35 személyt.

Ezenkívül Gyirmót ³⁾, Csikvánd ⁴⁾, Táp ⁵⁾, Táp-Szent-Miklós ⁶⁾, Móriczhida ⁷⁾, Nagy-Baráti ⁸⁾, Szemere ⁹⁾, Malomsok ¹⁰⁾ és Fel-Pécz ¹¹⁾ helységeit török uraik részint szolgálati túlterhelés, részint más úton módokon zsarolták.

Az 1649-iki török rablások s zsarolások előszámlálása

Székes-Fejérvárból a falu megszemlélésére, Sípos György gyermekét Istókot a csorda mellől elkapta és elvitte. — Nagy-Nyúli Tatár Jánost Fejérvárra vitték, hol Izlan spáhia 12 forint bírságért bocsátotta el. — Gyirmótról Mészáros Jánosnak Judit nevű leányát elrabolták, kit a fejérvári bégnél találtak meg.

¹⁾ Győr alól 11 pázmándi — magyar urok szolgálatját teljesítő — embert a portyázó csókakői törökök elhajtottak és bosszújukban annyira elverték őket, hogy néhányából ép ember soha sem lett.

²⁾ April hó 7-én Lukács deák nevű legényt feleségestül, és Vajka György leányát Dorkát nyalkai lakosokat a pribékek elvitték; Lukács deákné Fejérvárott, férje pedig Budán raboskodott.

³⁾ 15 napig szántatott a gyirmótiakkal.

⁴⁾ A csikvándiak szultán-adója 14 forint volt, most 20 forintra verték, a rendes tartozáson kívül 80 gerendát kellett adniok.

⁵⁾ Táp tartozása ez évben már következő mennyiségre hágott: rendes adó 200 forint, szultán-adó 10 forint, vágó tehénért 9 forint, kocsizásért 15 tallér, sajtért 10 forint, ezenkívül 60 szekér fa, 60 szekér széna, 8 akó bor, 50 veszprémi pint vaj és ugyanannyi méz volt; szekérrel annyit szolgáltat, a mennyi tetszik, ezenfölül minden búzáját és veteményét el kell nyomtatni.

⁶⁾ A szultán munkáját elvégezvén Fejérváron, az Alaj bég még többre akarta őket erőltetni, s hogy nem tették, 6 ezüst tallért vett rajtok; kapupénzt kért 4 frt 50 denárt, s a kik e pénzt bevitték, azoktól 1 tallért csikart ki.

⁷⁾ Rendes tartozásukon kívül, a változó bég szénát, abrakot, át bárányt, vajat kívánt, s mivel nem teljesíték, 18 tallért vett rajtok. Követköltséget és épületfát követelvén a helységtől, mivel semmit sem adtak, minden követelésiért öt-öt tallért csikart ki tőlük.

⁸⁾ Nagy-Baráti a spáhia 15 forint bírságot vett.

⁹⁾ Szemere helységétől szinte 10 tallért csikart ki spáhiája.

¹⁰⁾ A malomsokiak török ura egész nyáron²⁾ s őszen 2 szekерeket szolgáltatta, a fejérvári eming pedig szintúgy mint tavai bírójokat elfogván a marcizaltói pusztától 10 forintot fizettetett.

¹¹⁾ A fel-pécsi spáhia megparancsolta a helységnek, hogy Pestre 40 szál gerendát vigyenek, s mivel ezen tartozásukon-kivüli követe-
lést nem teljesítették, 40 tallért kellett fizetni. A mikor fejérvári bég-

után szükség megjegyeznem, hogy III. Ferdinánd király IV. Mohammed szultánnal Konstantinápolyban a békét 22 évre megújította s illetőleg megkötötte júliushó 1-én; e béke valamint a többi is szinte egy külön bizottmányra terjeszté ki a hódoltsági faluk panaszai megvizsgálását és elintézését. Ez érdemben gróf Pálffy Pál nádor, octoberhó 21-én Bajmócz várában kelt magyar levelében felhívta Györmegyét a török elleni nehézségeinek összeírása- s felküldésére. E munkálat novemberhó 26-án elkészülvén, az eredeti a nádorhoz küldetett, a másolat pedig a megye levéltárában fentartatott, melyben nemcsak a hódoltsági helységek török urai, hanem zsarlásaik is fel vannak jegyezve.

Kis-Káptalan-Nyúl spáhiája a *székesfejérvári eming*. Adójok volt 105 forint, pásztormányért 6 forint, most 15-öt fizetnek. Kocsizással akkor tartoztak, ha a török császár ereje hadba ment, most minden évben 15 forintot kell letenni; vajjat 15 budai vagy györi pintet adtak, most veszprémi pinnel veszi, mely 32 györi pintet tesz.

Nagy-Nyúliak török földesura fejérvári Izlan spáhia, kinek 110 forint adót, 40 mérő búzát, 40 m. abrakot, 40 szekér szénát, 40 szekér fát, 40 veszprémi pint vajat kellett beszolgáltatni.

Kis-nyúliak török ura fejérvári Hadzsi Saban, adója az 1642-ben megállapított 120 forint és két Fejérvár-körüli rétnek 16 forint bére.

Csanak spáhiája a *székesfejérvári eming*; adója csekély különbséggel ¹⁾ az 1619-ben említett.

A <i>kis-barátiaknak</i> fejérvári Tobak Ibraim volt spáhiájok.	Adója 1621-ik évben	1649-ben
	40 forint	100 tallér
	10 pint vaj	2 györi akó
	10 györi m. búza	30 " mérő

ségre jött és hordozóskodott, noha szekereket nem kért tőlök, mégis ezen szín alatt 15 tallért vont rajtok, (melyik évben, nincs feljegyezve). Van egy kis darab szőlejek a fel-péczi hegyen, melyet a gyömrői spáhia Saban Cseri basa erővel Hali hegynek nevez, s attól minden évben 25 forintot követel, melylyel igazság szerint épen nem tartoznak.

¹⁾ 7 forinttal kevesebb.

10 mérő abrak	30 mérő
20 szekér fa	40 szekér
20 „ széna	40 „

2 akó bor

6 akó, ezenkívül dió, len-

cse, borsó, aszúszilva és aszúkörtvélyvel nem tartoztak, s most egy tunggal, mely másfél mérő, kér mindenikből.

Koronczónak két spáhiája volt Csorba Ali és Rab Ali Fejérvárott. 1641-iki adózói állapotban megtartattak; kivéve, hogy 2 kila búza- és 2 kila zab-, 2 szolgáló szekér-, 4 ember 15 napi munkájával verték fölebb.

Écs spáhiája a *székesfejérvári eming*, adója 205 forint, pásztormány ára 15 forint; kocsizással csak háború idején tartoznának, azért is évenként 20 forintot, és 15 fejérvári pint vajat (mely 30 győri pintet teszen), vesz rajtok.

Nagy-Baráti török ura Mustafa basa fejérvári bég, ki-nek 120 forint adót s 22 öreg pint vajat, pásztormányért 16 forintot 50 denárt, egy fejős tehénért 16 frtot 50 denárt, kell beszo-gáltatniok. A gyakorta történő bégváltozáskor 3 ezüst tallér szénapénzt, 3 juhért szinte annyit, 3 szekér fáért 2 forint 50 de-nárt és 3 pint vajat tartoznak adni. Adójok megfizetéséről szóló menedék-czédulákért (nyugta), melyeket két ízben kell váltaniok, 18 forintot vesz a spáhia, (azelőtt csak 1 forintot), ezenkívül ha meggondolja magát a bég, hol 20 tallért hol többet is vesz rajtok. Cserkesz Ozman szegzárdi bég is fölötte nyomorgatta sze-gényeket.

Pázmánd helységének 3 spáhiája volt, ketteje úgymint Ago és Abdi Székesfejérvárott laktak, a harmadik Memhet Agané Budán. Adójok 200 forint, 53 veszprémi pint vaj (mely 80 győri pintet teszen), 66 szekér szénát, 66 szekér fát, 18 szolgáló szekeret, melyeket a munka befejezése után is ott fognak, s még 2 hétig, 1 hónapig is elszolgáltatnak velök. Szabó Benedek szolgálját Ago spáhia ott fogta, azelőtt is né-melyeket ott marasztottak a szolgálatból, s kit eladtak, kit erővel törökké tettek.

Nyalka spáhiája fejérvári Amhat bég. 1641-ben mint elpusztult helységet említi a panaszjegyzőkönyv, de azután újra megnépesített s fizetett 60 forint adót, az azelőtti 11 forint 50 denár császár-adó helyett 16 forint 50 denárt; és 20

szekér fát, 14 szekér szénát, 20 veszprémi pint vajat, mely 36 györi pintet teszen.

Mező-Örs fejevári Mustafa Alai bég és Becher Zain spáhiákat uralta; adója 400 forint; 50 szekér szénáért 50 tallért, 50 szekér fáért 25 tallért vesznek; ezelőtt kapupénzt nem adtak, most 10 kapura számlálnak, s minden kaputól 55 pénzt vesznek esztendőnként; fűhordásra ezelőtt 10 napra 4 szekeret küldtek, most 8 szekeret kívánnak.

Gyirmót spáhiája fejevári Perrekori Rezman. 1628-ban újra megszállván falujokat, az elfutott lakosok megalkudtak 170 forint adó, 10 szekér széna, 10 szekér fa s 10 györi pint vajban. Most 30 szekér fát, 44 szekér szénát, 30 pint vajat (mely 60 györi pintet teszen) vesz rajtok, bírságot vett egyszer is másszor is 150 forintot semmiért, kivált ha adójokat a hagyott órára be nem vihették; szekereiket időn túl szolgáltatja s dologra üzi.

Táp-Szent-Miklósnak budai Ámhát a spáhiája. Adója 200 forint, császár-adója azelőtt 12 forint 50 pénz, most 34 forint s 50 denár; adónyugtáért 12, most 25 pénzt vesz, pásztormányért 8 forint 50 denárt; ezenfelül adnak 40 tetézt mérő búzát, 40 tetézt mérő zabot, 80 györi pint vajat, 20 szekér fát, 30 szekér szénát, negyedfél forint árú sajtot, és 10 napi szolgálatra 2 szekeret, császár munkájára azelőtt 5 szekeret, most 9-et kell küldeniök; spáhiájok az ajándék bárányért 1 forintot, és 1 mérő abrakért szinte 1 forintot pénzül nem akar elvenni.

Mindszent török ura Abdi Fejevárott, 36 forint adójokat 60-ra, 10 fehervári pint vajat 15-re emelte, a többiben (mint fenebb az 1629. évnél említettem) megtartotta őket, csak hogy még 6 gyalog embert 1 szekérrel kellett beküldeni 10 napi szolgálatra.

Táp spáhiája fejevári Memhet Cselebi, kinek 200 forint adót, császári adót 10 forintot, egy vágó tehénért 9 forintot, kocsizásért 15 tallért, sajtért 10 forintot kellett adniok, ezenkívül terményekben 60 szekér szénát, 60 szekér fát, 50 veszprémi pint vajat és mézet szinte, bort 8 akót, eczetet a mennyit akar; mindaddig szolgáltat szekerezéssel, míg minden termett búzája és veteménye be nem takarított és lovaikkal el nem nyomtatott.

Szemereieknek Fejérvárott ifjú Memhet aga a spáhiájok; fizetnek 290 forint adót, fa és széna helyett 100 magyar forintot; ezenkívül adnak 40 pint mézet, (melylyel alku szerint nem tartoznának), 2 akó ser helyett 9 akó bort vesz, 40 sajátot, 4 kila diót, 4 kila szilvát; — 15 napi szolgálatra 10 szekeret 19 emberrel kell beküldeni.

Ság török ura Mustafa Fejérvárott; adóját és a természetmények mennyiségét már az 1644-ik évnél felhoztam, azolta 4 akó bort vesz esztendőnként, borsóra 3, lencsére szinte 3 forintot kér, kocszásért két ízben 12 forintot vett, 10 nap szolgálat 6 szekér- s 12 emberrel, szinte 10 nap 4 emberrel szőlőt kapáltat.

Tétiek török ura budai Nazur bég; adójok már az 1646-ik évnél felemlítettett, azolta pedig a 25 forint császár-adót 30-ra, s az adónyugtáért vett 4 pénzt, valahány forintot adnak adóban, annyi számra felemelték.

Csikvándiak spáhiája fejérvári Mohai Mustafa, kinek 100 forinttal adóztak, továbbá 44 szekér fát, 44 szekér szénát, s 20 koppányi pint vajat (mely két-annyi budait teszen) szolgáltattak.

Malomsok spáhiája Fejérvárt Jamart Izmael Aga; rendes tartozásuk 130 forint adó, 30 szekér fa, 33 szekér széna, 21 forint császári adó, munkáért 13 tallér. Ezenkívül kicsikar tölök 30 veszprémi pint vajat, kásáért 1 forintot, 20 pápai tetézt köből zabot, 10 napi szolgálatra 4 szekeret, 115 pénzt érő kést, s 2 forintot érő 2 kocsi-kereket.

Szerecsen török ura fejérvári Ozmán, kinek 140 forint adót, 30 fejérvári nagy pint vajat, 10 napra 2 szolgáló szekeret (azelőtt egyet kellett küldeni), ezenkívül tartozásukon fölül 30 szekér fát, ugyanannyi szekér szénát kell adniok.

Föl-Péc spáhiája a fejérvári bég Mustafa basa. Tartozásaik előszámítását lásd az 1622-ik évnél, ezenkívül követel még tizedpénzt 24 forintot 10 helyett, a császár munkájáért 30 forint helyett (14-re vervén fel portájokat) 64-et, rókabőrért 20 forintot, mikor a bégek változnak, fáért és szénáért hol 8 hol 10 tallért, ajándékot évenként 3 juhot, 3 pint vajat, 3 köből abrakot, és 3 köből lisztet kell adniok, s ezt valahányszor behivatja őket, meg kell adni, ezenkívül a bég

ktihájája addig be nem bocsátja őket elébe, míg öneki is 1 köböl abrakot, 1 köböl lisztet, 1 juhót és 1 pint vajat nem adnak.

Gyömörőnek Saban Cseri basa a spáhiája, ki Csókaköben lakik. Az 1627. évben Berhan Cselebia spáhiájok által megállapított adózásban szépen megtartotta őket, s így semmi panaszt és bántást ellene nem hozhattak fel.

Kajár török ura Fejérvári Izmail aga, ki az 1626-ik évi adó- és termény-adójokban meghagyta őket.

Gyurmat spáhiája fejérvári Veli bég, az 1629-ben 140-ről 180 forintra emelt adóban megtartotta őket, de a 15 győri pint vajat 30 koppányi pintre emelte, a 10 napi 6 ember- és 6 szekérrel tartozott szolgálatot 8 ember- és 8 szekérre verte, mely szekerek mikor bemennek, mindeniken két-két faragott deszkát kell bevinni, mit ha nem tesznek, minden szál deszkáért egy-egy tallért csikar ki tőlök.

Szent-Márton városa spáhiája ifjú Memhet Aga, kinek 80 forint adót, 40 szekér fát, 40 szekér szénát, 15 kila búzát, 15 kila abrakot, 2 kila diót, 2 kila aszúszilvát, 15 veszprémi pint vajat, 4 akó bort hordóستül kell beszolgáltatni, minden császári portától járó adót 60 pénzzel vert fölebb.

Homoród spáhiája fejérvári Ozlopi Ozman; ez idő körüli állapotját az 1648-ik évnél felhoztam.

Gönyű török ura Fejérvárott lakik, Koppányi Memhet Zainnak hívják. Előtte való kis Memhet spáhia az 1627-ben megalkudt 60 forinittal nem elégedvén meg, minden tartozást összeadva (fa, széna, vaj, adó) 135 forintra verte fel, ő pedig adót 110 forintot, császár adóját 11 helyett 21 forintot, 40 győri pint vajat, 45 szekér fát, 25 szekér szénát veszen. A szent-jánosi pusztától azelőtt 12 most 25 forintot fizetnek.

Kis-Pécznek két spáhiája van Fejérvárott, Hadzsi, Huszan és Durgund spáhiáné, kiknek 300 forint adót, császárárt 37 forintot 60 pénzt fizetnek, ezenkívül 44 szekér szénát, 40 szekér fát; 1 kila dióért 1 tallért, 1 kila szilváért szinte 1 tallért, 6 akó bort, és 10 szolgáló szekeret kívánnak, az egyesség ellenére.

Móriczhida spáhiája a fejérvári szándzsák bég. Császár munkájáért 10 helyett 22 forintot, a többire nézve az 1623. évi alku szerint csak 120 forintot fizetnek.

Rába-szent-mihályiak török ura Tobak Saban Ibrahim legújabbán a 15 szekér fát és szénát 20 szekérre emelte. Fűhordó kocsival nem tartoztak, most 10 napra egyet kér és 20 nap is oda tartja, ezenkívül szolgáló szekeret, hol 6 hol hetet kér s meg kell adni; a mely kocsin a falu bírása az adót beviszi, ott fogja s valameddig akarja addig szolgáltatja.

Ravazd spáhiája a fejevári Alai bég. Kinan spáhiájok idejében (de mikor? ki nem kutathattam) adójok 30 forint, császár adója 3 adó, úgy hogy minden adóra 3 forintot 75 pénz szoktak venni, 25 szekér széna, 25 szekér fa, 15 kila búza, 15 kila árpa, 15 fejevári pint vaj, és 2 akó bor volt, az 1649-ik évben így állott az adózás: általában szénáért, fáért, búzáért, árpáért 200 forintot, 20 somogyi pint vajat, 4 császári adótól az illető fizetést, szolgáló szekeret 10 napra, és 5 akó bort adtak.

A szegény hódoltsági nép általános baja volt, hogy saját és török uraik szolgálatjára és magok munkájára nem érkezhetvén, nagy fizetésért szolgálókat kellett tartaniok, a törökök pedig arra kényszerítik őket, miszerint azokért is a császár adóját megfizessék és mindenik szolgáról levelet váltsanak, mert ha ezt nem tették, valahol levél nélkülít kaphattak rabságra vitték és nagy sarczon bocsátották vissza, vagy eladták, vagy törökké tették, s e baj miatt szolgát nem igen tarthattak, mely miatt nagy fogyatkozásuk lett.

Az 1649. évi országgyűlés rendkívüli katonaság tartását rendelte el a végvárok jobb karba állítása- és a török pusztítások megakadályozására, mit a dunamelléki és tiszai megyék gyűlés után fogyanatosítottak is, de a dunántúliak egész évben a felszökent hópénzen tanakodván, a nádornak kellett őket a dunántúli megyék Szombathelyen januárhó 4-én (1650. évben) tartandó gyűlésére meghívni. A nádor levele kelt Bécsben novemberhó 29-én, melyben a többek közt írja: „csudáljuk ugyan magunk is s más mi földünkben levő vármegyék, s érzik is sajnálván, hogy mindenütt az országban el-limitált extraordinarius milest helyben állították, s csak a Dunán innen ¹⁾ való kegyelmetek

¹⁾ Bécsről véve Dunán-innen, különben általános elnevezés szerint Dunán-túli kerület.

földén vagyon defectus az dologban. Nem kételkedünk mindazáltal, tapasztalván kegyelmetek ezen hátramaradással az országnak némely helyeiben nem kevés kárát s pusztulását, nem fogja továbbá halasztani a dolgot, s minden jót fog végezni cum effectu. In reliquo Isten éltesse kegyelmeteket sat.“¹⁾

Még az 1650. év végén sem szedett össze Győr megye a reá eső közel 300 forintból — többet, mint 72 forintot a fogadandó katonaság fizetésére, pedig ez érdemben a dunántúli megyék háromszor is, úgymint Csepreg-, Szombathely- és Sopronban gyűléseztek; s így a gyűlésekre többet költöttek, mint a mennyit a megye oltalmára kellett volna költekezni. Úgy is vették hasznát, mert, mint a nádor Pozsonyban szeptemberhó 14-én 1650-ben kelt levele ²⁾ bizonyítja, néhány hely már kárt is vallott, mit a Kis-Pécz, Gyömörő, Szemere és mőriczhidai birtokosok folyamodása is — mely az 1651-ik évi jan. 23-kán terjesztetett elő a megyei nagygyűlésen — eléggé tanusít. Ebben kéri a megyét, hogy a hiteles bizonyosságokat kiküldvén, megfogyatkozott állapotjuk miatt a portákat alább szállítsák.

1650-ben Szapáry Péter győri lakos s megyei birtokos portyázás közben Csákvárnál összeakadván a hasonló czéllal járó törökkel, megütközött velök, de keményen megsebesítettetett ³⁾.

Az 1651. évi martius hó 9. napján 3000 végőrségi török megeresztett zászlókkal Győr alá csapott, honnét a zsákmánylás és a nép összefogdosása után eltávoztak, több falu népét és marháját is elhajtván ⁴⁾. A Szapáry testvérek az ercsi és rácz-szent-péteri jobbágyaik marháját hajtották el ⁵⁾, mivel őket illető adójakat ⁶⁾ nem szolgáltatták be. Így nem hi-

^{1) 2)} Az eredetiek Győr megye levéltárában.

³⁾ Lehoczky: Regni Hungariae statuum et ordinum eo nobilium fam. stem. Pozsony, 1807. 369. l.

⁴⁾ Hammer: Geschichte des osm. Reiches. III. 396. I. és Tud. Gyűjtemény 1830.

⁵⁾ Mura-szombati levéltár X. csomag 23. szám.

⁶⁾ 1630. évi június hó 1-én Dombay Pál, Dallos János Győr-megye alispánja, és Torkos Péter Ercsi pusztá helységet benépesítvén, évenként minden háztól 2 magyar forintot, bizonyos mennyiségű vaját, és a halászatból eredő haszon negyedét rendelik magoknak be-

ányzott a viszszaforrás sem, azért mind a Porta, mind III. Ferdinánd egyező akaratából részint a portyázások megszüntetése, részint a hódoltsági helységek ügye érdemébeni tanácskozásra a biztosok november hó 26-án Szönyben megjelentek. Győr megye a sérelmi jegyzőkönyvvvel ¹⁾ Benkovic Péter alispánját küldé ²⁾. Az egyesség létre jött, s új helységek támadtak, mint Szent-Iván és Kis-Babot, mely utóbb említett helységről azonban 1654-en túli adatot sehol sem találtam. Már 1652-ben mind a tétí földesurak, mind Gróf Eszterházy László Móriczhida birtokosa, kérték a megyét ³⁾, hogy a helységet vizsgálta meg és a porta-számot szállítsa alább; s így nem csak ezen eset, hanem az is, miszerint a megye kénytelen volt a nádort megkeresni, hogy a török portyázás miatt a Duna lekelésére és védelmére még két megye népeit rendelje a Szigetközbe, — bizonyítja a töröknek minden békekötés ellenére elkövetni szokott rabló kalandjait.

Az 1653. évben a martalócok, szabad hajdúk, országhóborlók és orvok igen elhatalmasodtak a szegény hódoltsági vidéken, honnét a török birtokba gyakran beütöttek és nagy károkat tettek, de legtöbbszörre a hódoltságon tanyáztak és élösködtek. E közbékét zavaró gaz nép kiirtására nádori és királyi parancsok folytán ⁴⁾ erélyes intézkedések tétettek ⁵⁾; — ugyanez évben Táp-Szent-Miklós és Kajár hely-

szolgáltatni (Gr. Szapáryak mura-szombati levéltára X. 36. sz. a.). Lássunk egy másik falut, mit fizetett magyar földesurának: 1651-ben a csobánczi vár alatt fekvő Káptalan-Tóti szalamegyei helység földesurával a győri káptalannal 60 forint adó, hegyvám, Mindszent napjára 20 kappan, Sz. Iván napjára 20 csibe, és karácson napjára beszolgáltatandó 2 öz- s 40 húrosmadárban egyezett meg (Győri-káptalanházi-levéltára Arc. 30. Fasc. 3. Docum. 4.). Annyi bizonyos, hogy a magyar földesurak nem voltak oly követelők jobbágyaik irányában, mert hisz akkor még hamarabb elpusztultak volna a helységek.

¹⁾ Sok keresés után sem lelhettem meg a megye levéltárában. Feltaláltam 1860. jun. 27-én.

²⁾ Megbízó levele kelt a megye augusztushó 29-én tartott nagygyűlésén.

³⁾ Az 1652-ik évi júliushó 4-én tartott nagygyűlésén.

⁴⁾ Pálffy Pál nádor levele kelt Pozsonyban május 1., III. Ferdinándé Regensburgban szeptemberhó 14-én.

⁵⁾ Lásd Győr megye octoberhó 14-én tartott gyűlésének tárgyait.

ségei vallván nagyobb kárt, a földesurak portáik leszállítását sürgették a megyétől ¹⁾).

1655-ben a budai basa Szapáry Péternek lest vetvén, elfogatta, s csak 4-évi raboskodás után 22,000 tallér lefizetése mellett bocsátotta szabadon ²⁾).

1656-ban új vezér jövéen Budára, Wesselényi Ferencz nádor a megyének megparancsolta a török elleni nehézségek összeírását ³⁾), hogy követei által a hódoltságiakon elkövetett számtalan zsarolásnak békés úton elejét vegye a jövőre nézve, a múltakra pedig a kiegyenlítést megkísértse. Lett-e ennek valami jó eredménye, adatok hiányában meg nem mondhatom. A török pusztítás okozta bajokhoz a pestis hozzájárulván, 1648-tól tehát 8 év alatt az összes megyei portaszám 152 $\frac{1}{4}$ -ről 131 és $\frac{1}{2}$ -re szállott, tehát 21-el kevesebbre, s ezek is oly nyomorúságos helyzetben voltak, hogy a következő

1657. évben az erősségből Újvárosba vezető híd felépítéséhez szükségelt 263 karót nem bírták összehordani, hanem ahhoz mind a megyei nemességnek, mind a győrvárosiaknak is 500 forinttal hozzájárulni kellett.

Az 1659. évben a megyei jegyzőkönyv szerint Homoród, Gyömöre és Csécsény puszta helyek voltak. Az utolsó pusztítás óta megmaradt csécsényi férfiak egy része a mérgesi kastély őrsege közé állott ⁴⁾).

Az 1663-ki viharos évben Győr-megye 420 főből álló lovas és gyalog felkelő sereggel csatlakozott gróf Zrínyi Miklós a költő hadaihoz ⁵⁾), s vett részt a komáromi táborozás ⁶⁾), úgy a Zerinvár és Steyerföld ellen küldött 30,000-nyi török

¹⁾ Ápril 3. és májushó 8-ki nagygyűléseken.

²⁾ Mura-szombati nemzetségi levéltár N. N. 51 szám alatt.

³⁾ A nádori levél kelt Kassán júliushó 3-án 1656, lásd Győr megye levéltárában.

⁴⁾ Egy eredeti tanuvallatás gyűjteményemben.

⁵⁾ E felkelésről a Győri-közlöny 1857. évi 3. 4. és 5. számaiban bővebben értekeztem.

⁶⁾ Innét Zrínyi Miklós a megye alispánjához octoberhó 16-án írt levelében a táborából eltávozott győrmegyeiek visszaparancsolását sürgette. Eredetie, valamint egy más — de magyar — családi peres ügyeit felvilágosító levele, a megye levéltárában őriztetik; hű másolatait ezelőtt 3 évvel benyújtám a t. magyar akademiának.

sereg visszaűzésében. November hó 6-án gróf Montecuccoli Raimund a győri végerősségek parancsnoka Bécsben kelt német leveleiben ¹⁾ a megye alispánjától épületfát és karót kívánt Győr erősítésére és a fejevári híd kijavítására. Ekkor a megyei nemesség táborban volt, a hódoltsági falvak lakosainak legnagyobb része pedig bújdosásban, mert spáhiák figyelmeztették őket, hogy a török és tatár elpusztítani szándékolja a győri vidéket, így a megye nem teljesíthette kívánását, később december 9-én az alparancsnokok következő török-basás levelet írtak:

„Téti, gyarmati, csikvándi, malomsoki, móríczhidai és szent-mihályi bírának s polgároknak adassék hamarsággal cito cito cito cito citissime.

Mi galantai Eszterházi János és Kaiserstain Ferencz a hatalmas császár és magyarországi király ő felsége magyar és német renden levő győri tisztviselői és kapitányi. Falusi bírák és polgárok (nevezet szerint tétiek, gyarmatiak, csikvándiak, malomsokiak, móríczhidaiak és szent-mihályiak) legyen tudástokra, hogy mivel elmulthatatlan sükségre nézve kívántatik, hogy ide bizonyos számú palánk fát hozzatok; ezekért hagyjuk és parancsoljuk egy holnapi időnek vagy legalább 5 heti terminusnak alatta falutokban levő minden szekeres ember minden háztul (melyre az bírának legyen vigyázása) tartozzatok két-két tölgy palánkfát 18 avagy 20 lábnyi hosszúságot beszolgáltatni, melyet sanyaru és kemény büntetés alatt hagyván, ha elmulatjátok, okvetetlenül mindenetek prédára kél és hanyattatik sat“ ²⁾. De a megye pártfogása alá vette őket.

Szerecsen helysége is alászállván, földesura kérte a megyét, hogy vizsgálta meg és portáit szállítsa le; a kiküldött főbíró és esküdt következő állapotban találta: pusztá ház volt 22, ép 19, egész helyes gazda 7, fél helyes 2, és 2 zsellér, kiknek mindössze nem volt több marhájok 48 ökör- és 4 tehénél, s ezért 2 és $\frac{3}{4}$ portaszámából $\frac{3}{4}$ elengedettett ³⁾.

¹⁾ Mind a kettő eredetie meg van a megye levéltárában.

²⁾ Eredetie Győr megye levéltárában.

³⁾ 1663. febr. 8-ki nagy gyűlésen kéretett fel a megye a vizsgálatra, mely 12-én megis történt, de a zavaros idők miatt csak a december 4-én tartott kisgyűlésen terjesztetett elő.

Ebből világos következtetést lehet húzni e kor, de még inkább az évtized portai állásáról.

A következő 1664-ik évben augusztushó 1-én a török had Szent-Gothárdnál — mely csatában a györmegyei lovas és gyalog osztály is részt vett — megveretett, s a vasvári béke után — mint rendesen történni szokott — ismét néhány rég elpusztult helység telepített meg. Ez időtájban megszállották Pér, Kis-Megyer és Gyömörő pusztá faluk határait.

1665. év elején Andrásvára, Tarisznyavár és Világosvár kijavításának eszközlésére a megye egy bizottmányt nevezett ki, Montecuccoli pedig Szarvaskendi Sibrik Miklós győri lovas vezérnek ugyan Győrött áprilhó 1-én kelt levelében meghagyta, hogy a pápai, veszprémi, tihanyi, vázsonyi erősségekben foglyúl tartott törököket összeírja ¹⁾, s így intézkedés történt a rabok visszaváltása és bocsátása iránt is.

1666-ban Montecuccoli 535 kárót kívánt az erősségbe vezető hidak kijavításához ²⁾, de a megye csak kétszázat ajánlt meg ³⁾, mert a győri, pápai és veszprémi helyőrség felváltása és élelmezése, a Duna medre kiásása, gróf Leslie Gvalter királyi követnek, ki 230 kocsi- és 70 lóval ⁴⁾ utazott, tartása és előfogatokkali ellátása felette kimerítette.

1667. évben Érsek-Újvár megerősítéséhez még a féjervári szándzsáksághoz tartozó falvakat — így tehát a györmegyei hódoltságot — is elhajtották, s nemcsak épületfát, de egyszersmind bizonyos összeg pénzt is kellett fizetniök. Valóban szívszakgató állapot! a magyar földésznek magyar ellen kellett palánkfát felállítani, a bástyát és védműveket építeni, a hadsereg tisztjeit (spáhiákat) élelmezni, fizetni, podgyászuakat valamint saját ellene a török táborának lö-, ostrom- és öntermesztette élelmi szereit szállítani, hova akarták; — majd viszont atyafia vagy testvérje ép azon időben hasonló szolgálatot teljesített a magyar erősségben vagy táborban.

¹⁾ E parancs eredetie gyűjteményemben van.

²⁾ Levele kelt Győrött áprilhó 7-én, eredetie a megye levéltárában.

³⁾ Lásd a jegyzőkönyvet.

⁴⁾ I. Lipót király eredeti levele szerint, mely Győr megyéhez szólt, s kelt Bécsben februárhó 5-én.

Györmegye a töröknek ezen túlságos és szerződés-elleni követelését az akkor Bécsben levő gróf Montecuccolinak tudtára adta, ki a haditanács útján nemcsak közbevetette magát az ott tartózkodó agánál, hanem a győri alvárparancsnok Eszterházy Jánosnak is meghagyta, hogy a megyei hódoltságot a török eme követelésétől megvédeni törekedjék ¹⁾; de az mitsem használt, valamint a király, az esztergomi érsek és országbíró helytartókhoz s a szomszéd megyékhez irt levelei, melyben a megye a hódoltsági rész szomorú helyzetét lefestvén, közbenjárásukért esedeztek. A portaszám leginkább viszsztatükrözvén a helyzetet, a pusztítások s rablások elészámlálása helyett adatok hiányában ehhez kell fordulni. Ebből kitűnik, hogy 1671-ben a Tóköz $14\frac{2}{4}$

a Szigetköz szinte $14\frac{2}{4}$ szabad és a többi $72\frac{3}{4}$, mindössze

$101\frac{3}{4}$ portából állott a megye, tehát 15 év alatt egy negyed híján 30-al kevesbült, s így általában véve évenként 2 porta pusztult el, vagyis körülbelől egy kis falu. Majd a fogyasztási adó is behozatván, azt még a szegény hódoltságiaknak is meg kellett fizetni, s így terhök új adónemmel szaporodott. — Ez évre még azon nevezetes adatot találtam Győr megye jegyzőkönyvében, hogy a hódoltsági részen — tehát a török uralma alatt — a protestansoknak a nyúli és nyalkai licenciatuson kívül még 17 prédikátorjok volt, ú. m. Kis-Baráti, Ság, Pázmánd, Mindszent, Táp, Örs, Szent-Iván, Gyömöre, Táp-Szent-Miklós, Föl-Pécz, Kájár, Szerecsen, Tét, Gyarmat, Malomsok, Móriczhida és Rába-Szent-Mihály helységeiben.

1675-ben Győr megye a török portyázások megszüntetése végett gr. Montecuccolihoz folyamodott, s felkérte a budai vezérnéli közbenjárásért. Ugyanez évben Csécsény helységét, mely Szarvaskendi Sibrik Sándor, Zsigmond és Miklós (győri lovas vezér) atyafiak birtoka volt — újra megszállva találom emlékeinkben, de a következő 1676-ik évben többől elégett. Az égés előtt 8 félhelyes jobbágy és 18 zsellér lakta. Az égés után 3 gyirmóti volt fél-helyes jobbágyot a győri káp-

¹⁾ Kelt Bécsben, májushó 17-én 1667. Eredetie Győr megye levéltárában.

talán mint elszököttekét visszavitetett, 4 elbújdosott, s csak egy maradt meg. A zsellérek¹⁾ közül 1 Libénybe, 4 pedig máshova ment, s csak 13 maradt meg. A helyben maradt 1 féltelkes jobbágnak és 13 zsellérnek összevéve, volt 7 tehene, 8 lova, 8 ökre s 12 darab tinója, mindössze 35 darab marhája¹⁾).

1681. év őszen a székesfejérvári Hassan Alai bég a szándzsákságához tartozó minden győr- és veszprémmegyei hódoltsági portától — a rendes adón kívül — egy hét alatt beszolgáltatandó 20 tallért követelt, különben füleik levágásával fenyegetvén őket. A bég levelét azonban Lajos badeni nagyherczeg a győri Végek parancsnoka Ibrahim budai főszerdárnak megküldé, kérvén, tiltaná le a fejérvári szándzsákok ily béke-ellenes követeléstől²⁾).

Felemlitem az 1663. évnél, hogy Győr megye 420 főből álló felkelő sereget állított, az 1682. évben azonban már annyira elszegényedett a megyei nemesség, hogy annak csak felét, ú. m. egy század lovast és 1 század gyalogot bírt kiállítani. A porták számának növekedése s fogyása és a nemességi felkelés terje a belálapot gyarapodása- és sülyedésének legkitünőbb tükre, hévmérője.

Az 1683. év nyarán Kara Mustafa nagyvezér Bécs elfoglalására vezetvén seregét, előcsapatjának vezére Kara Mohammed basa a Győrbe menekvő szent-mártoni őrséget meglepte, fejeiket a szerdárnak küldvén, a várt felvettette. Győr előtt némi jelentéktelen összecsapás is történt, majd a Rábán átmentek s a bodonhelyi kastély³⁾ lerontása után a Rápczán is. A nép, a merre menekülhetett, elszaladt. Győr alatt az Erdélyi magyar segédseregek maradtak, Teleky Mihály parancsnoksága alatt.

A törököknek Bécs alóli elveretése után — kik visszavonuló útjokat Mosony és Győr megyén vették keresztül — gróf Eszterházy Pál nádor felkelésre szólítá a megyét, mely levélre a megye az octoberhó 2-án kelt gyűléséből válaszolt.

¹⁾ A főbírói jelentés eredetie a megye levéltárában.

²⁾ Azonkori másolata a megye levéltárában.

³⁾ Hammer: Geschichte des osm. Reiches III. k. 732—733. l. hibásan móríczhidai palánknak mondja, mely itt soha sem volt, hanem a szomszéd rábántúli Bodonhelyen Sopronmegyében.

E levél igen élénk színekkel festi a megye ekkori állapotát, ugyanazért annak egy részét ide iktatom: az pogány ellenség hertelen és insperate Győr alá érkezvén, innéd sietéssel folylyebb is penetrálván, és az passusokat mindenütt praeccludálván, az mi népeinket is, kik akkor gróf Botytyányi uram ő nagysága táborán voltanak, kinn rekesztette, az kik közül sokan megölettettek, némelyek közülök sok veszedelmek által széllervedve vissza gyűttek ugyan, de minynyájoknak szekerei, lovai és minden tábori eszközi s hunvalói oda vesztenek; — egy része pedig az nemességnek ezen zürzarvar időre nézve az praesidiumból más helekre recipiálván magokat, ott érvén őket az pártos ellenség, hozzájuk állottak. Az mi kevesen pedig itt benn az praesidiumban vagyunk kegyelmes urunk . . . hívségében megmaradván, toto tempore obsidionis ezen végházban szükséges istrázsálásban, sánczolásban s más reparatiókban éjjelnappal szüntelen foglalatostokdunk, mind az természet szerint való ellenségink, mind pedig az pártosok ellen excurrálnunk s csatáznunk, és az passusokat örzenünk köllött, annak fölötté házainkat, mind német, mind magyar vitézlő renddel megrakván, azok miatt feles károkat vallottunk, az minthogy mai napig is az német rajtunk lévén, nem kevés alkalmatlanságinkra vannak. Az mi legnagyobb, minden gabonánk és mezei veteményink, szőleink és réteink az pogány ellenség által eltiprattattanak, elhordattattanak és elpusztítottattanak, az kik pedig közülünk az győri Újvárosban és Szigetben laktanak, azoknak az házak minden benne levő hunvalóival és házi eszközivel együtt az tűz miatt megemísztetett. Az egy kis Szigetközben a mi kevés élésre való az ellenség miatt megmaradott is, azt is az itt benn való vitézlő rend mind elhordotta és prédálta Mind ezekre nézve Nagyságodat kérjük, látván ily méltó mentségünket bennünket atyai gondviselése és protectiója alá vévén itt hon hadni méltóztassék sat.

De nem használt a megye mentegetődzése, mert a nemességnek táborba kellett szállni, azonban 100 embernél többet nem bírtak kiállítani.

1684-ben a megye már 200 emberrel vett részt Buda

ostromában, majd a téli szállásra jövő seregek pusztításainak tétetett ki, mely érdemben a nádorhoz következő levelet intézett a megye: „ezen kisdéd vármegyénk rész szerint a pogány ellenség, rész szerint penig már egynehány esztendőől fogvást ez lévén sedes belli, mind az téli quártélyon levő, mind penig a sok különféle föl- s alá járó hadak és népek miatt annyira elpusztúlt és utolsó romlására jutott, hogy az egész praesidiumon kívül levő processusokban alig találtassék egynehány otthon lakó szegény ember, az kik is nagyobb részről már koldulásokkal keresik kenyerüket“ továbbá

„Csilizközben mind pedig Szigetközben az mi egynehány házban és gúnyókban lakik még az szegénység, azokra is bizonyos horvát regimentek szállottak, az kik igen keveset vagyis semmit nem találván az szegénységnél, verik, tagolják, üzik, kergetik őket“ sat.; a nádor pártjokat fogván a főhadi tanácsnál szót emelt mellettök, s így sorsukon némi könnyebbítés történt.

1686-ban szinte a téli szállások miatt pusztúlt és fogyott a megye, s ez legjobban kitünik abból, hogy a következett 1687. évben csak 150 embert állíthatott ki, mint megyei összes nemesi hadi erőt. Ez évben Palota és Csókakő elfoglaltatott, Székes-Fejérvár pedig körülkerítettven a hódoltsági helységek végkép felszabadúltak, egyébként a síkon úgyis minden helység elpusztúlt az 1683-ik évi hadakozás s téli szállásolás alatt.

1688-ban a megye legnagyobb részét tevő pusztai és sokoróaljai járás nem állott több mint 17 (úgy mint Nagy- és Kis-Baráti, Csanak, Écs, Föl-Pécz, Kis-Pécz, Kajár, Mefő ¹⁾), Nyúl, Nyalka, Pázmánd, Ravazd, Szent-Márton, Ság, Szemerre, Táp és Táp-Szent-Miklós) mind a Sokoró hegyek aljában ²⁾ fekvő szegény faluból. Krekvitz a „*Donaustrom*“ írója is (371. l.) azt mondja: „Szent-Márton előtt egy igen nagy és sík térség, melyen azelőtt sok falu és templom állott — most pusztán áll“. Székesfejérvárnak május havában történt elfoglalása után — honnét a megyei népre 1543-tól fogva annyi inség háromlott — felszabadúlt a Dunántúl nagy része; mely

¹⁾ 1683-tól fogva települt hely.

²⁾ A győrmegyei hegyek általjában sokorói hegyeknek nevezetnek régi emlékeinkben, ennek egyes részei, magaslatai mint Ság-halom, Pannonhalma, Rézhegy, Hegyes magos, Kiáltóhegynek hivatauk.

ország rész a török uralom alatt 3 hódolatlan, úgymint Mosony, Sopron és Vas, és 4, Győr, Komárom, Veszprém és Szala nagyjából behódolt megyékből állott, ez utolsók közül Komárom és Veszprém ¹⁾ lakosság- és vagyon-állapotról nézve egyenlőn állott ²⁾. A többi megyék, mint Fejér, Tolna, Baranya és Somogy, egészen a török igájában tespedtek.

Magyarország az 1682-ik évben egyedül a következő szabad megyékből állott: Szala megye éjszaki fele, egész Vas, Sopron és Mosony megye, Győr megyének Rábán és Dunán belőli része, Komárom megyének csalóközi része; egész Pozson, Trencsin, Túróc, Árva, Liptó és Zólyom megye, Nyitra, Bars és Hont megyék éjszaki részei; Szepes, Sáros, Zemplén, Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár megyék egészen, Gömör, Abaúj és Szabolcs éjszaki részei, tehát 17 egész megye.

Hódoltsági részek: Szala megye déli része, Veszprém-megye, Győr megyének két déli járása, Komárom megyének legnagyobb része; Nyitra, Bars, Hont megyék déli részei, Esztergom és Nógrád egészen, Gömör legnagyobb része, egész Heves, Borsod és Torna megyék, Abaúj déli része, Szabolcs nagy része, végre egész Bihar és Arad megye.

A fenebbi két pontban nem említett megyék végkép a török alá vettek, s legkevesebbel kormányon sem bírtak.

Bizony csekély a tér, hol eredetiséget kereshetünk, s azért a hazának ezen sok ideig tartó megszállását figyelmébe kell ajánlanom mind a nyelvész-, mind a népismertetőknek, mert noha a tatár pusztítás s számos dúló ellenséges berontások nagy sebet ütöttek nemzetünkön, de e másfél századnál tovább tartó folytonos rombolás oly nagyszerű volt, hogy ejtett sebei beheglesztésére még gondolnunk sem lehet.

Magyarország, Erdély s a részek XVI. és XVII. századbeli, úgy Győr megyének 1649-ik évről földabráit szándékom volt ugyan jelen értekezésemhez csatolni, de az időből kifogyván, azokat egy értekezés kíséretében akarom jövőre előterjeszteni.

¹⁾ A Veszprémmegyei hódoltságról külön cikkben fogok értekezni.

²⁾ Vas s Győr megyék levéltárában levő kivetések szerint.

GYŐR VÁRMEGYÉNEK

1642. ÉVBEN

ÖSSZEÍRT SÉRELMI JEGYZÖKÖNYVÉ
A TÖRÖK ELLEN.

Nos Vniuersitas Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatus Jaurinensis. Damus pro memoria quod nobis una cum Egregiis Andrea Szombath Nicolao Radich et Georgio Bodo Judicibus Nobilium, nec non Andrea Torkos, Joanne Perezthegi Juratis Assessoribus Sedis Judiciariae huius Comitatus nostri Jaurinensis feria quinta proxima post festum Beati Pauli primj Eremitae proxime praeteritum in hoc oppido Jaurinensi pro tractan. et concluden. nonnullis rebus et negotijs huius Comitatus nostri Jaurinensis Conuentum habentibus Generalem et una constitutis, iidem Iudices Nobilium et Jurati Assessores Sedis Judiciariae dicti Comitatus nostri Jaurinensis nostrum personaliter exurgendo in conspectum nobis fideliter retulerunt in hunc modum, Quomodo ipsi ex Mandato Sacrae Caesariae Regiaeque Maiestatis et D. Domini nostri clementissimi ad peragendam Inquisitionem ad Tractatum cum Turcis instituendum necessariam per nos e medio nostri emissi, quilibet eorundem in ipsorum processibus eandem Inquisitionem peregissent, seriemque huiusmodi Inquisitionis ipsorum coram nobis exhibuerunt et praesentauerunt huiusmodi sub tenore.

Processus praefati Nicolai Radich. Difficultates et gravamina in comitatu Jaurinensi ratione damnorum per excursionses Turcarum illatorum per eosdem Nicolaum Radich Jud. Nobilium, Andream Torkos et Joannem Perezthegi in praesidio Sanctj Martini congesta. Primum et ante omnia ex pago

Tap-Szenth-Miklos

Egregij Petri Horuat coloni in Comitatu praefato nominibus et in personis personaliter comparendo Stephanus Vitez judex annorum 55, Blasius Sebeók annorum 70, Joannes Buniaj annorum 62, David Szabó 60, Anthonius Kis 60, Georgius Ach 60, Gregorius Borsos 55, Franciscus Basok 50, Petrus Kouach 45, Michael Bachi, Petrus Tathai 35, Matthaeus Beniaj 40, Ambrosius Nagi 50, Gregorius Bogdan 50, Georgius Nagy 45, Michael Petheó 32, Emericus Varga 55, Martinus Kis 32, Nicolaus Vincze 29, Martinus Olah 22, Stephanus Horuat 29, Joannes Szabo 35, Joannes Danka 60, sub strictissimis ipsorum juramentis examinati fassi sunt: Hogy mikor mi Szent-Miklost megh szállottuk bassak és bekek litire eót adora azaz portara szállottuk megh, hogi abban minket megh tartanak, de megh nem tartottanak, hanem kilencz adora azaz portara vittek feól enni ideigh. Masodszor: Mikor az biro az adot Budara bevitte, keseruen eótet az emberink az latroktul feltuen eóket, akkor eczersmind niolcz emberinket vagtak le az budai tórókók, neuzet szerint ezeket: Erdeós Benedeket, Vy Gergelt, Nemeth Thamast, Balinth Kouachot, Vathi Gyeórgiót, Nagy Giórgiót, Deshazi Istuant, Laczky Marthont; ismegh azon budaj utban ket emberinket vagtak le, ugiminth Komaromi Janost, Rosta Petert, mideón az adot uittek volna be, az budaj tórókók vagtak le. 3. mikor az keóles-aratokat el vittek Gyeór alól, akkoris egi emberunket vagtak le Ferenczi Mihály neueót. 4. Ez jelen valo 1641. eztendőben az kilencz adó azaz porta szam melle kilencz ezust tallert vettenek raitunk az tórókók melliet eo magokis bitangh penznek hinak, az szolgálatotis penigh eztendeónkint ado szamra ketszer-haromszor is megh szolgáltatatiak velünk, melliet az feieruarj bek veszen megh raitok. 5. Ensegúnkeót aztis mondhattiuk, hogy az barsoniossi feóldról egyszersmind

hat eokrúnkeót uittek el az tórókeók. 6. Eztis mondhattiuk, hogj vgian ezen eztendeóban az spahiank Budarul az pribe-
ket az tórókeók reank küldöttek, es az birankot, eskúttin-
keót az chepkeuel halakra verette, es annira jutottunk, hogy
júuendóban megh birot sem valazthatunk, hanem el kell
puztuhnunk kegyetlenséghe miatt; ismegh tudgiuk aztis, hogj
ezen eztendóban ket izben az marhat Gyeór alól el uittek az
tórókeók, de meni volt szam szerinth nem tudgiuk, es ugian-
akkor embereket is uittek el. 7. Eztis mondhatiuk, hogy tud-
giuk Sibrik Pál vramnak faluiat Csecsent az tórókeók elrab-
lottak es egettek holdulatlan falu leuen, ferfiakat, aszoniokat,
gyerekeket mindenestül el takareituan rola marhaiokkal
egyíút. Az szerinthis Pathonat. Tudgiuk aztis, hogj Szent-
Marthon alól az marhakot el uittek az tórókeók rabokkal
eggiút, az szerinth Csesnek alolis rabokat es marhakot vittek
el, az praedikatortis felesegestül. Tudgiuk aztis, hogj Lazi
Bank es Gyeómórú az tórók nagy kegyetlensége miat el puz-
tultanak.

Ex possessione Mezeo-Eórs

prouidi Franciscus Kondor iudex annorum 48, Emericus
Chitsai 55, Joannes Tott 70, Valentinus Szabo annorum 46,
Matthias Sós 55, Georgius Sebestien 48, Andreas Kuthasj
60, Michael Kis 38, Georgius Somogi 60, Michael Repas
35, Stephanus Kechkemethy 60, Michael Balogh 50, Ste-
phanus Varga 50, Petrus Szaszi 52, coloni eiusdem domini
Petri Horuat, sub strictissimis ipsorum iuramentis examinati.
fassi sunt: Mideón Mehemet aga Zain és Muzthafa Zain Szekes-
Feieruarban lakozo vrunk leuelet adtanak, akkor 300 forintra
summaltunk az minth leuelünkbul kiteczik, attunk 60 pint
vaíat, egj cseóbeór ih-saitot; negiuen napigh valo fú-horda-
tast, annakfólótte mideón az tórók csaszarnak hada lenne,
akkor tartoznank ket kocsit eles ala adnj, Eót pusztarúl szaz
forintot. Az meniucl adonkat feóllieb uerte az spahiank, ez
szerinth vagion: mostan adunk az summan fólliúl 50 szek-
er fat, 50 szek-er szenat, azert miuel hogj az summakon fólliúl
leuen nem akartuk megh adni, akkor uet Betszerzain 25
tallert birsagul raitunk. Annakutánna Kár Ali tiz ref karasiat
birsagul uet rajtunk. Csaszar szamara kertek 5 szal fat Bu-

dara, melliet mi megh uittünk uolna, noha nem tartoztunk vele, de mindazaltal az fujert tiz tallert vett raitunk az fejeruari mostani Olaj bek Malosj Memhet aga azon kívül minden szal fahoz ket tallert vett. Eölbeó neveó puztankrul az előtt adtunk 20 forintot eztendónkint, de most 25 tallert ker, egi vago tehenet, tauali attunk tallert 20. Ez előt tartoztunk 40 napi fuhordással, avagy akarminemű munkalodással, de mostan 80 napi szolgálatot vesznek raitunk; ezt Betszerzain es Kár Ali cselekettek. Az el mult ezten dóbenis falunkbul negi csepleó holdulatlan embereket uittek el az törókók; ki ki változot nagi sarczon, ki megh mostis oda vagion, vgianakkor taiban mostani gonduiselönkeót Kovats Gyeórgiót holdult embert falunkbul el uittek, kit nagi faratsaggal es keóltseggel 140 forintigh hoztunk ki, es 70 tallert ereó louatis el uittek. Vgian az taiban szenth-marthoni barbelt es keózúlunk egi asszont vittenek el, kitis sok keóltseggel hoztunk ki, e mellett nalunk lakozo Szaz Lórincket falunkban le uagtak, tudgiuk aztis, az gyeóri keóles-arataskor Gyeór alol 1500 török szamtalan sok embereket, eókreóket, teheneket, ihokat falunkon altal menuen el uittenek. Tudgiuk aztis, mideón 500 török Sibrik vram faluiat Csechent el rablotta, egette, nepet el uitte es le vagta, sokat keózúlók eókrókkal, tehenekkel, louakkal es ihokkal egiút; holdulatlan falu leuen, kiuanta, hagi megh holdulion; ez szerint Pathonat megh rablotta, nepet kit le vagott, kit penigh rabsaghra vit belóle, mindenfele marhaiokkal eltakareituan onnet az megh nem holdulasert. Tudgiuk, hogy Szenth-Marthon alol, Csesnek alól sok szama nekül embereket el kaptak es rabsagra vittek, es leis vagdaltanak keózúlók mindenfele marhaiokat eginéchain izben el uittek. Keóles-aratas után Gyeór alol eginéchain izben embereket, eókreókeót, teheneket, ihokat uittek el az törókók, nem igen regen Vas Dinnienel negi kathonat vagtak le az törókók, kikben magunk is temettünk el. Eölbeónel gyeóri Zaka Gergelt le vagtak; tudgiuk aztis, hagi Acsnal es Igmandnal 24 gyeóri kathonat vagtak le. Eórsi holdult aszont harmadnapi gyermek-agiast eluittek, kit nagi keóltseggel es faratsaggal hozthanak ki. Tudgiuk, hagi az 1641. eztendóben holdult falut Csanakot el puzteitottak, Bankot annira niomor-

gattak az eleót valo eztendóben, hagi megh szegenieduen, most sem épülhet megh, Szapari Palt nemes embert maga joszagaban Borban le uagtak, feieruari bek maga is veleken sok szamu törókkal. Tudgiuk aztis, hagi 1641. eztendóben banai polgart Szirczy Ferenczet holdult embert marhaiaual, penziuel egiút Gyeór alol az törókók el uíttek, es sok faratsagh utan nagy keóltsegre bocsattak ki, azzal sem elegeduen, hanem hogy nagy-barathi Berkes Andras bizonsagot tett Szirczi felól, az törók spahia 70 ezüst tallert vett raitha. Tudgiuk aztis, hogy nemai holdult falu az töróknek kegyetlensege miat eztendó-kint adojobkat föllieb veruen, megh nem alhatta, hanem el puztult es mostis puztha.

Ex possessione Tap.

Joannes Jakab annorum 60, Andreas Varga 60, Benedictus Fazekas 35, Stephanus Kovach 75, Gregorius Kovach 38, Benedictus Pocze 50, Stephanus Tanczos 33, Georgius Czakaj 65, Valentinus Varga 60, Michael Keóréóssy 60, Nicolaus Borsos 50, Georgius Pinther 40, Stephanus Molnar 44, Joannes Tott 45, Jacobus Tot 50, Stephanus Geózi 31, coloni Reuerendorum Patrum Jesuitarum Collegij Societatis Jesu Jaurinensis et pupillorum condam Virgilij Bekaria, sub strictissimis ipsorum juramentis examinati fassi sunt: Hogy annak előtte az chaszar munkai volt 7 porta, immar tiz portara vertek, azelőt 7 gialoggal tartoztak, most tizet kernek; lett ez summa-feóluetes 1639. eztendóben, meliben az csokai kut-asasban veszet egi emberunk, meghis uiobban azon eztendóben megh vettek raitunk az csaszar munkaiat. 1641. eztendóben az mi igaz csaszar munkai voltna igazan megh szolgaltattuk, azon kiueúl vet raitunk ket szekeret, tiz gialogot, kikert küldóttunk ket szekeret tiz napi szolgálatra, azon kiueúl vet raitunk tiz ezüst tallert, melliel nem tartoztunk, ker-tenek 5 szal fat, az csaszar munkaiaban semmiben tuttak. 1639. keólleót adnunk az csaszar miuen kiueúl 2 szekeret, három gialogot tiz napigh Budara kiuel nem tartoztunk volna. 1630. Az meni szeker faual es szenauual az summaban tartoztunk, mindeniket tizzel verte föllieb, 80 pint vajjal tartoztunk, 100-at uesten raitunk. Summan kiueúl tiz napi szantast veszen raitunk, kovachot miatta nem tarthatunk, aztis beki-

uannia azzal sem tartoznank. 1640. kert raitunk ketszer kotsit, melliel miuel nem tartoztunk, hogi megh nem attuk, vet raitunk f. 19 d. 50 birsagul, ezt is az igazsagon kívül vettek rajtunk. 1641. vett raitunk az török egy vago ökröt, meliliet 9 talléron vettünk.

Annakelőtte két mérő szilvával és dióval tartoztunk, most immár az két felet nyolcz mérőre verték summankon kívül, sőt az midőn könyörgéssel mondgyuk, hogy ne cselekedgyenek így velők, mert elpusztul az falu, arra úgy felel: pokolban, ugymond, fejetek, akár hova menyinyetek. Tudgyuk aztis, hogy Sibrik uram faluját Csecsent elrablotta és fölégette, népet kit rabságra vivén minden marhájokkal együtt, kit penig levágván. Laki Miklós ihait Győr alól elhajtották. Kis András fiát és marháját elvitték Győr alól. Csesznek alól is embereket elvittek és le is vágtak, az prédikátort is feleségestül elvitték, marhájokat száma nélkül elhajtották. Tudgyák aztis, hogy azelőtt való esztendőben Banánál 24 győri katonát levágtanak, ez taval Császárnál 24 hajdút vágtak le, 1641. esztendőben Kis-Barátin Fejér István nevő győri katonát levágtak, Győr alól sok számtalan népet, ökröket, teheneket, ihoikat, az köles-aratáskor elvittek, annakutánna való esztendőben is mind ez ideig sok embereket és marhákat vittek el Győr alól. Tudgyák, hogy Csecsent és Patonát az török rablotta és égette el, embereit kicsintől fogva nagyig marháival együtt elvitte. Tudják, hogy Nyalka török miatt pusztult el.

Ex Sokoru-Kajar

Adamus Cseper annorum 45, Judex Emericus Balog 65, Emericus Kántor 59, Joannes Tolnai 44, Franciscus Nagy 42, coloni reverendissimi domini Michaelis Kopcsányi, episcopi Sirmiensis et abbatis de Bakonbel, sub strictis ipsorum juramentis examinati fassi sunt, hogy Fejérvárott lakozó spahiákok Halid aga az menyinyiben megalkutt vele, melyről levelet is adott, 1621. esztendőben 30 szekér fában, abban meg nem tartván, 50 szekér fára verte föl, melynek 15 esztendeje, ez mai napig is úgy veszi meg tülök. Ugyanakkor 40 szekér szénában végezett volt az török ut li vele, de azt is tizzel folylyebb verte. Az előtt 6 porta adójok volt, az császár deákja

tiz portára verte föl, kit most is megvesznek 4 esztendeje. Szokásunk és törvényünk kívül 5 esztendő alatt vitettek Budára két ízben öt-öt szál fát, 32 singest, azzal sem elégedvén fejérvári Veli bék, az öt gerenda mellett tíz tallért vett, melyet maga is az török bitang-pénznek nevez. Az iskolabeli deákokat 4-et vittek el, egyiket 200 tallér sarczon bocsátották ki, az ketteji most is oda vagyon, az negyedik kiszabadult, hozzánk való deákok voltak. Enessei, patonai, csécsényi rablást és égetést per omnia fateálylyák, mint az örsiek. Tudgyák, midőn az páp(óczi)aiakat és győri embereket is velek együtt az szemerei útban elfogták, és némelylyeket le is vág-
tak. Tudják azt is, hogy 1641. esztendőben Szent-Lukács-nap tájban Mérges alól embereket, ökröket, teheneket, lovakat elvittek az törökök. Kis-asszony nap tájban Enesei Balást ezen esztendőben az szemerei harasztban fogták el, azon idő tájban ugyanott egy hajdút vág-
tak le és egy katonát fogtak el. 1641. tudgyák, hogy Csanak az török kegyetlensége miatt pusztult el, ugyanakkor Kis-Barátn Fejér István győri katonát levágták. Tudgyák azt is, hogy az köles-aratáskor Győr alól sok számtalan embert, ökröket, teheneket és ihokat vittek el, annakutánna is minden esztendőben sok mód nélkül való csatázásokat emberek és marhák elvitelét és ezen 1641. esztendőben embereknek és teheneknek s ihoknak elvitelét tudgyuk.

Ex possessione Écs

diversorum dominorum et nobilium coloni, signanter vero Petrus Puskás annorum 45, Andreas Varga 36, judex Michael Maroka 60, Georgius Sánta 32, Gregorius Szabó 59, Joannes Szappancsi 66, Simon Nagy 55, Georgius Németh 32, Andreas Szeniczai annorum 40, Joannes Eke 60, Benedictus Szalai 60, sub strictis ipsorum juramentis examinati fassi sunt, hogy Szabó Gergely bíróságában, kinek 7 esztendeje, Ali rez ening Fejérvárra birta őket, az végezett summájokon kívül, midőn egyszer egy kocsit nem adhattanak volna, 15 forintot vett rajtok kocspénzt, annakutánna való urak is vagy mennek táborban vagy máshová, ha nem is, de mindazonáltal annuatim az kocsiért 20 forintot vesznek rajtok, holott nem tartoznának vele; annakelőtté attanak egy öt forintos vágó

tehenet, most immár minden esztendőben 15 forintot veszen rajtok. Ez idén is summájokon kívül búzát, árpát, kölest, 15 méröt vett raitok, egy kocsiért, hogy nem adhattanak, 12 forintot vett az Salu bassa rajtok, az csahuz járáskor is fl. 3, malomkö vitelre és egyéb szolgálatra valamit meggondol reá hajtja őket. Panaszolkodnak az mostani Salu bassára, hogy egy nalok lakozott rossz ember miatt, kinek az török az ő hírek nélkül marhákat adott volt, melylyel elszökött, azért két écsi embert megfogván, vasazta sanyargatta és 500 ezüst talért vett rajtok, az marha árát, mely dolog mellett azonkívül 125 forintot költöttek el. Tudgyák, hogy az idén kikeletkor az törökök Kis-Barátin győri katonát Fejér Istvánt levágták, Szabó Mátyást győri embert elvitték, az győri köles-aratáskor tudgyák, az mind oda föl az többi annakutánna is minden esztendőben sok embereket és marhákat is vittek el az törökök. Tudgyák azt is, hogy ezelőtt circiter 3 esztendővel fejevári bék hadastúl följüvén, Pirithi Imrét győri katonát Varsányban levágták, Szemerénél egynehányszor győriekeket levagdaltak és pápaiakat is ugyanazon útban. Tudgyák, hogy Szent-Márton alól Kapitánné öcsését s más embereket is, és marhájokat sokszor elhajtották. Csanak, Kis-Nyúl, Káptalan-Nyúl, Nyalka, Bánk, Lázi török miatt elpusztultak. Tudgyák, hogy Patonát, Enesét, Csécsént az török elrabolta és égette, népét kit levágott, kit penig elvitt mindenféle marhájokkal együtt, hogy holdulatlan faluk voltak. Tudgyák azt is, hogy győriekeket egyszer 22, másszor 24, és azután Ölbönél is 4-et levagdaltak, az örsiek gondviselőjét és egy örsi asszonyt is elvittek Örsről, kit sok költséggel és fáradtsággal hoztak ki. Lázi és sági asszonyokat szent-mártoni szülőkből, holdultak lévén, elkapták. Tudgyák, midőn szent-miklósiak bírójokat, nyolczan az adójokat Budára kísérték volna, nyolcz polgárt vagdaltak le a törökök. Csesznek alól sok számú népet, prédikátorjokat feleségestül elvitték, és mai napig is rabok, marhájokat hasonlóképen. Tudgyák, hogy Szapári Pált nemes embert maga jószágában Borbán levágták, ugyanaz tájban Tápon 4 győri katonát vág tak le aratásokban. Némát elpusztította az török. Ászárrul Szicsy Pál szolgálját István deákot elfogták.

Ex possessione Ság

Joannes Porkoláb Judex, Petrus Varga, Georgius Pinther coloni Generosae Dominae Susannae Orozthoi jurati et examinati fassi sunt. Tudgyák az köles aratáskor való rablást és emberek levágását és elvitelét, ut supra az örsiek. Tudgyák azt is, hogy Dunán által menvén Lélt megrabolták, Czakó Pált rabságra vitték. Az Ete pusztáján Ács táján 24 győri katonákat levágtak. Tudgyák, hogy az nyúli határrul győri ember Salamon András marháját, szent-iványi földről azonkívül száz számú marhát győriekét, ismég Laki Miklós ihaít, Pálffy István, Török Farkas és János ökreit, teheneit tavali esztendőben elhajtották. Szapári Pált Borbán ievágták. Száz Lörinczet holdult embert Örsön levágták. Tudgyák, hogy Patonát, Enesét, Csécsént elrabolták, égették, embereit mindenféle marhájokkal együtt elvitték, elhajtották. Ugyanakkor Fábían Benedeknek győri katonának fejét vették. Tudgyák aztis, hogy Szent-Márton alól Baronyai Pétert, Keresztes Istvánt, Baronai Dávidot, Kápolnai Mártont feleségestül, gyermekestül, Olasz Mártont és egy sági asszont is szőlőbül elvitte nek, ugyanakkor utokban 24 hajdút, item az szőlőhegyen Mészáros Györgyöt levágták. Lázi asszont kettőt elvittek. Az szent-mártoniak marháját egynehányszor elvitték. 1641. Kis-Barátin Fejér Istvánt győri katonát levágták, ugyanakkor 3 rabokat vittek, és Pátkáról kajári scholabeli deák ifjakat vitte nek el. Ezen esztendőben az szemerei harasztban győri embereket elfogtak és le is vágtak. Csesnek alól embereket, prédikátorjokat feleségestül, kik most is rabok, és marhájokat sokszor elkapták, ugyanonnét Mészáros Istvánt, Nagy Lörinczet, Nagy Imrét, Hegedüs Mátyást és Kutasi Mihály szolgálkocsisát levágták és lovaik elvitték. Tudgyák, hogy az veszprémi kapitánynyal sok fő vitéz hadnagyok és vitézlő népek, az török kilesvén, levágtattanak. Annakelőtte 3 porta adójok volt immár egyel folylyebb verte az török urok. Čsanaknak, Némának, Nyalkának az török miatt való pusztulásokat jól tudgyák. Summáiokon kívül sokszor Budára császár számára fát vittetnek velek.

Ex possessione Szerecsen

Michael Varga Judex, Georgius Ferenczi 44, Paulus Vég 32, Adamus Vas 40, Petrus Varga 35, coloni Illustrissimi Domini Comitis Ladislai de Csák, jurati et examinati fassi sunt: Az mi az töröknek Győr és több hozzá tartozandó véghelek alatt való csatázását, rablását, égetését és egyéb gonosz tételeket illeti, hasonlóképpen valják mint az szent-mihályiak. Tudgyák, hogy Bethlen Gábor rebelliója tájban fejevári Saban aga spáhiájok lévén fl. 90 volt summájok, az meghalván szállottak fejevári Cseri passa Hozman spáhiára, az ki adójokat verte fel ad fl. 200, fával szénával 30 szekérrel tartozván, vajjal 30 pinttel, mindenfélét 5-tel verte folylyebb. Az ki nem szokás, hét szál gerendát vitetett vele, és mindenik mellé egy-egy ezüst tallért veszen rajtok, summájokon kívül az Somogybol 30 kila árpát hogy vigyenek kíványnya tülök, ha az fát vagy szénát meg nem vihetik, minden szekér fáért egy forintot. Egy szénáért 120 pénzt veszen rajtok, az tallért csak 120 pénzért veszik el tülök.

Ex possessione Gyömörő

Judex Stephanus Kovács Egregii Blasij Achadi colonus annorum 61, Michael Pölöskej Generosae Dominae Judith Csabi coloni, jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák ezen fatensek, hogy Győr és több végházak alá gyakorta sokad magokkal az törökök csataképen nyilván ütöttek, emberbeli és marhabeli sok károkat cselekedvén. Tudgyák azt is nyilván, hogy Csécsényt 1635. esztendőben holdulatlan falut, néppel és marhákkal bevelkedőt, akarván meghódítani, elégette többül, népet pedig kicsintül fogva nagyig kit levágott, kit rabságra vitt minden marhájokkal egygyütt, hasonlóképen cselekedett Patona és Enese nevü holdulatlan falukkal az egy égetésen kívül. Tudgyák azt is, hogy midőn adójokban tallért akarnak adni, csak 120 pénzért veszi el az török az tallért, hogy ha pedig apró pénzt akarnának adni, egy tallér számban 150 pénzt kíván, az ki igen nagy kárára, vagy az holdaltságnak,

Ex possessione Homoród

diversorum dominorum coloni, Judex Andreas Varga 50, colonus Egregii Francisci Teveli, Joannes Török annorum 40, colonus Egregii Casparis Poki, jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák az törököknek sok izbeni csatázásokat, rablásokat, égetéseket, Győr és hozzá tartozandó véghelyek alatt, és hasonlóképen fateálják, mint az praecedens fatensek. Tudgyák azt is, hogy adójokat és summájokat az menyinyivel ezelőtt husz esztendővel volt, 15 szekér fával folylyebb verték, az tallért pedig summájokban csak 125 pénzért veszik el. Tudgyák azt is, hogy Csanakról holdult falurul budai törökök két ifjú legényt vittek el, és 24 forintért bocsátották ki az fogságbul.

Ex possessione Koronczó

diversorum dominorum coloni, Judex Stephanus Csiszár 35, Egregii Martini Ölbei, Stephanus Pacza 50, Egregii Petri Jegasics, Stephanus Rosta annorum 60, capituli Jaurinensis coloni, jurati et examinati fassi sunt:

1626. esztendőben győri köles aratáskor sok számu embereket és egynehány ezer marhájokat az törökök elvittek, jól tudgyák.

Csécsényt 1635. esztendőben nagy roppant és holdulatlan falut az török elégette, rabolta, népét kicsintül fogva nagyig kit levágott, kit elvitt mindenféle marhájokkal együtt, jól tudgyák. Tudgyák azt is, hogy Bana és Igmand között győri 22 katonákat vágtak le, annakutánna való esztendőkben is mind ez ideig jól tudják, hogy számlálhatatlan sokszor Győr és egyéb hozzá tartozó véghelyek alá csatázván az törökök, sok emberbeli károkat tettenek nagy számú marhákot mindenszer elhajtván alolok. Az mi az adójok dolgát illeti, tudgyák, hogy midőn az falut megszállották volt summájok fl. 16, azután az Olaj bék ad fl. 30 verte föl, azután Ali spáhia ad fl. 60 és 10 mérő búzára és 10 szekér fára verte föl. Ismét csak hamar időn ad fl. 100, gabna mérő 16, szekér fa 16, vaj pint 25, verte adójokat. Ezek után Juszup és Alli spahiák hat adóra,

azaz hat portára verték föl, summájokat 160 forintra, gabna kila 32, zab kila 32, vaj pint 45, 40 szekér fa és 40 szekér széna. Az birákot és polgárokat mód nélkül kalodázza, vereti, kik közül most is betegek miatta, épületre való fát kíván és minden szálfá mellé két tallért veszen rajtunk, ki miatt rövid nap elpusztulnak.

Ex possessione Szemere.

Diversorum dominorum pagus. Judex Andreas Tott annorum 60, colonus Generosae Dominae Elisabethae Balásffy relictæ condam Martini Angrano, Mathias Nemes annorum 55, colonus relictæ viduæ condam Andreae Vasarheli, Paulus Nagy annorum 32, colonus relictæ condam Andreae Rumi, Albertus Somogyi colonus Egregij Martini Ölbei annorum 60, Demetrius Márthon annorum 41, colonus relictæ condam Michaelis Kuthassi, jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák, hogy adójokat 30 forintal verték folylyebb, ezelőtt két adó szerrel tartoztanak, most immár penig minden idén 6 akó bort veszen rajtok. Ez idén 8 szál épületre való gerendát és 10 ezüst tallért vett rajtok. Az tallért adójokban 120 pénznél folylyebb el nem veszi, apró pénzt penig fl. 1 d. 50 kér egy tallér számban. 1626. esztendőben Győr alól az köles aratáskor hogy elvitte az népet, 1631. esztendőbeli katonák levágását is Ács és Bana között tudgyák ut supra. Hasonlóképen Csécsén, Patona és Enesse elrablásit tudgyák, mint az oda föl examinált bizonyságok.

1639. Szokoru-Kajárrul holdult faluból azon falubeli 4 deákot elvittek, kik közül most is oda vannak. 1640. esztendőben tudgyák, hogy az győri Sokoru szőlőhegyet megütvén az török, rabokat vitt, és le is vagdalt az győrieikben. Császár nevű falu határban egygyütt járatbelieket 24 hajdút levagdaltak. Szemerénél egyszer 5 embert, 2. három holdulatlant, 3. három holdult embereket levagdaltak. Egy simegi katonát és Marczaltövi Miklósnak 3 szolgáját vágták le Szemerén.

1641. Mérges alól 3 embert és egynehány lovakot elvittek. Fejér István Győri nevű katonát, és mást egy győri hajdút Kis-Barátin levágtak.

Ex possessione Fölpecz

diversorum dominorum, Paulus Takács Judex annorum 35, colonus Stephani Somogyi, Martinus Pintér 42, colonus Blasij Acsádi, Paulus Nagy annorum 53, officialis Egregii Blasij Acsádi, Benedictus Görög annorum 50, nobilis Michaelis Kisfaludi, Joannes Tóth annorum 39, colonus nobilis Nicolai Radich sub strictis ipsorum iuramentis examinati fassi sunt: Tudgyák, hogy midőn valami kevés idővel az előbbeni fejérvári béknek az fölpécziek az adót későbbben atták volna, megharagudván reájok, 5 lovas törököt küldött reájok az végre, hogy levagdaltanak benne, az minthogy Görög Benedekre akadván, fejét és kezét vagdalták, az mellett 2 holdult szolgálgyermeket is vittek el, melyeket 12 forint sarczon bocsátottak el; tudgyák azt is, hogy az mostani bék előtt való török urok ez fölpécziek szokott árendájok fölött 120 forinttal verte föl árendájokat, az minthogy az mostani bék is megveszi; tudgyák azt is, hogy győri és több végházak alá gyakorta csatáztak, feles marhát alolok elhajtván, Győr alól sok számú népet köles aratáskor vittek el rabságra. Bana és Ács között 24 győri katonákat vágta le, ezen kívül 18 katonát Ölbönél levágtak és Császár s Bér között harmadéva 24 hajdút levágtak. Tudgyák Csanak pusztulását is, hogy török miatt lett, hasonlóképen Bánk, Gyömörő és Vanyola, mivel adójok fölött is sok szolgáltatásra kényszerítették. Az sokoru-kajari deákokról is tudgyák ut supra. Tudgyák, hogy ez idén Kis-Bérenél 13 hajdút vagdaltak le Csécsén, Patona és Enese pusztulását is tudgyák ut supra. Tudgyák, hogy Laki Miklós győri katona ihait is elvítették. Szemerei harasztban Enesei Balást elfogták, egy győri hajdút levágtak, az adóban garast el nem veszen, tallért 1 forintért és 15 pénzért veszi el, az aranyat fl. 1 d. 80.

Ex possessione Kis-Baráti

Valentinus Német Judex annorum 42, Martinus Körmendi 62, Michael Káldi 33, Matheus Báthor 73, coloni Spectabilis ac Magnifici Domini Stephani de Hédervára sub strictis jura-

mentis fassi sunt. Tudgyák, hogy az falunak megszálleíthatásának és szabadságának kitelése után elkezdvén 40 forintrul való adót, melyben megalkudtak akkorbéli spáhiájokkal ez mostaninak apjával, mely summában meg nem tartván csaknem esztendőnkint verték folylyebb adójakat, úgyanynyira, hogy már most szintén 150 forintot adtak, az mellet azelőtt bort sem adtak tiz esztendővel, azután 2 akót kívánván, meg köllött adni, most pedig 5 akót kíván az veszprémi akóval, az mely teszen ur. 7 $\frac{1}{2}$. Annak fölötte azelőtt hol 10 hol 15 pint vaját attunk, most már 80 pintet is teszen, az mennyit veszen rajtunk, az adóban pedig midőn egy tallért 150 pénzben akarának adni, az megírt módon veszik be, az mint az előbbeni bizonságok valják. Csanak pusztulását is tudgyák ut supra az bizonságok. Tudgyák azt is, hogy győri végház alól az kertekből és mezőrül gyakorta feles marhát és népet vitt el, az több végvárok alatt is emberbeli és marhabeli sok károkat tettek, kinek számát nem is tudják. Tudják azt is, hogy Bana és Császár között az győri katonákat levágták, Igmánd és Acs között 24 hajdút vágtak le. Tudgyák azt is, hogy Csécsént, Pátónát és Enesét az fölül megírt módon elrablották. Tudgyák azt is, hogy az köles aratókat Győr alól elvitték. Annak fölötte holdult embert mezőben, akar faluban kapván, azt fogságban magokkal elvitték a rablók, nagy váltságón szoktak menekedni az kik menthették magokat; az mint az győri mezőben az köles aratókat elvitték és kis-baráti holdult polgárt Varga Pétert megfogván 40 forinton bocsátották el. Az mellett midőn Banai Sirczi Ferenczet holdult embert győri végház alól marhástul elfogván, maga mentségejért és holdult állapotját akarván megbizonyítani, Berkes Andrással az fejevári Veli bék behivatván reá kérdvén Sirczi Ferencz dolgát, és midőn oly vallást tett volna felőle, hogy az megnevezett Sirczi Ferencz holdult ember volna, legottan megnevezett Berkes Andrason birságul 70 tallért vett. Tudgyák, hogy az szemerei haszton győrieiket, pápaiakat levagdaltak és el is fogták. Tudgyák, hogy Bana táján koronczai holdult embereket levagdaltak. Szapári Pál halálát is tudgyák ut supra. Tudgyák, hogy ez idén falujokban győri katonát Fejér Istvánt levágtak, az mellett ugyanakkor négy győri embert vittek el. Tudgyák az csanaki hegynek megütését is szüretkor ut supra.

Ex possessione Csanak

Gregorius Kulcsár Judex 60, Michael Nagy 40, Stephanus Gömböcz 45, coloni Reverendissimi Domini Matthiae Pálffy Archiabbatis S. Martini Sacri Montis Pannoniae sub solitis ipsorum juramentis examinati fassi sunt ut sequitur. Az török csatázása és rablása felől mint az kis-barátiak. Az mellett tudgyák azt is, hogy az egész holdults~~ok~~ sokat szenved az adóban való summának leszolgáltatásokban, és károsodnak, hogy az pénzt az mint supra veszik tőlök. Holdult embert is és nemcsak holdulatlant szoktak elfogni és nagy sarczon bocsátják el, az mint Földes János nevű holdult embert az Csanak hegyről elfogván, kinek szüretben mult esztendeje, 63 forint sarczon bocsátották el; tudgyák azt is, hogy midőn valamely török kereskedésnek okáért akarmely zálog nélkül való szegin igyefogyott avagy csalárd embernek nagy áron hitelben is föladván marháját, s az elszökvén marhástul pénzestül az falunak nagy romlására, az falun veszik meg az törökök, az holott az olyan igyefogyott ember lakott, az mint az écsiek is 600 tallér felé fizettek az töröknek, rablással fenyegetvén őket, nem tekintvén holdultságokat.

Ex possessione Gyirmót

Stephanus Szabó judex 50, Gregorius Bencze 55, Stephanus Lanthos 45, coloni capituli Jaurinensis sub solitis juramentis examinati sunt. Tudgyák az törökök csatázását, rablását, égetését és puszteitását per omnia mint az kis-barátiak fatealtak. Tudgyák azt is, hogy annakelőtte 18 esztendővel, az midőn summájok 130 forintba, 30 szekér szénába, s 28 szekér fában volt volna, annakutánna kevés idővel summájokat 170 forintra, 44 szekér szénára, 30 szekér fára verte föl summájokon kívül, kocsit kér tőlünk, meg nem adván, 10 tallért és többet is veszen rajtok, két szál épületre való fáért 8 tallért vett rajtok, Szabó Istvánnak 40 számú lovát, Péter Balázs lovaival egygyütt ezelőtt 4 esztendővel elhajtották, és nagy summa pénz-váltságon bocsátották el az lovakat.

Ex possessione Nagy-Baráti

Gregorius Vépi iudex 32, Stephanus Herczeg 28, Benedictus Kis 35, Reverendissimorum Archiabbatis S. Martini S. Montis Pannoniae et Praepositi de Csorna coloni sub strictis juramentis examinati fassi sunt. Az töröknek rablásokat, csatázásokat, égetéseket, pusztításokat excepto Paulo Szapári hasonlóképpen fateálylyák. Azonkívül az elmúlt esztendőben ezen falubeli emberek közül, kinek dolmánynyát, kinek lovát elvivén, nagy költségen váltották vissza, az mint vissza kérhették.

Ex possessione Kis-Pécz

Gregorius Pintér 55, colonus dominae Relictae cōdam Georgii Sztetzer, Stephanus Ferenczy 40, colonus Jacobi Megyeri, Petrus Balogh 48, colonus Ladislai Ásványi, Joannes Literati colonus Blásij Acsádi annorum 50. Kivéven az Szapári Pál és az koronczói holdult ember levágását, hasonlóképpen fateálják az török rablását, csatázását, égetését, mint az kis-barátiak. Tudgyák az 4 holdult scholabeliek, deákok elvitelét is Kajárrul, annakelőtte 190 forint s vég morvai posztó volt adójok, e mellett 30 pint vaj, 30 szekér fa, most penig készpénzül 300 forintot veszen summa adót rajtok, 40 szekér fát, 52 pint vajat, az mely téssen budai pintet circiter 75.

Ex possessione Ravazd

coloni Reverendissimi Domini Archiabbatis S. Martini sub juramentis examinati fassi sunt. Tudgyák azt, hogy az török hatalommal egy falut sem holdultatott meg az zsitvatoroki végezés után, adójakat egy adóval azaz portával verték folylyebb, summájokon kívül Budára, Fejérvárra szekérrel szolgáltatták, és ezen kívül is kértén kérnek szekereket tülök, nem adván 4 és 5 talléron bünteti őket. Patona, Enese és Csécsén elrablásit tudgya, mint az oda fel való bizonyságok. Az frigy alatt Varsányban Piriti Imrét győri katonát megölték; tudgyák, hogy Győr alól egynehány izben mindenféle marhát emberekkel egygyütt elvittének. Magok falujokbul Bajusz Gy.

fiát más 2 gyermekkel egygyütt elfogták. Tudgya, Szapári Pált az maga jószágában levágták, az tallért 120 pénzért veszi el tülök, apró pénzt 150 pénzt egy tallérért, az garast el nem veszi. Csanak, Nyalka, Néma pusztulását jól tudgyák, Bana és Ács között az 22 győri katonákat, Igmány és Császár között az 24 hajdukot hogy levágták jól tudgyák. Szent-Márton alol és Csesznek alol, hogy sokszor embereket és marhákat elvittek jól tudgyák, azt is tudgyák, hogy az győri köles aratáskor sok számu népet és marhákat elvittek.

Ex possessione Pázmánd

Reverendissimi domini Archiabbatis S. Martini et Matthiae Törös, Praepositi S. Salvatoris de Papocz coloni sub solitis juramentis examinati fassi sunt: Hogy az spahiájok Fejérvárban Kurtali Cseri bassa, Csokaban Ibraim aga, Budán Mehemet Fendi és Memhet aga. Tudják, hogy annakelőtte summájok 150 forint volt, immár azt is 50 forinttal verte folylyebb. Császár adója azelőtt 40 frt volt, azt is 15 forinttal verte folylyebb. Fapénzt tiz tallért veszen rajtok, az tallért 105 pénzért veszi el tülök. Aprópénzt penig másfél forintot egy tallérért, az aranyat 180 pénzért veszi el. Egy korban 25 számu ökröket elhajtottak, kiket ki nem adván, oda vesztek. Summájokon kívül sok mód nélkül való szolgálattal sanyargatja őket, veri, tagolja és tömlöczözi, ki miatt kevés idő mulva pusztulniok kelylyetik. Csécsén, Patona és Enese rablását az szerint tudgya, mint az oda fel való bizonságok. Az köles aratásra való győri harcztot is tudgyák ut supra. Ugyanakkor Szent-Miklósi holdult embert utytyában levágták, az szent-miklósi bíró késéröket ad az budai utban levágtanak. Szapári Pál halálát is tudgyák ut supra. Tudgyák, hogy Czoncezónál 18 katonát levágtanak, Szent-Márton alol egynehány izben embereket elvittenek és le is vágtak, elhajtván marhájakat.

Ex oppido Szent-Márton

Georgius Takács Judex annorum Andreas Fodor, Joannes Polgár, Matthias Tót, Franciscus Somogyi, Michael Csécsényi, Michael Mogyorós, Michael Tot, Georgius Rosta, coloni Reverendissimi Domini Archiabbatis S. Martini sub solitis jura-

mentis examinati fassi sunt in hunc modum ut sequuntur. Tudgyák, hogy midőn Szent-Márton városát megszállották, summájok 20 forint volt, fa széna 22 szekér, most immár 80 forintra verte fel summájokat, 40 szekér fa és széna, 15 pint vaj, 15 mérő buza, 15 mérő árpa, holott azelőtt csak 2¹/₂ volt. Egykorban kéremésképpen kért fél akó bort ajándékon, immár 4 akóra verte föl, és ha nem terem is, pénzül megveszi. Tudgyák, hogy Szent-Márton alol Szent-Márton városi jobbagynak Német Györgynek házas leányát elvivén, pénzért bocsátották el, Tót Mátyásnak szent-mártoninak hajadon leányát, Sági Rácz Györgynek feleségét, negyed magával az szőlőből holdult embereket, ugyanakkor Olasz Márton szent-mártonit. Azon uttyokban Császárnál 28 hajdut igaz utjokon levágtanak, és az holdultakat elvitték. Az frigy alatt Baranyai Dávidot, szent-mártoni hajdut szőlőpinézéből elvitték. Kápolnai Mártont elfogták, maga nagy sarczon megváltozván, annakutánna ismét feleségét, gyermekét vitték el, feleségét nagy sarczon kiváltván, az gyermekeket nem adták ki. Tudgyák azt is, hogy Szent-Márton alol Baranyai Pétert és Kerekes Istvánt elfogták. Gál Tamás és Mészáros György nevű hajdukot mellettek levágták. Az várbelieknek egynehányszor marhájakat, az törökök elhajtották. Az köles aratási harcztot, és Patona, Csécsén, Enese elrablásit tudgyák ut supra. Mérges nevű kastély előtt négy embert és lovokat elvittének; tudgyák azt is, midőn szentmiklósi bíró Budára adót vitt volna, utjukban mellett 8 ott való polgárt levagdaltak az törökök. Tudgyák azt is, hogy az Bakonban tápi 3 holdult polgárokat és ezen városi holdult polgárt Szabó Jánost másod magával Fejérvárrul jüvén, levagdalták az törökök. Az pénzt tudgyák, hogy az ott fön is megírás szerint veszik be.

Ex possessione Nagy-Nyúl

Nicolaus Buzgó officialis et judex annorum 42, Volfgangus Sőtöri annorum 37, Gregorius Kovács annorum 55, Blasius Mészáros annorum 35, coloni Reverendissimi Domini Episcopi Vesprimiensis sub solitis juramentis examinati fassi sunt: Tudgyák, hogy az zsitvatoroki végezés után egynehány esztendeig

Fejérvárhoz Ali csauz nevű spáhiájok birta és summájok volt fl. 75, buza mérő 30, az minémű magoknak termett abrak, szekér fa, pint vaj, szekér széna nro. 30. Az urok meghalván, maradtak az vejére Izlan spahiára, ki igazságokban meg nem tartván, verte föl summájokat fl. 120, ezenkívül buzát tisztát, árpát, szénát tizzel verte folylyebb, mivel hogy az fát meg nem vihetik, fl. 40 veszen érette rajtok, az vajat pint 45 öreg pintel, az mely teszen pint 70. Annakelőtte adójok azaz portájok 4 volt, azt is immár 6 adóra vitte és verte, szokás és summán kívül minden esztendőben három helyre Budára, Fejérvárra és Csokában az császár-mire küldi őket. Az budai fa mellé mindenike mellé egy tallért veszen rajtok. Szokás kívül ez idén is erővel és birság alatt 80 szál gerendát és léczet vitettek velek Budára. Tudgyák, hogy Patonát, Enesét az az török elrablotta, Csécsént tövéből kiégette, népeit kit letak, kit pedig elvittek mindennémi barmaival egygyütt. Tudgyák, hogy Csanaki szülőhegyet az török megütötte, rabokat vitt, és az falu is Csanak miattok elpusztult, egy leánt elvivén onnét. Tudgyák, hogy ez idén Mérges alol embereket és lovakat elvittek, Kis-Barátin Fejér Istvánt győri katonát levágták. Azon kívül 4 győri embereket elvittek, Nagy-Barátin az bíró napá ládáját föltörvén, ruháját elvitték belölle, az nyúli hegyből két győri kapás embert elvittek. Tudják, hogy Szent-Márton alol Baronai Dávidot, Olasz Mártont és az Kapitánné öcsését, Kápolnai Márton feleségét és gyermekét, azonkívül marhájakot elvitték és hajtották. Tudgyák, hogy Győr alól sok száma nélkül embereket és marhákat vittek el. Az csécséni rablaskor Fábián Benedeket levágták; tudgyák, hogy Bana táján 22 győri katonát levágtak, ez idén Urnap tájban Kis-Bénnél kis-komáromi 9 hajdukot elfogván, 4-et levágtak, ötöt és két aszszont velek elevenen elvittek igaz utjokból! az tallért 105 avagy tíz pénzért veszik, apró pénzt másfél forintot egy tallért, az aranyat 180 pénzért veszik el.

Ex possessione Káptalan-Nyúl

Georgius Tott iudex annorum 62, Georgius Német 45, Gregorius Bornemisza 25, Joannes Lengyel 50, Matthias Josa 35,

coloni capituli Jauriensis sub solitis juramentis examinati fassi sunt: Tudgyák, hogy az zsitvatoroki végezés után summa adójok fl. 86 volt, most immár 171 forintal verte folylyebb az spahiájok; annak előtte 8 pint vajat adtak, immár azt is 15 pintre verte föl az öreg pintel, mely teszen budai pintet 30. Annakelőtte két szekérrel tartoztak neki szolgálni, most többel szolgáltatja őket, ezen kívül is Budára, Csókában, Botthiánban minden esztendőben háromszor szolgáltatja őket; az mi az török csatázását, égetését, rablását illeti, fateálják mint az nagyulyiak.

Ex possessione Kis-Nyul

Petrus Szántó judex 60, Matthias Lonárd 55, coloni Reverendissimi Domini Episcopi Veszprimiensis jurati sub strictis juramentis fassi sunt ut sequitur: Tudgyák, hogy midőn Kis-Nyul falut utóbban megszállották, summájok volt, most immár mód nélkül és képtelenül 60 forintot kíván rajtok, buzát mérő 20, kivel soha nem tartoztak, vajat pint 16, fa árát ennekelőtte fl. 8, most 16-tot veszen rajtok; 15 szekér szénát 22-re verte föl, 6 szekér szénáért fl. 12 vett rajtok, unos-untalan szekeket és gyalogokat kíván, kire nem érkeznek, hanem ismég pusztán köll hadniok az falut. Az mi az török rablását, csatázását és égetését illeti, szintén ugy fateálják mint az nagyulyiak.

Processus Andreae Szombat Judlium.

Peracta eadem inquisitio in oppido Jaurinensi. Circumspecti Mattheaus Czombor annorum 75, Martinus Kelemen 70, Jacobus Nagy 75, Michael Horvát 40, Stephanus Tar 70, Franciscus Barbély 46, cives dicti oppidi Jaurinensis, Wolfgangus Török 35, Paulus Pálffi 33, Benedictus Szentmártoni 55, Joannes Török 48, Stephanus Szegesdi 70, Martinus Egri 60, Georgius Sebesi 50, Martinus Genese 50, Paulus Miskei 34, Franciscus Kamrási 52, Petrus Benkovics 33 nobiles, Nicolaus Polgár 50, Blasius Nagy 50, Petrus Kovács 50, Joannes Balog 60, Michael Csikós 65, Stephanus Vida 70, Blasius Somogyi 32, Martinus Tót 50, Stephanus Fekete 60, Michael Palló 40, Jacobus Varga 55, Stephanus Mezes 21, Ste-

phanus Szabó 45, Andreas Czizmazia 35, Thomas Szabó 35, Michael Czizmazia 41, Joannes Nyeregjártó 32, Joannes Szabó 32, Joannes Czizmazia 32, Paulus Markulin 32, Relicta Georgij Lakacsi 64, Relicta Joannis Berencsi 30, Relicta Joannis Sós 64, Georgius Döbrössj 63, Georgius Vámos 60, Michael Horvát 35, Thomas Tót 40, Joannes Dömjén 60, Stephanus Nagy 35, Stephanus Mező 33, Joannes Karcsai, Martinus Nyék 60, Stephanus Pék 25, Matthias Lang 46, Matthias Andrási 33, Stephanus Bolla 35, Relicta Martini Kánoki 60, Relicta Joannis Nagy, Catharina Pethe 29, Stephanus Barbély aliter Köszörüs 70, Laurentius Lukácsi 71, Joannes Bohonits 70, Petrus Czizmazia 55, Matthias Szücs 32, Stephanus Saller 34, sub solitis juramentis examinati fassi sunt: Hogy (1622.) Berencsi Jánosné, Méhes Ilona győri aszszontul vittek el Ságrul lovat 9, Bönyi (Beni) földrül 4 tehenet és 1 szolgáját Andrást. Kovács Péternek vitték el egy izben ökrét 6, azután négyet, ismég annak utánna 30 számú marháját, tehenét és ökrét. Csikós Mihálynak az győri földrül vittek 66 számú ökröt egy János nevű szolgájával együtt. Karcsai Jánosnak győri polgárnak az ikrényi holdulatlan földrül vittek el 6 ökrét és öcsesét Csornaföldi Mihályt és szolgáját Horvát Mihált. Lukácsi Gergelynének győri városi aszszonnak az győri mezőrül vitték el 54 számú ökreit és tehenit.

1624. Vida Istvánt Győr alól egy hugával Vida Katussal egygyütt elfogták; maga nagy sarczon kiváltozván, az huga ma is oda van.

1625. Saffarith Mihályt győri hadnagyot Grebecsi Benczét sok fő vitéz győri katonákkal együtt az győri mezőn levagdal-ták. Ugyanakkor győri Szabó Mihálynak 2 szolgáját levág-ták, Tolnai János deákot elfogván rabságra vitték.

1626. Szent Lőrincz nap tájban az győri határban levő Szabadi nevű hegyet nagy sok számú török megeresztett zászlókkal mind ellepvén, az győri mezőrül sok számú népet rabságra vittek, férfi, leány és aszszony renden valókat két százig, kik közül egy részének, kiknek tudhatni neveiket, ezek voltak: Szegesdi István fia Gáspár, Egri Márton szolgája András, Torkos Péter szolgája András és 4 arató aszszony embere, Tót János Vajda, Jakab Lőrincz szolgája János, Bajus György zsellér asszony

embere és szolgáló leánya, Szabó Jakab szolgálja János, Fejérvári Márton szolgáló asszony embere Ilona, Mátyás bíró felesége Margit asszony, Magócsi György lakója Mátyás feleségtől, Péter Pál szolgálástul, Szabó Iván inassa Peti, Szabó Simon inassa Horvát Palkó, Kecskeméti Ferencz leánya Ilonka, Szőlösi György mostoha fia Andorko, Szabó Mátyásné aratója 6. Czombor Máté feleségestül és lakostul. Ujvárosiak közül Horvát Máté szolgálja Istók, Tormás Jánosné, Kata asszony. Német Ilonka özvegy asszony, Csikós Mihály szolgálja János, Kovács Istvánné Margit asszony, Horváth Antalától egy német asszony, Kovács Péter szolgálja Jakab, Csepregi Györgynek két szolgálja, Erdélyi Mihály felesége Anna asszony, Nagy Ilon özvegy asszony, Bán Jakab, Vida Isván, Szemes Ábrahámné Ilon asszony, Mészáros András fia Istók, Szilassi Jánosné Ilon asszony Vida Kata, egy rácz legény Jankó, Rácz Voicsme Milka asszony, Olasz Péterné Despa asszony, Rácz özvegy asszony Jela nevű, Németh Pál, Pintér Jánosné, Szili Gáspárné Anna asszony, Németh György, Pintér Jánosné leánya Panna, Simon Istvánné Örsébet asszony, egy özvegy asszony Katalin, Fekete Máténé Örszik asszony, Mátyás Pálné Borbála asszony, ezeken kívül sokat, többet, kiknek neveket nem tudván, föl nem jegyezhattuk, mindazáltal szám szerint bizonyossan annyi volt az, mint meg vagy on oda föl írva. Marhákot pedig juhokat 1500, szántó ökröt 100, az egész város csordáját 1000, és sok számu lovakat is, kiket mind az megirt esztendőben vittek el; az 1620. esztendőtl fogva pedig az 1626. esztendeig vittek el az törökök Horvát Mihály győri városi polgárnak ökreit 5 és egy Istók nevű szolgálját, Kétheli Pálnak győri akkorbéli városi bírónak ökreit 6. Salamon Andrásnak Győr városi polgárnak gulya barmát 60. Kis Jánosnak az apját Kis Ferenczet levágván, 4 ökrét, Posztós Bálintnének ökrét 6. Pálffy Jánosnak ökrét 6. Csikos Mihálynak egy fiát ökreivel együtt 6. Egy Révfalvi polgárnak is 6 ökreit. Virgilius Bekáriának éjjeli időn az maga kertiből elvitték 40 marháját.

Andreas Szabó aliter Egerszegi 65, Georgius Szombath 45, Georgius Póka nobilis 29, Székely Szabó András 28, Mathias Táarki 32, Joannes Szabó 40, Thomas Benkovits 37,

Laurentius Szentgáli 50, Michael Fithmas aliter Szabó 32, jurati examinati fassi sunt: Tudgyák bizonyosan, hogy 1626. esztendőben az köles aratáskor Győr alá nagy sereggel meg-eresztett zászlókkal jüvén, sok számu népet és mindennemű marhájakat elvitték. Tudgyák, hogy 1622. esztendőben Szapáry Pált levágták, az Csécséni dolgot is per omnia fateálják mint az többi. Mérges alól gyermekeket vittek tavali esztendőben és az pásztort levágták, Patonának, Enesének rablásit tudgyák per omnia, mint az praecedensek, tudják az töröknek az pénzben való válogatását. Csanak hogy az török miatt pusztult el jól tudgyák. Ács és Baná között tudgyák, hogy 22 győri katonákat levagdaltak, annakutánna Igmándnál 24 hajdut levágtak, denique per omnia azt fateálják, mint az többi.

Az nemzetes és vitézlő Sibrik Pál császár Urunk ő fel-ségének győri és több hozzá tartozó végházainak vice-generalis kapitánya tiszta lölki isméret szerint valló vallástétele az Győr vármegyében holdulatlan Csécsén nevű falujának török miatt való rablásáru és kártételéről férfi renden való 44 jobbágyit kit levágták, s rabságra vitték asszony embert, leánt, és gyermekek menin lettek száma nem tudatik. Buza, rozs, árpa és zab 27 asztagját, jobbágyoknak penig kinek 2, kinek 3 asztagját égették el mindenestül 70, az csécséni malommal együtt, az honnét 1000 köből buzajövedelmet várt esztendőnkint, falujával együtt megégették, magának 300 gulya barmát, 150 számu ménesét, jobbágyoknak penig ökröket, teheneket és lovakat két ezerig hajtottak el, mely törökök miatt való kárait 20.000 forintnál többre döcsüli.

1627. Győri Ujvárosban lakozó Csepregi Varga Györgynek az győri mezőről vittek el Német Mihály és Gergulits Mihály nevű szolgálit.

1629. Győri ujjvárosi kertekben Boczor Gergelyt, Hantai Miklós győri városi polgárokat levágták.

1630. Szent-István király nap tájban egynehány győri embereket elfogtanak és Kovács Gyurkót is Örsről elvitték. Kun Lászlónak győri katonának az győri kapu elől négy tulkát vittek el. Ujjvárosi Balogh Jánosnak 2 tehenét és 11 ökrét. Mészáros Györgynek 37 számu tulkait, ökreit, győri várasí polgár Horvát Mihálynak egynehány izben vitték el 45 tehe-

neit, tulkait és ökreit. Csikos Mihálynak sok számú gulya barmát az győri földről elvitték.

1631. Husvét tájban Pálffy Pál győri nemes ember 12 ök-reit és 2 tináját elvitték, Lengyel Boldizsárnak Győr alól az maga kertiből kertészét feleségestül és Nagy Pálnak győri sereg birájának kertiből az kertészét Mártont elvitték, ugyanakkor 22 győri katonákat Ács és Bana táján levágtak.

1632. Pirithi Imrének győri katonának Varsányban fejét vették. Az győri városi kertekből Boczor Gergely fiát elvitték. Polgár Miklósnak Kisasszony-nap táján az ujjvársi kertekből holdulatlan hegyről 12 tehenét, 30 tulkát és Sebők Andrásnak 3 tehenét elvitték, András Mátýásnak György nevű öcsesét az győri kertekből elvitték, Nagy Jánosné Pete Kata asszonyt Eneséről anynyával és gyermekével egygyütt holdulatlan az Rábán belől való faluból elvitték, és nagy sarczon változtak ki.

1633. Győri Nagy Balásznak 34 számú marháját, Mészáros Györgynek 13 számú gulya-barmát Győr alól elvitték. Patonát megrabolván, sok népét elvitték és le is vágtak, Husvét előtt harmad nappal Szemere táján három pápai szabót, győri Szűts Jánost és Istvánt, pápai sereg deákot Fekler Kristóf nevűt, Ópitz János győri kereskedő embernek Jakab nevű szolgáját minden kereskedésbeli posztójával együtt és sokakat többeket elfogván, kit megöltek, kit rabságra vittek. Vida Mátyás fiát is ugyanakkor. Az patonaiaknak is mindennemű marhájokat elvitték.

1635. Szent-Miklós nap tájban Csécsén nevű holdulatlan falut néppel, marhákkal és mindenféle majorságokkal rakottat elrablották, az mint oda fel is megvagyon írva, az szerint fateálják. Tudják az Enesei rablást is hasonlóképen. Husvét tájban Sós Jánosné Susánna asszonnak Ilonka nevű leányát 6 tehenével együtt az győri kertből elvitték. Győri katonának Fábíán Benedeknek Ságnaál fejét vették.

1636. Török János győri katonának az győri mezőről vették el 10 ökreit, kis-nyuli Kopasz László feleségének fejét vették. Böröczk Imrét is és fiát Gergelt Ujjvársban lakozókat elvitték rabságra.

1637. Szent-Örzsébet asszony nap táján Karcsai Jánosnak 3 lovát, Kovács Istvánnak 9 lovát, Péchi Mihálynak 3 lovát el-

vitték, Szent Ferencz nap tájban Baranyai Dávidot Szent-Márton alól elvitték.

1638. Nagy Balázsnak Győr alól 67 számú gulyáját elvitték Karácson nap tájban, győri ember Horvát Mihálynak 46 számú ökreit és teheneit vitték el, Pálffi Pálnak az győri kertekből 36 számú ökreit és teheneit. Szent-Márton alól Halasi Gergelyné szent-mártoni kapitányné öcscsét Zsuzsánnát elvitték, Baranyai Pétert más hajduval együtt Pázmán falu táján elfogták és elvitték, győri Nagy Istvánt az Balaton mellett fogták el,

1639. Pálffi Istvánnak győri katonának az győri kertekből 6 ökröt elvittek, Sokoru Kajárral 3 iskolabeli deákokat elvitték. Zichi István győri hadnagy szolgáját elvitték.

1640. Az csanaki szőlőhegyről Bognár Pál feleségét és gyermekét elvitték az törökök. Az nyuli szőlőhegyből Somogyi Balázsnak Jakab nevű öcscsét elvitték, mely most is fejevári bégnél vagyon, Szent-György nap táján Paló Mihálynak István nevű öcscsét az nyuli hegyről elvitték Fejérvárra. Tudgyák azt is, hogy Győr alól Szent-Mihály nap tájban 25 ökröt győriekeket elhajtottak, Kovács Benedeket Szakolczi Györgyöt Győr alól, Olasz Mártont Szent-Márton alól elvitték. Csanak nevű holdult falura ráütven, hat holdulatlan embert, két holdultat elvittek, egyiknek fejét vették. Szent Örzsébet asszony nap tájban Pálffi Istvánnak győri katonának 2 tehenét, és tinóját, azon esztendőben Szent-Mihály nap tájban, szent-mártoni Benedeknek 7 ökrét elvitték, Török Farkasnak Szent-Örzsébet asszony nap tájban az győri kertekből 5 ökrét, 5 lovat, 75 számú gulya-barmot és 2 szolgáját Imre és János nevűeket elvittek fogságra. Ezen idő tájban Török Jánosnak az győri kertekből Bakó Mihály nevű szolgáját elvitték, Kis Andrásné özvegy asszonynak fiát Izsákot és szolgáját Jancsit. Ezen kívül 27. magával való ökreit és teheneit elvittek, mely asszonynak az fia Niemez városban Szerem Ali bégnél vagyon.

1641. Pünkösöd tájban az győri kertekből Török Jánosnak egy szolgáját levágták, másikat János nevűt 35 ökreivel egygyütt elvitték, mely ökröket most is Földvárrott az tolnai Jemingh számára tartanak. Török Farkasnak 3 lovát és Kis Imre nevű szolgáját elvitték. Laki Miklósnak győri katonának Szent-Örzsébet nap előtt való szerdán 400 juhait, István nevű öcs-

csét, és Pál nevű szolgáját elvitték. Pálffy István katonának azon hétben 2 paripáját, 5 ökrét, 40 számú gulya-barmát elvitték. Pálffy Pálnak az győri kertekből 3 tinóját vitték el, Kisasszony nap tájban Mezes Istvánnak egy tehenét Győr alól. Ezen esztendőben aratás előtt az szent-iváni földről vettek el teheneit és ökreit nro 13.

Tudgyák azt is, hogy az győriek az Sokoru hegyen levő szőleiket az török miatt nem élhetik bátran, gyakorta reá ütnék az törökök, rabokat visznek és sokat is vagdálnak le bennük. Tudgyák azt is, hogy az Dunán túl lakozó holdulatlan emberek főképpen téli időn bátorságosan nem lakhatnak az törökök miatt, úgy anynyira, hogy ha egész teletszaka Győrtől fogva Komáromig az Dunát nem jegelnék és nem örzenék, az török az jegen által menvén, nagy rablásokat tenne, tudgyák azt is, hogy minémű nagy válogatást teszen az török az pénzben, az mind oda föl meg van írva.

Ex possessione Kapi

Joannes Nagy judex 36, Joannes Bakó 45, coloni Religiosarum Virginum Ordinis S. Clarae in clauistro Tyrnaviensi degentium, jurati et examinati fassi sunt: Az köles aratáskor való rablást tudgyák ut supra. Az csécséni és patonai rablásokat s eneseit is tudgyák ut supra az győriek. Tudgyák azt is, hogy Győr és több hozzá való végházak alól nagy sok számú embereket és marhákot az egynehány esztendőben az törökök elvittek, tudgyák azt is, hogy az török az holdultságtul garast, karajczárt nem veszen el, az tallért is csak 120 pénzért, ugyanynyira sanyargatja efféle dologgal az holdultságot, hogy sok faluk elpusztulnak miatta.

Ex possessione Réti

Christophorus Németh judex annorum 60, Andreas Szalai 50, Petrus Szalai 50, colonus relictæ condam Joannis Sej, jurati et examinati fassi sunt, sicut præcedentes per omnia.

Ex possessione Markota

Andreas Fustei judex 50, Michael Takács 50, coloni Venerabilis Capituli Jaurinensis, jurati examinati fassi sunt ut præcedentes.

Ex possessione Fejértó

Mattheus Nagy judex 45, Andreas Pintér 40, coloni Venerabilis capituli Jaurinensis jurati et examinati fassi sunt ut supra.

Ex possessione Ötevény

Martinus Tót judex 50, colonus magnifici domini Joannis Kéri, Joannes Dubi colonus ejusdem annorum 60, jurati et examinati fassi sunt ut inhabitatores Kapi.

Ex possessione Sövényháza

Georgius Cseri judex 40, Gregorius Gözsi 40, coloni Egregii Alberti Kluchai jurati examinati fassi sunt ut inhabitatores possessionis Kapi.

Ex possessione Börös

Joannes Szakál judex annorum 40, Paulus Buzas 45, Joannes Káldi 58, Michael Varga 32, coloni Illustrissimi Domini Episcopi Jaurinensis jurati examinati fassi sunt, ut praecedentes.

Ex possessione Kóny

Thomas Nagy judex 65, Casparus Berkes 46, coloni admodum Reverendissimi Domini Joannis Beni Praepositi majoris ecclesiae Jauriensis jurati et examinati fassi sunt per omnia ut inhabitatores possessionis Kapi.

Addita ad processum Egregii Nicolai Radics Judic. Nobilium.

Ex possessione Szent-Mihály

Stephanus Tót judex 32 annorum, Blasius Iház 46, coloni Spectabilis ac Magnifici Domini Francisci de Nadasd jurati examinati fassi sunt: Tudgyák nyilván az törököknek Győr és több véghegyek alatt való sok izbeli rablásokat és kártételeket, valamint szintén az kis Baráti, csanaki, gyirmóti holduló falubeliek fateálják. Tudgyák azt is, hogy ennekelőtte ez előtt

9 esztendővel Fejérvárott lakozó spahiájokkal summájok volt fi 40, széna szekér 15, fa is annyi, 15 pint vaj, annak halála után mostani Spahiájok Tobak Ibraim azelőtt valónak az fia verte föl sommájokat 75 forintra, 20 szekér szénára, 20 szekér fára, 25 pint vajra, buzát azelőtt adtak mérőt 15, most immár 40 mérőt veszen rajtunk.

Ex possessione Malomsok

Gregorius Zádor annorum 60, colonus Spectabilis ac Magnifici Leonhardi Amade, Michael Kánya 56, colonus ejusdem, Michael Kan 65, Matthias Horvát 35, coloni Egregii Stephani Marczaltövi jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák az törököknek Győr és több véghez alá való csatázásokat és sok számtalan ember és marhabeli kártételeket, mint kis-baráti, nagy-baráti és csanaki holdult emberek fateálták. Az adójokon folylyúl, kivel nem tartoznának, 20 mérő zabot veszen rajtok. Azonkívül épületre való fát kíván tőlük és minden szál fa mellé tallért 2.

Ex possessione Csikvánd

Demetrius Kis Judex 75, Michael Csik 50, Joannes Botthiani 65, coloni Generosi Domini Stephani Kisfaludj Georgius Sós 66, colon. Egregii Francisci Vali, sub solitis jurentis examinati fassi sunt: Tudgyák nyilván a törökök csatázását, rablását, égetését, és fateálják, mint az kis-barátiak. Az mi az summájok dolgát illeti, mint annak előtte fi. 70 volt és 20 szekér széna, fa is annyi, vaj pint 20, és immár az summát fi. 100, az fát 30 szekérre, az szénát is és vaját verte föl.

Ex possessione Móriczhida

Georgius Szekér Judex 50, Reverendissimi Domini Archi-Abbatis S. Martini, Petrus Horvát colonus Religiosarum Virginum Sanctimonialium annorum 46, Georgius Balog 45, colonus Illustrissimi Comitis Ladislai de Csák, jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák, hogy azelőtt való esztendőben

az török sok számtalan izben csatázást, égetést és rablást cselekedtenek és az többiről is fateálják, mint az előbbieik.

Az mi az summájokat illeti, mivelhogy Fejérvárhoz az békek birják őket és azok gyakorta változnak és mindenik folylyebb veri summájokat, az előtt volt summájok fl. 120, most fl. 172. verte föl az mostani Fejérvári Veli bék. Ennek előtte két esztendővel Gerencze Marczin nevő Móriczhidai holdult ifjat elvittek Csesznek alól, mely most is az rabságban vagyon.

Ex possessione Gyarmat

Stephanus Örsi 60, Petrus Fűkes 60, Matthias Jó 48, coloni Reverendissimi Domini Stephani Simándi Episcopi Transylvaniensis jurati et examinati fassi sunt, hogy azelőtt 17 esztendővel az adójok 140 forint volt, annak utánna melynek vagyon 12 esztendeje, 40 forinttal verte folylyebb, az talért 125 pénznél folylyebb nem veszik. Az töröknek rablását, csatázását, égetését per omnia fateálják, hasonlóképpen mint az szemereiek addito eo, hogy tudgyák Csanak és Günyü az török insége miatt pusztult el, és az mely 24 hajdukot Kis-Bérnél levagdaltak, azok közül egygyiknek az felesége Fejérvári Veli béknél két gyermekével egygyütt rabul vagyon.

Ex possessione Tét

Matthias Rózsa 55, colonus relictæ condam Nicolai Marczaltövi, Balthasar Szani colonus relictæ condam Joannis Sej 65, Gregorius Kovács 40, colonus Egegii Petri Jagasits, jurati et examinati fassi sunt: tudgyák az töröknek Győr és több véghel alatt sok számtalan rendbeli rablását, égetését, csatázását, mint az szemereiek. Tudgyák azt is, hogy az előtt 20 esztendővel fl. 330, és egy vágó tehén, avagy azért 7 forint, most az helett 15 forintot veszen. Az török urak annak fölötté koppányi mértékkel 15 pint vajat, kocsikért fl. 30. az ki soha summájukban nem volt. Az török urak kegyetlensége oly nagy hozzájok, hogy ha az napra adójokat be nem vihetik, mindgyarást vasra vereti birájokat, és most is akárkit kaphasson, és ha csak egy tikmony sütig leszen is az vason az hol-

dult ember, különben el nem bocsátja, hanem egy forintot veszen rajta, ha több napon tartja az vasban, tehát minden nap dolgot tetet vele, és 15 pénzt veszeu minden nap rajta. Az tal-
lért csak fl. 1. d. 25 veszi el tülök, folylyebb sem.

In processu Georgij Bodo Judic. Nobilium Idem Judex Nobilium Joannes Szokony et alter Joannes Peresztegi processérunt.

Ex possessione Vének

Reverendissimi Domini Archi Abbatis S. Martini coloni Jacobus Nagy judex annorum 60, Franciscus Molnár 25, jurati examinati fassi sunt :

Ex possessione Szava

Stephanus Szentpéteri annorum 35, Martinus Gaha annorum 40, Gregorius Szavai 33, Michael Szavai 25,

Ex prosessione Bácsa

Urbanus Hamar Vice Comes Nobilium Praedialium sedis Bácsa, Franciscus Varin Judex annorum 45, Joannes Baicsi Juratus Assessor Sedis Judiciariae Comitatus Jauriensis annorum 55 Laurentius Miháli annorum 46, jurati et examinati fassi sunt:

Ex possessione Pataháza

Georgius Barbély annorum 42, Martinus Alsoki annorum 60, Stephanus Szentpéteri 45, Joannes Patai 40, jurati et examinati fassi sunt :

Ex possessione Ujfalu

Georgius Kapuvári annorum 40, Nicolaus Barbély annorum 32, Joannes Zsigmond annorum 30, examinati fassi sunt :

Ex possessione Zámoly

Judex Joannes Botthiani annorum 40, Michael Szücs 31, Blasius Győre Judex annorum 29, jurati et examinati fassi sunt:

Ex possessione Kis-Bajcs

Nobilis Joannes Orros annorum 70,

Ex possessione Nagy-Bajcs

Paulus Bokor annorum 60, Lucas Orros annorum 40, Laurentius Huszár 33, Gregorius Dékány annorum 28, jurati et examinati fassi sunt: Tudgyák hogy 1626. esztendőben Győr alol nagy sok számú népet és mindenféle marhájokat elvitték az törökök az győrieknek, Pataházi Sárközi Istvánt szolgástul és 6 ökrével, Boka Istvánnak 6 ökrét, Réfalui Mihály deáknak is 6, és egy Jancsi nevű szolgáját elvitték az győri köles aratáskor. Tudgyák az 22 győri katonáknak és 24 hajduknak levágását is, hasonlóképpen Patona és Enese elrablását is, az mint meg vagy on oda föl írva. Hasonlóképpen Csécsén nevő falunak is elrablását és föl égetését. Tudgyák azt is, hogy az előtt való esztendőben Szava elől az pusztá felől Varga Balázst és Varju Mártont, és velek egygyütt kis-bajcsi, szavai, vámosi s megyerieknek 70 számú ökreit elvitték, és az nagy félelemnek s török csatázásnak miatta teletszaka az Dunát lekelik, őrzik, és nyáron is gyakorta és ugyan elfutamodnak falujokbul gyakorlatossággal. Tudgyák azt is, hogy Vének nevő falunál ellenben által az törökök próbálták az Dunán való által menést. Tudgyák azt is, hogy Vének nevő falunál az jeget is próbálták. Tudgyák azt is, hogy tavali esztendőben az győri kertekből banai holdult embert Sirczi Ferenczet 35 szám marháival ökreivel az törökök elvivén, nagy sarcon fl. 185 változott ki. Azon tavali esztendőben Fejér Istvány nevő győri katonának Kis-Barátni fejét vették az törökök, Réfalui Keszteczi Mátyás nevő embert elvitték rabságra. Tudgyák azt is, hogy minden esztendőben Győr és hozzá tartozandó Véghelek alá gyakorlatossággal és ugyan szüntelen csatázván az törökök, megszámlálhatatlan ember és marhabeli károkat cselekedtenek, az népek közül kit levágván, kit pedig rabságra vivén. Tudgyák azt is, hogy az holdultságot azzal is nyomorgatja az török, hogy az tallért 120 pénzért veszi el tülök, s apró pénzt másfél forintot kíván egy tallérért. Unde nos ad fidelem memorato-

rum Judicum Nobilium et Juratorum nostrorum Assessorum relationem, praesentes literas nostras testimoniales ad praemissum tractatum cum Turcis instituendum necessarium, Egregii Andreae Szapári Vice Comiti et Petro Torkos Delegatis Nuncijs nostris, sub sigillo hujus Comitatus nostri authentico extradandas duximus. Datum in dicto oppido Jaurinensi feria quinta proxima post festum Beati Pauli Primi Eremitae, die videlicet et loco celebrationis generalis Congregationis nostrae. Anno Domini 1642.

Coram me Andrea Zombat
Judlium Cottus Jaurinen. m. k.

Coram me Nicolao Radich
Judlium Cottus Jaurinen. m. k.

Coram me Georgio Bodo
Judlium Cottus Jaurinens. m. k.

Coram me Petro Benkovics
Jur. Assor Cottus Jaurinen. m. k.

Győr Megye
pecsétjének
helye.

Lecta correcta et extradata
per me Andream Farkas No-
tarium Cottus Idem m. k.

Coram me Joanne Peresztegi Juratus Assessor
Cottus Jauriensis m. k.

Coram me Joanne Szakonyi Juratus Assessor
- Comittus Jaur. m. k.

Az eredetiről, mely Győr megye levéltárában vagyon.

1992 MÁJ 25

